

66902

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ORMAN ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

İÇEL İLİ KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ ORMAN ÜRÜNLERİ SANAYİİ
İŞLETMELERİNİN SOSYO-EKONOMİK YÖNDEN İNCELENMESİ

Orm. End. Müh. Hasan SERİN

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"Orman Endüstri Yüksek Mühendisi "
Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 09. 07. 1997

Tezin Savunma Tarihi : 18. 09. 1997

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Hicabi CINDIK

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir MALKOÇOĞLU

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Fazlı ARSLAN

Ekim 1997
TRABZON

T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ÖNSÖZ

Günümüzde yaşanan hızlı teknolojik değişim, üretim teknolojisini değiştirirken, işletmelerde giderek yaygınlaşan otomasyona yol açmakta, bu değişim işyerlerinde küçülmeyi gündeme getirmektedir. Ülkemiz de gözlenen bu değişim ışığında ülke şartları ve özellikle istihdam alanında değişim dikkate alındığında, küçük işletmeleri geliştirmek zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Serbest piyasa ekonomisinin oluşturduğu rekabet ortamı içinde tüm imalat sanayinde olduğu gibi, orman ürünleri sanayinde de bir takım ekonomik dinamikler değişim ve gelişim süreçleri içine girmiştir. Küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin sosyo-ekonomik olarak gelişim göstermeleri, bugünkü piyasa dengeleri içinde rekabet ederek, ayakta kalabilmeleri için şart olmuştur.

Bu çalışmada İçel ilindeki, küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin sosyo-ekonomik tahlili anket yöntemi uygulanarak yapılmaya çalışılmıştır. Bu sayede küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin sorunları tespit edilmiş, belli öneriler getirilmiştir.

Merkezi bir biçimde veya genel olarak yapılacak bir çalışmanın istenilen sonuçlardan uzak kalacağı, taşra olarak nitelendirilen küçük yerleşim birimlerinin sorunlarını tam olarak yansıtmayacağı düşüncesiyle bu tezin hazırlanış fikrini bana veren ve çalışma sırasında her türlü yardımı esirgemeyen Sayın Hocam Doç. Dr. Hicabi CINDIK'a ve özellikle analiz ve değerlendirme kısmında bana yardımcı olan Sayın Arş. Gör. Kadri Cemil AKYÜZ'e teşekkür etmeyi bir borç sayarım.

Trabzon, Ağustos 1997

Hasan SERİN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	II
İÇİNDEKİLER	III
ÖZET	V
SUMMARY	VI
TABLO LİSTESİ	VII
ŞEKİL LİSTESİ	X
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
1.GENEL BİLGİLER	1
1.1. Giriş.....	1
1.2 İmalat Sanayi Hakkında Genel Bilgiler.....	1
1.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Hakkında Genel Bilgiler.....	7
1.3.1. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tanımlanması, Ekonomisindeki Yeri ve Tarihi Gelişimi.....	7
1.3.2. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Özellikleri.....	24
1.3.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin İhracat ve ithalat Durumları.....	26
1.4. Orman Ürünleri Sanayii Hakkında Genel Bilgiler.....	29
1.4.1. Orman Ürünleri Sanayinin Tanımı ve Sınıflandırılması.....	31
1.4.2. Orman Ürünleri Sanayisinin Ülkemizdeki Durumu.....	33
2.YAPILAN ÇALIŞMALAR	37
2.1. Materyal ve Yöntem.....	37
2.1.1. Materyal.....	37
2.1.1.1. Araştırma Bölgesinin Tanıtımı.....	37
2.1.1.1.1. İçel İlinde Sanayinin Yeri ve Önemi.....	39
2.1.1.1.2. Araştırmanın Kapsamı ve Çalışma Amacıyla Kullanılacak Verilerin Toplanması.....	43
2.1.1.1.3. Anket Formlarının Hazırlanışı ve Uygulanması.....	44
2.1.2. Yöntem.....	45
2.1.2.1. Örnek Büyüklüğünün Belirlenmesi.....	45
2.1.2.2. İl ve İlçelerde yapılan Çalışmalar.....	46

2.1.2.3. İstatistik Değerlendirme Amacıyla Kullanılan Yöntemler.....	47
2.1.2.3.1. Çapraz Tablolar.....	47
2.1.2.3.2. Örnek Büyüklüğü ve Örnek Verileri Yardımıyla Ana Kütle Hakkında Bilgiye Varma.....	47
2.1.2.3.3. Örnek Büyüklüğü Yardımıyla Ana Kütle Oranı Hakkında Bilgiye Varma.....	48
3. BULGULAR.....	49
3.1. Araştırma Alanı Kapsamında Yer Alan İşletmelerin Faaliyet Dallarına Göre Sayısal Dağılımı.....	49
3.2. Yapılan Anket Çalışması Sonucunda Elde Edilen Bulgular.....	50
4. İRDELEME.....	70
4.1.İçel İlindeki Orman Ürünleri Sanayisinin Yapısı ve Sorunları.....	70
4.2. Ana Kütle Hakkında Bilgiye Varma ve Ana Kütle Oranının Tahmini Değerlendirilmeleri.....	76
4.3. Korelasyon Analizine Göre Elde Edilen Sonuçların Değerlendirilmesi.....	78
4.4. Çapraz Tablolama Sonucunda Elde Edilen Sonuçların Değerlendirilmesi.....	79
5. SONUÇLAR.....	81
6. ÖNERİLER.....	84
7. KAYNAKLAR.....	88
8. EKLER.....	94
9. ÖZGEÇMİŞ.....	98

ÖZET

Nüfusun hızla artmasına karşın doğal dengenin en önemli olan ormanlarımız hızlı bir biçimde azalmakta ve buna paralel olarak orman ürünleri sanayisi iş kolundaki sorunlar hızla büyümektedir. Orman ürünleri sanayisinde arz ve talep çatışması ile bu iş kolundaki küçük ve orta ölçekli işletmelerin sorunları birlikte dikkatle incelenmesi gerekmekte olan iki önemli konudur.

Araştırmada İçel ilinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin sosyo-ekonomik tahlili anket yöntemi uygulanarak incelenmiştir.

Genel bilgiler bölümünde küçük ve orta ölçekli işletmelerin genel yapısı, tanımı, Türkiye'deki ve dünyadaki yerleri ve önemleri sektörel bir ayırım gözetmeksizin sunulmuştur. Bunun nedeni imalat sanayiinde küçük ve orta boy işletmelerin genellikle aynı sorun ve çözüm yollarına sahip olmaları ile benzer sosyo-ekonomik yapıda bulunmalarıdır. Çalışmamızın daha sonraki bölümlerinde sırasıyla materyal ve yöntem teorik çalışmalar olarak sunulmuş, anket sonucunda elde edilen bulgular üçüncü bölümde ortaya konulmuş, bu bulgular dördüncü bölümde değerlendirilmiş, beşinci bölümde sonuçlar sunulmuş, öneriler ise altıncı bölümü oluşturmuştur.

Yapılan araştırmalar ve hesaplamalar sonucunda çalışmanın konusunu oluşturan işletmelerin temel sorunları belirlenmiş, çözüm önerileri getirilmiştir. Ayrıca örnekleme tekniğine uygun bir biçimde yapılan istatistik değerlendirmelerle İçel ilindeki işletme yapıları ve çalışma konuları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmeleri, Anket Yöntemi, Çalışanlar, Ekonomik ve Sosyal Yapı.

SUMMARY

SOCIO- ECONOMIC ANALYSIS OF SMALL AND MIDDLE- SIZED FOREST PRODUCT INDUSTRY ESTABLISHMENTS IN THE PROVINCE OF İÇEL

As a result of rapid increase in population, forests which are an integral part of natural balance, have been dramatically decreasing. Thus problems associated with forestry, are in the rise. In this regard, the supply and demand conflicts and problems in small and middle - sized establishments in the forest product industry are two major issues which require close attention.

In order to search for the quality standards of small and middle sized forest products industry establishments province of İcel is taken as an example and it is applied an questionnaire there. In general knowledge part, the general structure, meaning, and the importantance of small and middle sized establishments and their position in Turkey is and in the world's economy is presented without making a sectorel difference. This is because of the reason that one or less all of the small and middle sized establishments in production industry have the similar problems an the same solutions. So they have similar socio-economic structures. In the previous part of this research material and method is presented as teorical studies, in the second part, in third part the discoveries are given which are found out by questionnaire method. This discoveries are utilized in the fourth part. In the fifth part the results are presented and the suggestions are given in the sixth part.

The principal objective of this study is to examine the status of small and medium sized forest product industry in the province of İcel. The present study has identified the main problems of the establishments and solutions for these problems were proposed.

Key Words: *Small and Medium Sized Forest Product Industry, Questionnaire Method, İcel City, Employers, Economical and Social Structure.*

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. İmalat sanayi işletmelerinin çalışan sayılarına bağlı olarak dağılımları.....	2
Tablo 2. İmalat sanayinde ölçek büyüklüklerine göre işletme ve çalışanların sayısı ve katma değer.....	3
Tablo 3. İmalat sanayisinde ölçek bazında işyeri ve istihdam.....	5
Tablo 4. İmalat sanayinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin karşılaştırılması.....	6
Tablo 5. Ülkelere ve temel alınana ölçütlere göre küçük ve orta ölçekli işletme tanımı.....	13
Tablo 6. Türkiye'de imalat sanayindeki işletmelerin yıllara göre istihdam dağılımı.....	16
Tablo 7. Bazı ülkelerinde küçük işletmelerle ilgili ekonomik göstergeler.....	20
Tablo 8. Avrupa topluluk düzeyinde temel göstergeler.....	21
Tablo 9. Yuvarlak odunları işleyen ve işlenmiş materyali kullanan tesisler.....	32
Tablo 10. Türkiye'deki orman ürünleri sanayi işletmelerinin tesis sayısı ve kapasite düzeyleri.....	33
Tablo 11. 1991-1995 orman ve orman ürünleri sanayisinin üretim endeksi.....	35
Tablo 12. 1991-1995 orman ve orman ürünleri sanayisinin kapasite kullanım oranları	36
Tablo 13. İçel ilindeki nüfusun ilçelere göre dağılımı ile nüfus yoğunlukları.....	37
Tablo 14. İçel ilinde orman ürünleri ve mobilya sanayinde çıraklık eğitim kursu alan kişilerin ilçelere ve meslek dallarına göre dağılımı.....	38
Tablo 15. İçel ilindeki firmaların hukuki statülerine göre dağılımı.....	38
Tablo 16. İçel ilinin orman varlığı.....	39
Tablo 17. İçel'de MTSO kayıtlı olan 278 imalat sanayisi işyerindeki çalışanların sayısı ve oranı.....	40
Tablo 18. İçel ilinde sektörel bazda işyeri dağılımı.....	40
Tablo 19. İçel ilinde imalat sanayisinin sektörel bazda dağılımı.....	41
Tablo 20. İçel ilindeki orman ürünleri ve mobilya sanayisinin yıllık kurulu kapasitesi..	40
Tablo 21. İçel ilinden yapılan ihracat içindeki ağaç ve ahşap eşyanın miktarı ve değeri.....	42
Tablo 22. İçel ilinden yapılan ithalat içindeki ağaç ve ahşap eşyanın miktarı ve değeri	43

Tablo 23. Araştırma alanı kapsamında olan yerleşim merkezlerinde orman ürünleri işletmelerinin sayısı ve uygulanan anket sayısı.....	46
Tablo 24. Çalışma alanında tespit edilen işyerlerinin faaliyet dallarına göre dağılımları	48
Tablo 25. İçel ilinde orman işletme şefliklerinde kayıtlı bulunan işyerleri.....	50
Tablo 26. Çalışma alanı içerisinde belirlenen işletmelerin ilçelere göre yüzdesel dağılımı.....	51
Tablo 27. İşletmelerin kuruluş yılları ile ilgili anket sonucundan elde edilen veriler.....	52
Tablo 28. Ankete katılan işletmelerin bugünkü makina-teçhizat değeri ve yüzdesel dağılımı.....	52
Tablo 29. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin kuruluş durumunun yüzdesel dağılımı.....	53
Tablo 30. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin hukuki yapıları.....	53
Tablo 31. Ankete katılan işletmelerde çalışanların niteliklerini göre belirlenmesi.....	54
Tablo 32. İşletmelerde çalışanların yaş durumları.....	55
Tablo 33 İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanların eğitim durumları.....	55
Tablo 34. Üretimde çalışanların durumları.....	56
Tablo 35. İşletmelerde ücretli çalışanlara yapılan ödeme periyotları.....	57
Tablo 36. İşletmelerin hammaddeyi temin ettikleri yerler.....	57
Tablo 37. İşletmelerin hammadde temin etme şekilleri.....	58
Tablo 38. İşletmelerin hammadde teminde problemlerinin öncelikleri.....	58
Tablo 39. Ankete katılan işletmelerin yeterli hammadde stok yapamama nedenleri.....	59
Tablo 40. Küçük ve orta ölçekli işletmelere hammadde satanların tanıdığı vade süresi	60
Tablo 41. İçel ili orman ürünleri sanayi işletmelerinde kullanılan hammadde türleri....	60
Tablo 42. Dış pazardan hammadde getirilmesinin etkileri.....	61
Tablo 43. Küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayisinde haftada çalışılan gün sayısı.....	61
Tablo 44. İşletmelerde günde ortalama çalışılan saat.....	62
Tablo 45. İşletmelerin üretim yapma şekilleri.....	63
Tablo 46. İşletmelerin ürünlerini sundukları kesimler.....	63
Tablo 47. Ürünlerin satış fiyatının belirlenmesinde etkili olan faktörler.....	63

Tablo 48. İşletmelerin tüketicilere tanıdıkları taksit süreleri.....	64
Tablo 49. İşletmelerin üretimden kaynaklanan problemlerin nedenleri	65
Tablo 50. İşletmelerin ürettikleri ürünlerin pazarlama probleminin nedenleri.....	65
Tablo 51. Ankete katılan işletmelerin makina durumları.....	66
Tablo 52. İşletmelerin yeni teknolojileri takip etme şekilleri.....	67
Tablo 53. İşletmelerin sattıkları ürün içerisindeki ortalama kar oranları	67
Tablo 54. İşletmelerin ortalama yıllık geliri.....	68
Tablo 55. İşletmelerin ortalama yıllık giderleri.....	69
Tablo 56. İşletmelerin kredi kullanım durumları.....	69
Tablo 57. Çalışanların niteliklerine göre sınıflandırma.....	79
Tablo 58. İşletmelerde çalışanların eğitim seviyelerine göre sınıflandırılması.....	80

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. İmalat sanayi işletmelerinin ölçeksel bazda oluşturduğu katma değer.....	4
Şekil 2. İmalat sanayiinde işletmelerin ve istihdamın ölçeksel dağılımı.....	4
Şekil 3. Küçük ve orta ölçekli imalat sanayinin ihracat-ithalat göstergeleri	26
Şekil 4. Küçük ölçekli imalat sanayinin sektörel bazda ihracat-ithalat yapan işyerleri.....	27
Şekil 5. Orta ölçekli imalat sanayinin sektörel bazda ihracat-ithalat yapan işyerleri.....	27
Şekil 6. Küçük ve orta ölçekli imalat sanayi sektörlerinin ülkelere göre ihracat yapma oranları(%).....	28
Şekil 7. Küçük ve orta ölçekli imalat sanayi sektörlerinin ülkelere göre ithalat yapma oranları(%).....	29
Şekil 8. İçel ilindeki orman ürünleri sanayi işletmelerinin ilçelere göre dağılımı.....	46
Şekil 9. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmeleri.....	49
Şekil 10. İçel ili orman ürünleri sanayi işletmelerinin dağılımı.....	50
Şekil 11. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, kuruluş yıllarının yüzdesel dağılımı.....	52
Şekil 12. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin kuruluş sermayelerinin yüzdesel dağılımı.....	52
Şekil 13. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin kuruluş durumunun yüzdesel dağılımı.....	53
Şekil 14. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin hukuki yapısının yüzdesel dağılımı.....	54
Şekil 15. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanların niteliklerine göre yüzdesel dağılımı.....	54
Şekil 16. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanların yaş sınıflarına göre yüzdesel dağılımı.....	55
Şekil 17. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanların eğitim seviyelerine göre yüzdesel dağılımı.....	56
Şekil 18. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanların durumlarına göre yüzdesel dağılımı.....	56

Şekil 19. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanlara yapılan ödeme periyotlarına göre yüzdesel dağılım.....	57
Şekil 20. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, hammadde temin ettikleri yerlere göre yüzdesel dağılım.....	57
Şekil 21. İçel ilinde ki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, hammadde temin etme şekillerine göre yüzdesel dağılım.....	58
Şekil 22. İçel ilinde ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, hammadde temininde sorunların yüzdesel dağılımı.....	59
Şekil 23. İçel ilinde ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, hammadde stoku yapamamasının yüzdesel dağılım.....	59
Şekil 24. İçel ilinde ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelere, hammadde satanların tanıdığı vade sürelerinin yüzdesel dağılımı.....	60
Şekil 25. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, kullanılan hammadde cinslerinin yüzdesel dağılımı.....	60
Şekil 26. İçel ili küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmeleri üzerine, yurt dışından getirilen hammaddenin etkilerinin yüzdesel dağılımı.....	61
Şekil 27. İçel ili küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, haftada çalışılan gün sayısının yüzdesel dağılımı.....	62
Şekil 28. İçel ili küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, günlük çalışılan ortalama saatin yüzdesel dağılımı.....	62
Şekil 29. İçel ili küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, üretim şekillerinin yüzdesel dağılımı.....	63
Şekil 30. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, ürünlerini sundukları kesimlerinin yüzdesel dağılımı.....	63
Şekil 31. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, ürünlerin satış fiyatının belirlenmesinde etkili olan faktörlerin yüzdesel dağılımı.....	64
Şekil 32. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, müşterilere tanınan taksit sürelerinin yüzdesel dağılımı.....	64
Şekil 33. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, üretimden kaynaklanan problemlerin yüzdesel dağılımı.....	65

Şekil 34. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, ürettikleri ürünlerin pazarlayamama problemlerinin yüzdesel dağılımı.....	66
Şekil 35. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, kullanılan makinelerin yüzdesel dağılımı.....	66
Şekil 36. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, yeni teknolojileri (makine-teçhizat) takip ettikleri yerlerin yüzdesel dağılımı.....	67
Şekil 37. İşletmelerin ürün satımından elde ettikleri kar oranlarının dağılımı.....	68
Şekil 38. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, ortalama yıllık gelirlerinin yüzdesel dağılımı.....	68
Şekil 39. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, ortalama yıllık giderlerinin yüzdesel dağılımı.....	69
Şekil 40. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, kredi kullanımının yüzdesel dağılımı.....	69
Şekil 41. 0-4 kişi çalıştıran işyerlerindeki işçilerin dağılımı	79
Şekil 42. 5-8 kişi çalıştıran işyerlerindeki işçilerin dağılımı	79
Şekil 43. 9-13 kişi çalıştıran işyerlerindeki işçilerin dağılımı	80
Şekil 44. 14-+ kişi çalıştıran işyerlerindeki işçilerin dağılımı.....	80

KISALTMALAR LİSTESİ

AT	:Avrupa Topluluğu
CESCE	: Danışmanlık Hizmetleri Avrupa Komitesi
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EBSO	: Ege Bölgesi Sanayi Odası
EMSU	: Avrupa Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Birliği
GTİP	: Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon
GTZ	: Alman Teknik İşbirliği Kurumu
ICSB	: Uluslararası Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Konseyi
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
ITC	: Uluslararası Ticaret Merkezi
İGEME	: İhracat Geliştirme Merkezi
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KKO	: Kapasite Kullanım Oranı
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı
KSS	: Küçük Sanayi Siteleri
KÜSGET	: Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı
MPM	: Milli Produktivite Merkezi
MTSO	: Mersin Ticaret ve Sanayi Odası
OECD	: Ekonomik Kalkınma İçin İşbirliği Teşkilatı
RKV	: Fedaral Almanya Milli Produktivite Merkezi
SBA	: Küçük İşletme İdaresi "Small Business Administration
SYKB	: Sanayi Yatırım ve Kalkınma Bankası
TES-AR	: Türkiye Esnaf-Sanatkarlar ve Küçük Sanayi Araştırma Enstitüsü
TDA	: Teşebbüs Destekleme Ajansı
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu

UNIDO : Birleşmiş Milletler Sanayi Kalkınma Teşkilatı

WASME : Dünya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Asamblesi

1.GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

1970'li yılların başında dünya ekonomisini etkileyen petrol şokunun hemen ardından başlayan ekonomik bunalım özellikle, gelişmekte olan ülkeler de uzun dönemli sıkıntıların yaşandığı ve işletmelerin yeni koşullara uyum gösterebilmek için çok değişik tedbirler almak zorunda kaldıkları bir dönemi göstermektedir. Küçük ve büyük ölçekli işletme tartışmalarının da gündeme gelmesi aynı döneme rastlamaktadır. Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ekonomideki ağırlıkları hemen tüm ülkelerde benzer bir yapı göstermekle birlikte, özellikle organizasyon, teknoloji geliştirme, finansman ve pazarlama gibi kritik konularda önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Sanayisi gelişmiş ve sanayi katma değeri payı yükselmiş ülkelerde bile küçük ve orta büyüklükteki sanayi işletmelerinin (KOBİ), oluşturulan katma değer ve istihdam açısından çok önemli bir yere sahip oldukları bilinmektedir.

Bugün uluslararası platformda varolabilmenin en önemli şartı çok büyük hızla değişen ve gelişen bilim ve teknolojiyi süratle üretim birimlerine yansıtmak; üretim mallarını uygun kalite ve maliyette öncelikli olarak piyasaya sürmektir. Entegre tesisler olarak kurulan büyük sanayi işletmelerinin, çağımızın bu hızlı temposuna ayak uydurması sınırlı, hatta bazen imkansız olmaktadır. Bu yüzden çağımızda artık büyüklük önemini kaybetmiş, bunun yerine hızlı olanın yavaş olanı yok ettiği ve teknolojinin küçük firmalar lehine büyük gelişmeler sağladığı bir sistem ortaya çıkmıştır.

21. yüzyıla adım atarken büyük sanayi işletmelerin artık ana girdi veya ara malı sağlayan üretim birimleri ile diğer hizmet ünitelerinin gerektirdiği ihtiyaçlarını küçük işletmelerden temini yoluna gitmeleri kaçınılmaz görülmektedir.

1.2. İmalat Sanayi Hakkında Genel Bilgiler

Üretim faaliyetini gerçekleştiren üç sektörden (Ticaret, Sanayi, Hizmetler) biri olan sanayi sektörü; hammadde yada ara malların makine ve el emeğiyle işlenerek her türlü malın elde edilmesi faaliyeti olarak tanımlanabilmekte ve genellikle madencilik, imalat sanayi ve enerji olarak literatürlerde ve istatistiklerde yer almaktadır. Sanayinin gelişimi ise istihdamın büyük kısmını barındıran imalat sanayi üzerinden yapılmaktadır (1).

İmalat sanayi ise temel girdi olarak kabul ettikleri hammaddelerini bazen tamamlayıcı mallarla üretime sokarak insanın bedensel ve düşünsel işgücünden yararlanmak yoluyla makine ve teçhizatlarla bir üretimin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Üretim aşamasında bazen ileri teknolojinin kullanımı sağlanırken bazen de geleneksel iş yöntemlerinden yararlanılmaktadır (2).

Orman ürünleri sanayi uluslararası standart imalat sanayi sınıflandırmasına göre imalat sanayi içerisinde ikili bir alt sanayi grubu olarak faaliyetlerde bulunmaktadır.

İmalat sanayi ise şu sektörler tarafından oluşturulmaktadır;

31. Gıda, içki ve tütün sanayi,

32. Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi,

33. Orman ürünleri ve mobilya sanayi,

34. Kağıt - kağıt ürünleri ve basım sanayi,

35. Kimya - petrol, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi,

36. Taş ve toprağa dayalı sanayi,

37. Metal ana sanayi,

38. Metal eşya - makine teçhizat, ulaşım araçları, ilmi ve mesleki ölçme aletleri sanayi,

39. Diğer imalat sanayi.

1970 ve 1992 yılları arasında imalat sanayi içerisinde yer alan işletmelerin çalıştırdıkları işçi sayısına göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir (3).

Tablo 1. İmalat sanayi işletmelerinin çalışan sayılarına bağlı olarak dağılımları

Yıllar	İşyeri sayısı (1-9 işçili)	(%)	İşyeri sayısı (10-49 işçili)	(%)	İşyeri sayısı (50-99 işçili)	(%)	İşyeri sayısı (>100 işçili)	(%)	Toplam sayı
1970	170479	97.3	3391	1.9	604	0.3	825	0.5	17299
1980	177159	95.3	6573	3.5	627	0.5	1194	0.6	185553
1985	183106	94.5	8033	4.1	1128	0.6	1483	0.8	193750
1992	185458	94.3	7973	4.1	1406	0.7	1827	0.9	196664

Tablo 1'de görüldüğü gibi, 1992 yılı verilerine göre imalat sanayii işletmelerinin %99.1 kadarı, KOBİ olarak adlandırılan grupta yer almaktadır. Ancak 1-49 arasında işçisi olan küçük işletmeler % 98.4 (% 94.3 + % 4.1) gibi oldukça önemli bir ağırlığa sahip bulunmaktadır. Bu da göstermektedir ki, Türkiye sanayisi de aslında küçük ölçekli bir sanayidir. Ancak 100'den fazla işçi çalıştıran büyük ölçekli işletmelerin sayısal olarak artış hızı küçük ölçekli işletmelerden çok daha süratli olmuştur. 1970-1992 arası dönemde küçük işletmeler % 11.3 oranında artış gösterirken, büyük işletmeler % 121 oranında artmıştır. Orta ölçekli Sanayi işletmeleri de büyük ölçekli işletmelere benzer biçimde % 133 oranında hızla artmıştır. Dolayısıyla, bu verilere dayalı olarak denilebilir ki, Türkiye sanayisi küçük işletme ağırlıklı olmasına karşın büyüme eğilimi belirgin bir biçimde göstermektedir (4).

1985 yılı rakamlarıyla toplam imalat sanayi işletmelerinin % 98.6'sını oluşturan küçük sanayi işletmeleri incelendiğinde; bugün bunların büyük bir bölümünün 1-9 kişi istihdam edildiği çok küçük iş yerlerinden teşekkül ettiği görülmekte, bu işletmelerde iş

sahiplerinin ve iş sahibine akraba yakınlığındaki kişilerin üretimde yer aldığına şahit olunmaktadır. Ülkemizde küçük sanayi işletmelerinin daha az sermayeli fakat emek yoğun ve küçüldükçe riski azalan yapıda oldukları da bilinen bir gerçektir (5).

Türkiye İmalat Sanayi genelinde yer alan küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin sorunları incelendiğinde bunların öncelikle; sosyal, ekonomik, siyasal ve yasal koşullarla rekabet unsuru, teknolojik gelişim, bölgesel farklılıklar gibi faktörlere bağlı olarak kendi kontrolleri dışında oluşan şartlardan fazlasıyla etkilendiklerini görmek mümkündür.

Ülkemiz açısından genel bir değerlendirme yapmak üzere Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (D.İ.E) 1985 yılı Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı sonuçlarına göre; işyeri sayısı, çalışanların sayısı ve katma değer olmak üzere önemli üç göstere yardımı ile, Ülkemiz imalat sanayinin genel perspektifine gözetildiğinde, Türkiye İmalat Sanayi kapsamında (5):

- 194.000'in üzerinde işletmenin faaliyet gösterdiği,
- Bu işletmelerde yaklaşık olarak 1.400.000'den fazla kişinin istihdam edildiği,
- Toplam imalat sanayi katma değerinin ise 1985 yılı rakamlarıyla 6.5 trilyon lira civarında gerçekleştiği görülmektedir. Bu veri, Devlet Planlama Teşkilatı'ndan (DPT) alınan imalat sanayi deflaktörleri yardımıyla güncel hale getirilmeye çalışıldığında, 1992 yılı fiyatlarıyla yaklaşık 191 trilyon TL'ye karşılık gelmektedir.

İmalat sanayimizin bu toplam değerleri içinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin payı incelendiğinde ortaya çıkan görüntü ise (6);

- Toplam imalat sanayi işletmeleri içinde % 99.6'sının,
- Toplam imalat sanayi istihdamının % 57.3'nün,
- Toplam imalat sanayi katma değerinin ise % 31.7'sinin

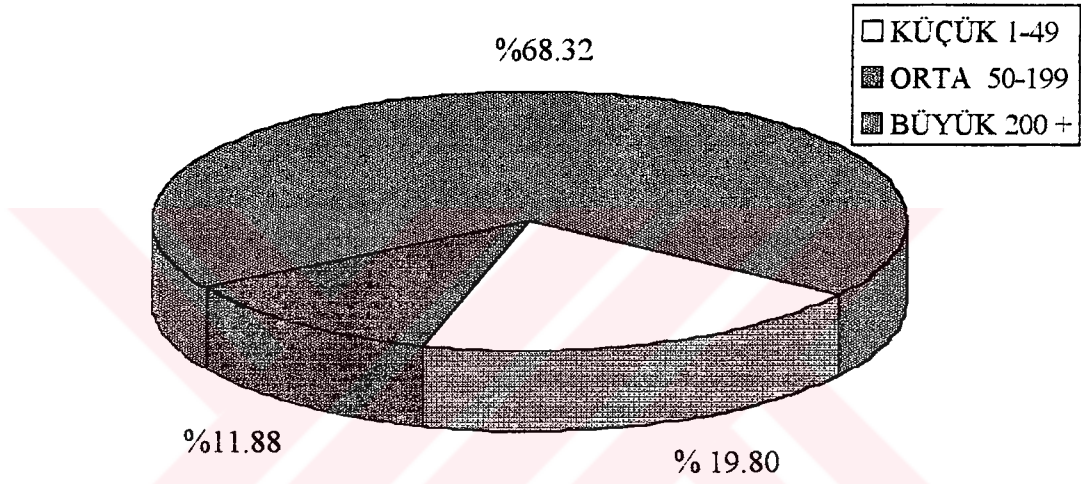
küçük ve orta ölçekli işletmelerce gerçekleştirildiği şeklindedir. Tablo 2'de bu rakamları daha açık görmek mümkündür.

Tablo 2. İmalat Sanayinde ölçek büyüklüklerine göre işletme ve çalışanların sayısı ve katma değer

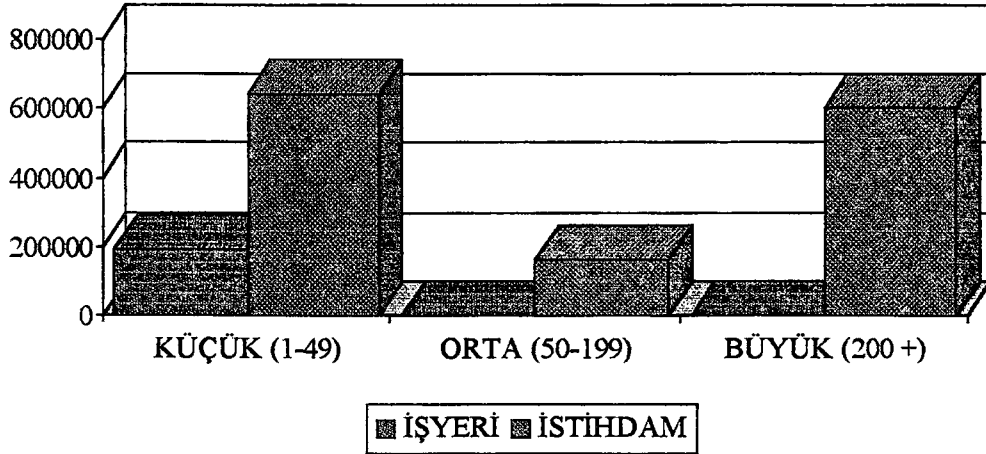
ÖLÇEK	İŞLETME		ÇALIŞANLAR		KATMA DEĞER	
	SAYISI	PAYI (%)	SAYISI	PAYI (%)	MİLYAR (TL)	PAYI (%)
1-9	183574	94,52	472070	33,51	819,3	12,50
10-49	8035	4,14	169634	12,04	478,4	7,30
Küçük Sanayi (1-49)	191609	98,66	641704	45,55	1297,7	19,80
Orta Sanayi (50-199)*	1750	0,90	165759	11,77	778,6	11,88
Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi	193359	99,56	807463	57,32	2076,3	31,68
Büyük Sanayi (200 +)	861	0,44	601339	42,68	4477,7	68,32
Genel İmalat Sanayi	194220	100,00	1408802	100,00	6554,0	100,00

* Orta ölçekli işletmeler olarak kuruluş kanunumuzda her ne kadar 51-150 kişi çalıştıran sanayi işletmeleri tanımı getirilmişse de, D.İ.E sınıflamalarında bu gruba ulaşamadığından, orta ölçek 50-199 şeklinde verilmiştir,

İmalat Sanayi tamamını kapsayan toplu bilgiler açısından 1985 yılına bağımlı oluşumuz, ülke çapında tüm imalat sanayi işyerlerine ait açıklanmış bilgilerin D.İ.E tarafından en son 1985 yılında toplanmış olmasından kaynaklanmaktadır. İmalat sanayimizin genel yapısını yansıtmaması bakımından bu yıla ait bilgiler üzerinde yoğunlaşmıştır (6).

Şekil 1. İmalat sanayi işletmelerinin ölçeksel bazda oluşturduğu katma değer

Şekil 2. İmalat sanayinde işletmelerin ve istihdamın ölçeksel dağılımı

İmalat sanayisi genelinde işyeri sayısı en yoğun sektörler sırasıyla (7).

- % 29'luk pay ile dokuma, giyim eşyası ve deri,
- % 25'lik pay ile metal eşya sanayi,
- % 22'lik Pay ile orman ürünleri ve mobilya sanayi,
- %11 pay ile gıda, içki ve tütün sanayi,

Tablo 3. İmalat sanayisinde ölçek bazında işyeri ve istihdam

	İşyeri		Çalışanlar	
	Sayısı	Payı %	Sayısı	Payı %
1 Kişi Çalışan	58.258	30.0	58.258	4.1
2 Kişi Çalışan	52.514	27.5	107.028	7.6
3-4 Kişi Çalışan	48.784	25.1	162.694	11.6
5-6 Kişi Çalışan	15.264	7.8	82.048	5.8
7-9 Kişi Çalışan	7.754	4.0	62.042	4.4
10-24 Kişi Çalışan	5.779	3.0	160.590	11.4
25-49 Kişi Çalışan	2.256	1.2	9.044	0.6
50-99 Kişi Çalışan	1.128	0.6	78.531	5.6
100-199 Kişi Çalışan	622	0.3	87.228	6.2
200-499 Kişi Çalışan	519	0.3	167.248	11.9
500-999 Kişi Çalışan	199	0.1	137.323	9.7
1000+ Kişi Çalışan	143	0.1	296.768	21.1
Toplam	194.220	100.0	1.408.802	100.0

Tablo 3'de görüldüğü gibi imalat sanayisinde, işyeri sayısı olarak en fazla, % 30 oranında tek kişi ve % 27.5 oranında iki kişi çalışan işletmeler oluşmaktadır. İstihdam bakımından ise, % 21.1 oranında 1.000 ve daha üstünde, % 11.9 oranında 200-499 ve % 11.6 oranında 3-4 kişi çalıştıran işletmeler oluşturmaktadır.

Sanayi sektörünün belirleyici alt sektörü olan imalat sanayinde, 1994 yılında uygulanan tedbirler sonucu iç talepte daralmanın etkisiyle üretim % 7.5 oranında gerilemiştir. 1994 yılı sonlarında ekonomide başlayan canlanmanın 1995 yılında da devam etmesinin yanı sıra, sanayi ürünleri ihracatının da artması, imalat sanayi üretimini olumlu yönde etkilemiş ve özellikle makine, kimya, orman ürünleri, mensucat, taş ve toprağa dayalı ürünler sanayilerinde ulaşılan yüksek oranlı üretim artışları sonucu toplam imalat sanayii üretimi % 14.2 oranında büyümüştür (8).

Tablo 4'de görüldüğü gibi, küçük ölçekli işletmelerin %63'ü ve orta ölçekli işletmelerin % 67'si, % 40-79 oranında kapasite kullanmaktadır. Araştırma-geliştirme birimi küçük işletmelerin % 8'inde bulunurken, orta ölçekli işletmelerin % 15'inde bulunmaktadır. Küçük ölçekli işletmelerin sırasıyla ihracat ve ithalat yapma oranları, % 25 ve % 22 iken, orta ölçekli işletmelerde bu oranlar, % 51 ve % 53 olarak gerçekleşmektedir.

Tablo 4. İmalat sanayiinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin karşılaştırılması

1992 yılı verileri	İşyeri Yüzdesi	
	Küçük Ölçekli %	Orta Ölçekli %
1. Kullanılan Üretim Kapasitesi		
- % 39'dan az	18	8
- % 40-59 arası	32	28
- % 60-79 arası	31	39
- % 70-79 arası	63	67
- % 80-90 arası	9	11
- % 100'ün üzerinde	10	15
2. Araştırma-Geliştirme Birimi Bulunma Oranı	8	15
3. Piyasa Araştırması Yapma Oranı	67	78
4. Tanıtma Faaliyetlerinde Bulunma Oranı	49	60
- Firma Broşürleri İle Tanıtım Yapanlar	34	30
5. Kredi Maliyetlerini Yüksek Bulanlar	77	79
6. İhracat Yapma Oranı	25	51
7. İthalat Yapma Oranı	22	53
8. Hammadde Fiyatlarını Yüksek Bulanlar	84	78

İmalat sanayiinde 1995 yılında kaydedilen büyüme azalmakla beraber 1996 yılında devam etmiş ve 1996 yılının birinci ve ikinci üç aylık dönemlerinde sektör üretimi önceki yılın aynı dönemlerine göre sırasıyla % 8.6 ve % 7 oranında artış kaydetmiştir (8).

Katma değer artışına paralel bir gelişme gösteren imalat sanayii üretim endeksi ise 1995 yılında toplam olarak % 13.5 oranında artarken özel sektör üretimi % 19.6 gibi yüksek oranlı bir büyüme kaydetmiştir. Artış eğilimi 1996 yılında da sürmüştü ve endeks birinci üç aylık dönemde % 9.1, ikinci üç aylık dönemde % 6.4 oranında artmıştır. Bu dönemlerde en yüksek üretim artışı % 22.2 ve % 18.7 ile makine sanayiinde olmuştur. 1994 yılında ortalama % 73 olarak gerçekleşen imalat sanayii kapasite kullanım oranı, toplam talepteki artışa paralel olarak 1995 yılında % 78.6'ya yükselmiştir. Bu dönemde en yüksek kapasite kullanımı % 87 ile taş ve toprak sanayiinde olmuştur. 1996 yılı birinci ve ikinci üç aylık dönemlerinde imalat sanayi kapasite kullanım oranları sırasıyla % 76.7 ve % 77.9 olarak gerçekleşmiştir (8).

1.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Hakkında Genel Bilgiler

1.3.1. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tanımlanması, Ekonomideki Yeri ve Tarihi Gelişimi

Ülkemizde ve dünyanın bir çok ülkesinde KOBİ'lere ilişkin genelleştirilmiş bir tanım bulunmamaktadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerindeki farklılıklar bu tür bir sınıflamanın yapılmasında önemli bir engel teşkil etmektedir. Ayrıca sınıflamada ve KOBİ'lerin tanımlanmasında hangi kriterlerin kullanılacağı önem taşımaktadır (9).

KOBİ kavramı ülkeden ülkeye, sektörden sektöre, zamana ve mekana göre değişiklik gösteren bir kavram olduğu için tüm ülkeler için geçerli evrensel bir ortak tanıma rastlanmamaktadır. Bununla birlikte, bir takım ölçütler esas alınarak tanımlama ya da belirleme yoluna gidildiği görülmektedir (10). Çünkü hammadde temini, üretim, pazarlama, finansman, personel ve yönetim gibi temel işletmecilik fonksiyonlarına ek olarak, KOBİ'ler istihdam ettikleri personel sayısı, satış hacmi, sabit sermaye ve makine parkı değeri, kullandıkları enerji miktarı, kurulu kapasite düzeyi, katma değerleri, kar büyüklüğü ve pazar payı gibi ölçülebilen özellikleri açısından da büyük farklılıklar göstermektedirler. Tüm bu nitel ve nicel özellikleri kapsayan ve genel geçerliliği olabilecek bir tanımlama, değil tüm ülkeler bir ülke içindeki tüm sektör için bile geliştirmek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle KOBİ tanımları ülkelere göre değiştiği gibi temel alınan ölçütlere göre de farklılık arz etmektedirler (3).

Sınıflama ve ortak bir KOBİ tanımlamasında hemen tüm ülkelerde kullanılan kriterlerin nicelik ve nitelik yönünden ayırımı aşağıda verilmiştir (9).

a) Nicelik yönünden tanımlama kriterleri :

- İşçi sayısı,
- Sermaye,
- Aktifler toplamı,
- Kar,
- Toplam çevirici güç miktarı,
- Enerji kullanımı,
- Ciro (satış hasılatı),
- Makine parkı,
- Kapasite (üretim hacmi).

b) Nitelik yönünden tanımlama kriterleri :

- Girişimcinin işletmede fiilen çalışması,
- İş bölümü ve uzmanlaşma derecesi,
- Sermayenin sınırlı oluşu, finansman yetersizliği,

-İşletme sahipliği ve yöneticiliğinin aynı kişide ve/veya kişilerde toplandığı bağımsız bir yönetim, sermayenin bireysel veya küçük sermaye grupları tarafından sağlanması,

- Finansman ihtiyacının sermaye piyasası kaynaklarından sağlanmasının güç veya tamamen imkansız olması,

- Sınırlı pazar payı ve pazarda daha az etkinlik,

- Mali bağımsızlık,

- Mevcut aile bireylerinin ya işletmede fiili çalışması veya çalışmak üzere stokta tutulması veya bir potansiyel olarak düşünülmesi,

- Yönetimde uzmanlaşmanın çok düşük düzeylerde kalması,

- İşletmenin yönetici ve bilhassa çalışanların aynı yöreden olması, buna karşılık işletmenin hitap ettiği pazarın yerel nitelikli olması gibi bir şart aranmamaktadır,

- İşletmenin gerek alım ve gerekse satma işlemlerinde pazarlık gücünün zayıf olması,

- İşveren ile işçi arasında yakın bir ilişkinin bulunması,

Hizmet işlerinde çalışanların sayısı, iplik fabrikalarında iş sayısı, çimento fabrikalarında döner fırın sayısı, enerji santrallerinde beygir gücü, tiyatro, sinema ve otellerde yerlerin sığdırma hacmi (koltuk ve yatak sayısı) ve tarım işletmelerinde toprağın genişliği büyüklük ölçüsü olarak alınabilir (11).

Anılan ölçütler KOBİ'lerin tanımında ifade gücü, sağlıklı bir ölçüt olması ve uygulanabilirlik açısından değerlendirildiğinde personel, makine parkı ve satış tutarı (ciro) en anlamlı ölçütler olarak görünmektedir (12).

Kimi araştırmacılar tarafından teknik ölçüler olarak tanımlanan nicel ölçüler içerisinde en kolay saptanabilmesi nedeniyle işçi sayısı en çok kullanılan ölçüt durumundadır. Yalnızca personel sayısının niceliksel bir ölçüt olarak kullanılmasının nedenleri (13):

-Ölçülebilir olması,

-Bu husustaki bilginin kolayca temin edilmesi,

-İş gücünün potansiyel bir üretim faktörü olması,

-Fiziki birimlerle ifade edilmesi,

-Fiyat dalgalanmalarından etkilenmemesi

Nitel özellikler açısından yapılan tanımlamaya göre; küçük işletme "kendi alanında bir hakimiyet kuracak büyüklüğü olmaksızın işletilen ve bağımsız mülkiyete konu olan işletmelerdir" diye tanımlanır (14).

KOBİ'ler yine nitel ölçüler esas alınmak suretiyle (15);

a) Geleneksel küçük sanayi işletmeleri, şeklinde ikili bir sınıflandırmaya tabi tutulabilirler. Böyle bir sınıflandırma özellikle küçük sanayinin sorunlarına çözüm yolları aranmasında etkili olabilir. Burada "geleneksel küçük sanayi işletmeleri" dar bir alandaki talebi karşılamaya yönelik basit teknikler kullanarak üretim yapan ve statik bir yapıya sahip işletmeleri kapsar. "Modern küçük sanayi işletmeleri" ise geniş bir pazar talebini karşılamaya yönelik olarak kurulmuş bulunan ve faaliyet gösteren, gelişmiş üretim teknik ve yöntemlerini

kullanan, dinamik bir altyapıya sahip, sürekli bir değişim ve yenilenme içinde bulunan işletmeleri ifade etmektedir.

Geleneksel küçük sanayi işletmeleri tanımı daha ziyade gelişmekte olan ülkelerdeki küçük sanayii karakterize etmektedir. Genelde emek yoğun teknolojilerin benimsendiği bu ülkelere özgü tipik küçük sanayii tanımlamak üzere aşağıdaki 3 nitel özelliği de ilave etmek yerinde olur (16):

- Modası geçmiş veya geçmekte olan teknolojilerin kullanılması,
- Geleneksel çizgide üretim yapılması,
- Yeniliklere karşı ilgisiz bulunulması ve yeniliklerin uygulanmasında isteksiz davranılması.

Bu kriterlerin sayısı daha da arttırılabilesine rağmen genelde ortak bir tanımlamaya gidilmesinde tek başına hiçbir kriter anlamlı olmamaktadır. Birden fazla kriter kullanılarak yapılacak bir tanımlama ise çok karmaşık teknik ve idari sorunlara yol açmaktadır. Çoğunlukla, uygulanan sınıflama/tanımlama kriterleri; "işçi sayısı" ve "sermaye temeli" ne dayanmaktadır (9).

Ülkemizde bu kriterlerin çeşitli kombinasyonlarda kullanıldığı kanunlar (17):

- 1950'de kabul edilen 5590 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanunu, -
- 1956'da kabul edilen 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu,
- 1957 yılında kabul edilen 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanunu,
- 1961'de kabul edilen 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu,
- 1984'de kabul edilen 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin tanımlanmasında dünyada ve Türkiye'de Kullanılan Kriterler;

Kavramlara açıklık kazandırmak için, küçük işletmelerle ilgili esnaf, sanatkar, ev sanatları, el sanatları, köy sanatları, küçük sanatlar ve küçük sanayinin tanımını vermek yerinde olur.

507 sayılı kanununun 2. maddesinde yapılan tanımda, esnaf ve sanatkarlar ister gezici olsun, ister bir dükkan veya sokağın belirli yerinde sabit bulunsunlar faaliyetleri ticari sermaye ile birlikte vücut çalışmalarına dayanan o yer gelenek ve taamülüne nazaran, tacir niteliğini kazanmasına icap ettirmeyecek miktarda sınırlı olan ve bu bakımdan ticaret sicili ve dolayısıyla Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtları gerekmeyen, aynı niteliğe (sermaye unsuru olsun olmasın) sahip olmakla beraber, ayrıca çalıştığı sanat, meslek ve hizmet kolunda bilgi, görgü ve ihtisasını değerlendiren, hizmet, meslek ve küçük sanat sahipleri ile bunların yanında çalışanlar ve geçimini sınırlı olarak kamyonculuk, otomobilcilik ve şoförlükle temin eden kimseler olarak belirtilmektedir (18).

Köy Sanatları: Asıl faaliyeti tarım olan ve tarımsal üretimin özellikleri dolayısıyla geniş ölçüde boş vakitleri bulunan kişilerin, mevsimlik veya kısmi uğraşı sureti ile icra

eyledikleri, küçük sanatlar ve el sanatları köy sanatları olarak adlandırılmaktadır. Bu tür sanat faaliyetinde genellikle tarımsal bir hammadde kullanılır (19).

Ev Sanatları: Aile fertlerinin kendi başlarına veya istisnai olarak ücretli işçi kullanarak, müstakil bir işyerine sahip olmadan, bir tüccar veya müteşebbis hesabına (doğrudan piyasa için değil) faaliyette bulunmaları ev sanatları diye adlandırılmaktadır (19).

El Sanatları: Bireylerin hayati önem taşımayan ihtiyaçlarını (süs eşyası, hediyelik eşya, turistik eşya) karşılayan, lüks sayılabilecek mamül imal eden küçük sanatkarların bu faaliyetleri, gerçek anlamda el sanatlarıdır. El sanatları, zevk, desen, şahsi maharet, kabiliyet ve bilgiye dayanan bir faaliyet koludur (19).

Küçük Sanatlar: Bir ustanın kendi nam ve hesabına, başlı başına kendi mesuliyeti altında, ister evinde ister seyyar bir yerde veya şekilde ya yalnız ya da çırak ve kalfalarla birlikte, herhangi bir sanatı piyasa için el emeği ve ihtisas kullanarak yapması veya kendi mesleki nezaret ve idaresi altında yaptırması, küçük sanat olarak değerlendirilmektedir (19).

Küçük sanayi: Küçük sanayi teşebbüsleri orta ve büyük endüstri işletmelerine benzerler. Küçük sanat teşebbüslerinden farkı, işletmede işbölümünün gerçekleşmesi ve üretimde makine ve teçizat payının mesleki maharet ve kabiliyetinin, şahsi mesaisinin payını geçmesidir. Küçük sanayi teşebbüslerinde, büyük sanayi teşebbüslerindeki kadar olmasa dahi büyük sanayideki benzer bir teknik işbölümü vardır (19).

Sanatkarlar: Ticari amaçla kurulmuş bir işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten, yıllık gayri safi milli geliri her yıl Bakanlar Kurulunca belirlenen miktarın altında bulunan ve bu nitelikleri nedeni ile esnaf ve sanatkar siciline tescilleri gereken kişiler, esnaf ve sanatkar kabul edilir (20).

İşletmelerin büyüklükleri arasındaki sınırlar çeşitli kriterlere göre belirlenebilir. Yukarıda bahsedildiği gibi, bu kriterler nicel ve nitel kriterler olarak ikiye ayrılmıştır. Nicel kriterlerin incelenmesi bize küçük işletmeler hakkında bir fikir verebilir ve küçük işletmeleri incelerken bu kriterler pratik olmaları yönünden önemlidir. Ancak bu kriterler çeşitli bakımlardan yeterli değildir. Daha önce belirtilen kriterlere göre tüm ülkelerde işletmeler a) küçük işletmeler, b) büyük işletmeler, olarak iki grup altında toplanırken kimi ülkelerde ise, a) küçük işletmeler, b) orta ölçekli işletmeler, c) büyük işletmeler, olarak tanımlanmakta, kimilerin de ise, a) çok küçük işletmeler, b) küçük işletmeler, c) orta ölçekli işletmeler, d) büyük işletmeler olarak sınıflandırılmaktadır. 1980'li yılların ortalarından itibaren başta Avrupa Topluluğu (AT) olmak üzere kimi ülkeler KOBİ'yi tek bir grup altında toplayarak işletmeleri; a) çok küçük ölçekli işletmeler, b) küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ) c) büyük işletmeler olmak üzere üç grup altında sınıflandırmaya başlamışlardır (21).

Bu durumda küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin sınıflandırılması (22);

- İşyerleri (sadece aile bireyleri),
- Çok küçük işletmeler (1-4 çalışan),
- Küçük işletmeler (5-49),

- Orta ölçekli işletmeler (50-99),
şeklinde dörtlü veya;

- İşyerleri (sadece aile bireyleri),
- Cüce işletmeler (1-4 çalışan),
- Çok küçük işletmeler (5-9 çalışan),
- Küçük işletmeler (10-49 çalışan),
- Orta ölçekli işletmeler (50-99) şeklinde beşli bir sınıflandırmaya tabi tutulabilir.

Yönetim mülkiyeti bakımından (1):

- Tek kişilik şirketler,
- Modern aile şirketleri,
- Halka açık şirketler, şeklinde sınıflandırılırken,

D.P.T'nin altıncı beş yıllık kalkınma planı küçük sanayi özel ihtisas komisyonu raporunda ise;

1 - 9 kişi çalışan işyerleri "çok küçük",

10 - 49 kişi çalışan işyerleri "küçük",

50'den fazla kişi çalışan işyerleri orta ölçekli sanayi işletmeleri olarak tanımlanmıştır (23).

D.İ.E'nün yaptığı genel sanayi ve işyeri sayımında ise;

- 1927 yılında 4 ya da daha az işçi çalıştıran işletmeler küçük,
- 1950 yılında 10 veya 10 beygir gücünden çok devindirici güç kullanan sanayi işletmeleri büyük, 9 veya 9 'dan az devindirici güç kullanan işletmeler küçük,
- 1964 yılında 9 veya daha az işçi çalıştıran işletmeler küçük,
- 1970 yılında 9 veya daha az işçi çalıştıran işletmeler ve 50 beygir gücünden az devindirici güç kullanan işletmeler küçük,
- 1980 yılında 1 - 9 kişi çalıştıran işletmeler küçük,
- 1985 yılında 1 - 7 kişi çalıştıran işyerleri küçük ve 10 - 49 kişi çalıştıran işyerleri orta ölçekli işletmeler olarak kabul edilmiştir (24).

Türkiye'de D.İ.E, 25'den az işçi, Ege Bölgesi Sanayi Odası (E.B.S.O) 5-49 işçi, İstanbul Ticaret Odası (İ.T.O) 25'den az işçi çalıştıran işletmeleri küçük olarak kabul etmektedir. Küçük sanayi geliştirme teşkilatı (KÜSGET) 1 - 9 işçi çalıştıran işyerleri küçük, 10 - 49 işçi çalıştıran işyerleri orta ölçekli işyeri sınıfına dahil edilmektedir (25).

Türkiye Halk Bankası ise, KOBİ'leri bu işletmelere verdiği kredilerin amacına göre aşağıdaki gibi tanımlamaktadır (24).

1. Sanayi Kredilerinde;

a) Küçük Ölçekli Sanayi İşletmesi : " İşyerinde en çok 100 işçi çalıştıran ve Kanuni Defter Kayıtlarında arsa ve bina hariç Sabit Yatırım (makine, tesis ve cihazları, taşıt araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaş ile diğerleri toplamı) net tutarı 15 milyar TL'ye kadar olan işletmelerdir".

b) Orta Ölçekli Sanayi İşletmesi : "İşyerinde en çok 250 işçi çalıştıran ve Kanuni Defter Kayıtlarında arsa ve bina hariç sabit yatırım (makine, tesis ve cihazları, taşı araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaş ile diğerleri toplamı) net tutarı 30 milyar TL'ye kadar olan işletmelerdir". "Net tutar: Kanuni defter kayıtlarında arsa ve bina hariç sabit yatırım tutarlarından amortismanların düşürülmesi ile bulunur. Yıl sonu kesin amortismanlar alınır. Bina ve arsa hariç amortisman düşülür".

2. Eximbank KOBİ İhracat Kredisinde; KOBİ, işyerinde çalıştırdığı işçi sayısı 1 - 150 olan üretime dönük sanayi işletmelerdir.

3. KOBİ Destek Kredisinde: KOBİ, en çok 100 işçi çalıştıran, mevcut sabit yatırım tutarı (arsa-bina hariç bilanço net tutarı) en az 2 milyar TL, en çok 30 milyar TL'sına kadar olan, imalat sanayinde faaliyet gösteren, gerçek usule göre defter tutan işletmelerdir.

Görüldüğü gibi Türkiye Halk Bankası'nın tanımı işçi sayısına ek olarak çok iyi belirlenmiş sabit sermaye miktarını da kapsamına almakta ve daha doyurucu olmaktadır. Ayrıca, bu tanım, daha sonra açıklanacağı gibi, amaca göre KOBİ tanımının nasıl farklılaştığına örnek oluşturmaktadır.

Öte yandan, bankalardan (şu anda yalnızca Türkiye Halk Bankasından) kredi almak için yeterli teminata sahip olmayan küçük ve orta ölçekli işletmelere teminat verme hizmeti gören Kredi Garanti Fonu, Alman Teknik İşbirliği Kurumu (GTZ) ile yaptığı protokol çerçevesinde 1-100 arsında işçi çalıştıran işletmeleri KOBİ olarak tanımlamaktadır. Bütün bunlara karşılık küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi ve geliştirilmesi amacı ile kurulan Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), kuruluş kanununa göre 1-50 arası işçi çalıştıran işletmeleri küçük ve 51-150 arası işçi çalıştıran işletmeleri de orta ölçekli işletme olarak belirlemektedir.

Sanayi Yatırım ve Kredi Bankası (SYKB) küçük sanayi işletmelerinin belirlenmesine işletmedeki makine parkı değerini esas almaktadır. SYKB, "Emek Yoğun Yatırım Projeleri" başlığını taşıyan Mart 1981 tarihli kredi antlaşmasında, maksimum 350 bin dolar değerinde makine parkına sahip işletmeleri küçük sanayi içinde mütalaa etmektedir. Tevsi yatırımlarda bu sınırın 500 bin dolara kadar çıkarılabileceği düşünülmektedir (13).

Kantitatif kriter olarak işçi sayısına sadece Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanun'unda rastlanmaktadır. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu ve Gelir Vergisi Kanunu'nda satış tutarları ile ilgili, yıllar itibarıyla kararnameler düzenlenen bazı sayısal kriterler bulunmaktadır (17).

507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanunu, küçük sanatkar tanımına bedeni çalışma durumunu esas almıştır. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanunu ise makine ve ekipman kullanımına bağlı bir tanım yapmıştır. 1957 yılında kabul edilen 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanunu ise makine ve ekipman kullanarak veya bedeni çalışma sonucu üretim yapan işletmeleri sanayi işletmesi olarak kabul etmiş ve esnaf, sanatkar ve sanayici kavramlarını

birleştirmiştir (17). İşletmelerin tanımlanmasında dünyada kullanılan bazı kriterler aşağıda verilmektedir;

ABD'de küçük işletmelerden sorumlu federal bir devlet kuruluşu olan Küçük İşletme İdaresi "Small Business Administration (SBA)" imalat sektöründe faaliyet alanına göre 500 ya da 1000 'den daha az sayıda işçi istihdam eden firmaları küçük işletme olarak kabul ederken, toptan ticarete en fazla 100 işçi istihdam eden firmaları küçük işletme olarak kabul etmektedir. Öte yandan parakende ticarete faaliyet alanına göre yıllık satış miktarı 3.5 ya da 14.5 milyon doları aşmayan işletmeleri küçük işletmeler olarak kabul etmektedir. Buna karşılık Amerikan Vergi İdaresi de yıllık satış gelirleri 1 milyon dolar ya da daha az olan işletmeleri küçük işletmeler olarak sınıflandırmaktadır. Kuşkusuz, SBA sağlayacağı destekler açısından, vergi idaresi ise alacağı vergiler açısından küçük işletmeleri belirlemektedir. Amaç farklılaşınca tanım da farklılaşmaktadır (3).

Tablo 5. Ülkelere ve temel alınana ölçütlere göre küçük ve orta ölçekli işletme tanımı

Tanım İçin Temel Ölçüt				
Ülkeler	Ölçek	İşçi Sayısı	Yatırılan Sermaye	Satış Miktarı
A.B.D.	Küçük	$x < 100$		$x < 1$ milyon USD
	Orta	$100 < x < 500$		
Japonya	Küçük	$x < 300$	$x < 100$ milyon yen	
	Orta		$x < 1$ milyar yen	
Almanya	Küçük	$x < 50$		$x < 2$ milyon DM
	Orta	$50 < x < 500$		$x < 25$ milyon DM
İtalya	Küçük		$x < 3$ milyar liret	
	Orta	$x < 500$		
Hindistan	Küçük	$x < 50$	$x < 3.5$ milyon rupi	
	Orta			
İngiltere	Küçük	$x < 200$		
	Orta			
Kolombiya	Küçük	$x < 50$		
	Orta	$x < 100$		
Güney Kore	Küçük	$x < 100$		
	Orta	$100 < x < 300$		
Türkiye	Küçük	$x < 50$		
	Orta	$50 < x < 150$		

Küçük ve orta ölçekli işletmelere ilişkin resmi ve yasal bir tanımın olmadığı Belçika'da, bu konudaki genel yaklaşımlardan söz edilebilir. Bu ülkede genel olarak sanayi sektöründe 50'ye kadar işçi istihdam eden işletmeler küçük ve orta ölçekli işletmeler kapsamı içinde mütalaa edilmektedir. Belçika'da vergilendirme açısından küçük ve orta ölçekli işletmeler grubunun sınırlandırılmasında işletmenin satış tutarı da dikkate alınmaktadır. Satış tutarı 15 milyon Belçika Frankı'nın altında kalan işletmeler küçük işletme,

15-50 milyon arasında kalanlar da orta ölçekli işletme olarak kabul edilmektedir. Hollanda'da 10'nun altında personel çalıştıran işletmeler küçük, 10-100 arasında personel çalışan işletmeler büyük sanayi içinde mütelaa edilmektedir. Ayrıca bazı uygulamalarda küçük işletmeler için 7,5 milyon Florinlik bir satış hacmi sınırı konmaktadır (13). Bazı ülkelere göre KOBİ'lerin tanımları Tablo 5'de verilmektedir (3).

Buna karşılık şimdiye kadar farklı KOBİ tanımları kullanan Avrupa Birliği Ülkeleri son zamanlarda ortak bir tanım geliştirme ve bu tanımın tüm üye ülkeler tarafından kullanılmasını istemektedir. Bu amaçla Avrupa Komisyonu Genel Sekreterliği 30 Ocak 1996 tarihinde üye ülkelere gönderdiği bir yazısında aşağıdaki tanımın kullanılması önerilmektedir;

En fazla 250 çalışanı olan, yıllık cirosu 20 milyon ECU'yu ya da yıllık bilanço toplamı 10 milyon ECU'yu geçmeyen ve bağımsız olma şartı gereği sermayesinin % 25 'inden fazlası büyük bir işletmenin elinde bulunmayan işletmeler KOBİ olarak tanımlanır. Bu kapsam çerçevesinde en fazla 50 çalışanı olan ve yıllık cirosu 5 milyon ECU'yu ya da yıllık bilanço toplamı 2 milyon ECU'yu aşmayan işletmeler ise "küçük" işletme olarak tanımlanır (3).

Arap ülkelerindeki küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin tanımında, ülkenin gelişmişlik düzeyine paralel olarak farklılık görülmektedir

Örneğin içinde Irak, Ürdün, Kuveyt, Suudi Arabistan ve Suriye'nin yer aldığı grupta, küçük sanayi 1 ile 49 arasında işçi çalıştıran işletmeleri kapsamaktadır. Mısır'da ise 10 ile 100 arasında işçi çalıştıran ve makine parkı değeri 500 bin Mısır Paund'unu aşmayan işletmeler küçük sanayi olarak kabul edilmektedir (13).

Güney Amerika ülkelerinde ise, küçük işletmeler için benimsenen nicel ölçüler hızlı bir değişim içindedirler. Söz gelimi Şili'de Teknik İşbirliği Bürosu (Technical Cooperation Service)'nin 1966 yılında, çalışan işgücü sayısına göre belirlediği ölçüt, el ve ev sanatları için 1-10 işçi ve küçük işletmeler için 10-50 işçi arasında değişirken; 1982 yılında küçük işletmeyi tanım sınırı 200 işçiye yükseltilmiştir. Arjantin'deki sanayi sayımları, 10'a kadar işçi çalıştıran üretim birimlerini küçük işletme olarak kabul ederken; ülkedeki bir takım finansman kurumları bu sınırı 15 işçiye kadar yükseltmekte, sermaye tutarı ve yıllık satış tutarını da belirleyici ölçüt olarak benimsemektedir. Kolombiya'da Banco Popular, 1966'da 10 işçiyi küçük işletme sınırı ve 100 işçiyi orta işletme sınırı olarak kabul etmişken; son yıllarda imalat sanayisindeki küçük işletme sınırı el ve ev sanatları sanayisi için 1-5 kişi ve küçük işletmeler için 5-49 kişi olarak saptanmıştır. Venezuela, küçük işletme sınırını sanayi işletmelerinde 5-50 arasında işçi sayısı ile belirlerken; orta ölçekli sanayi için sermaye tutarını ölçü olarak kabul etmiştir (26).

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin Dünya ve Türkiye ekonomisindeki yeri;

Tüm ülkelerin ekonomilerinde çok önemli bir yeri ve ağırlığı olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin özellikle 1970'li yıllardan sonra ekonomi politikalarının ağırlık merkezini oluşturmaları günümüzde de en önemli ilgi odağı olmalarının nedeni, bu kuruluşların toplumsal ve ekonomik kalkınmada oynadıkları çok çeşitli ve çok boyutlu rollerden

kaynaklanmaktadır. Her ne kadar gelişmekte olan ülkelerde bu işletmelerin ekonomik ve toplumsal önemi son yıllarda kavranabilmişse de, gelişmiş ülkeler çok daha önceleri bu önemin farkına varmışlar ve bugünkü kalkınmışlık düzeylerini önemli bir ölçüde bu işletmeler sayesinde gerçekleştirmişlerdir.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin ülkeye, sektöre ve zaman göre ekonomik ve toplumsal rollerinin farklılaşmasının nedeni, bu işletmelerin her ülke ve ekonomisi için hedeflenen pek çok amaca yaptıkları katkıdan kaynaklanmaktadır. Başka bir ifade ile küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomik ve toplumsal bir çerçeve içinde düşünülebilecek pek çok faydaları vardır.

Daha önce açıklandığı gibi, bağımsız olarak ayakta kalma ve başarıya güdüsü ile yönlendirilen ve yönetilen küçük ve orta ölçekli işletmeler, bir ekonominin canlılığının barometresidirler ve o ekonomiyi kemikleşmekten ve çökmekten korurlar. Çünkü küçük ve orta boy işletmelerin ekonomide yarattıkları katma değer, sağladıkları istihdam ve gerçekleştirdikleri ihracat gibi genelde bilinen ve doğrudan ölçülebilen ekonomik yararlarının dışında, bir ekonomiye sağladıkları en önemli katkı o ekonominin tümüne kazandırdıkları "dinamizmdir". Bir Dünya Bankası araştırmasında da belirtildiği gibi, küçük ve orta boy işletmeler bir ekonomide bazı fidanları çürüten ve bazıları da büyüyerek bir orman oluşturan bir "fidanlık işlevi" görürler (13).

KOBİ'ler yalnızca ekonomik açıdan değil, aynı zamanda sosyal ve politik açılardan da kimi işlevleri yerine getirmektedir. Sosyal olarak istihdama katkıda bulunmakta ve sosyal geçişi kolaylaştırmaktadır. Politik açıdan ise KOBİ'ler istikrarın garantisi ve demokrasinin teminatı olarak kabul edilmektedir (12).

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin bölgesel kalkınmayı hızlandırma fonksiyonu, birbirine neden ve sonuç ilişkisi ile bağlı aşağıdaki aşamaları izleyerek zamansal bir gelişme süreci sonucunda etkisini ortaya koymaktadır (25).

1. Aşama : Küçük ve orta ölçekli işletmelerin (daha yoğun olarak küçük işletmelerin) ülkenin tüm coğrafik bölgelerine dağılmış bulunması.

2. Aşama : Özellikle kırsal ve/veya taşra bölgelerinde küçük işletmelerin, bölgede istihdam ve gelir oluşturarak bölge nüfusunun büyük şehir merkezlerine göçünü engellemesi.

3. Aşama : Duran ya da azalan göç sonucu bölgede ekonomik faaliyetlerin canlanması.

4. Aşama : Bölgenin imkanlarına ve izlenen kalkınma politikalarına bağlı olarak, canlanan ekonomik faaliyetlerin dinamik ve büyüme potansiyeli yüksek işletmelerin doğuşunu teşvik edici bir ekonomik ortamı oluşturması.

5. Aşama : Dinamik ve büyüme potansiyeli yüksek işletmelerin kurulması ile bölgesel kalkınmanın hızlanması ve dolayısıyla ülke ekonomisinin gelişmesi.

Kuşkusuz, yukarıda açıklanan bölgesel kalkınma sürecinin gerçekleşmesi her bölgede aynı etkinlikte olmayacaktır. Çünkü belli bir zaman dönemini kapsayan bu sürecin işleyişi

sırasında, bölgenin kültür, eğitim ve doğal kaynakları gibi pek çok bölgesel faktör ile ülkenin izlediği makro ekonomi politikalarının değişen derecelerde etkileri olacaktır.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin istihdam sağlama ve yaratma konusundaki öneminin ülkemizde de benzer biçimde olması beklenir. Ancak çelişkili de olsa, işsizliğin yüksek olduğu ülkemizde küçük ve orta ölçekli işletmelerin bu önemi çok geç olarak 1980'lerden sonra anlaşılmıştır. İstihdam sağlama ve oluşturma devletten beklendiği ve hükümetlerin görevi olarak kabul edildiği bu tarihe kadar, izlenen politikalar genellikle mevcutların korunması biçiminde olmuştur. Ancak, 1980'li yıllardan sonra önemi yavaş yavaş anlaşılan küçük ve orta ölçekli işletmelerin, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında istihdamdaki önemi vurgulanmış istihdam paylarını arttırıcı önlemler alınması gereği açıkça belirtilmiştir. Ülkemizde küçük ve orta ölçekli işletmelerin toplam istihdam içindeki paylarının Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. Türkiye'de imalat sanayindeki işletmelerin yıllara göre istihdam dağılımı (%)

Ölçek Büyüklüğü	1970 (%)	1980 (%)	1985 (%)	1990 (%)
Çok Küçük İşletmeler 1-9 İşçi Çalıştıran	39	38	36	35.5
Küçük İşletmeler 10-49 İşçi Çalıştıran	9	11	12	11.5
Orta Ölçekli İşletmeler 50-99 İşçi Çalıştıran	5	5	5	6.4
Büyük İşletmeler >100 İşçi Çalıştıran	47	46	47	46.4
Toplam	100	100	100	100

Tablo 6'da da görüldüğü gibi ülkemizde 1970-1985 yılları arası dönemde toplam istihdamın yaklaşık % 53'ünü imalat sanayindeki küçük ve orta ölçekli işletmeler sağlamıştır. İstihdama katkıları orta ve büyük işletmelerde bu dönemde hemen hemen aynı kalırken, küçük işletmelerin 1970'teki % 9'luk payı % 12'ye çıkmıştır. Ancak çok küçük işletmelerde oransal olarak düşüş gözlenmiştir. Aynı dönemde işletmelerin ölçeklerine göre istihdam oluşturma oranında 10-49 arası personel çalıştıran küçük işletmelerde olduğu belirtilmiştir. Bu oran orta ölçekli (50-99 işçi çalıştıran) işletmelerde % 87.1 iken büyük işletmelerde personel sayısına göre % 56.5 ile % 88.9 arasında değişme göstermiştir (25).

Türkiye'de küçük ve orta ölçekli işletmelerin istihdam yaratmadaki potansiyeli benzer biçimde bir Dünya Bankası araştırma raporu tarafından da desteklenmiştir. Bu rapora göre, Türkiye'de 1980-1985 döneminde istihdam küçük ölçekli (10-49 işçili) işletmelerde ortalama

yıllık % 4.7 ve orta ölçekli (50-99 işçili) işletmelerde % 4.2 büyümüşken, büyük firmalarda ancak % 2.2 oranında büyümüşür (25).

Sonuç olarak, tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de istihdam sağlama ve oluşturmada da küçük ve orta ölçekli işletmeler büyük bir öneme sahiptir. Bu önem, ülkemiz gibi işsizlik probleminin yüksek olduğu ekonomilerde daha da artacaktır. Toplumsal ve ekonomik kalkınmanın bir göstergesi; eğer, ekonominin çalışmak isteyenlere istihdam imkânı oluşturması ise, Türkiye ekonomik kalkınma politikalarında küçük ve orta ölçekli işletmelere özel bir önem vermek zorundadır.

Dünyadaki çeşitli ülkelerindeki KOBİ'lerin ekonomilerine katkıları aşağıdaki şekilde özetlenmiştir;

Almanya:

Günümüz Almanya'sında KOBİ'lerin oranı % 98'i aşmaktadır. KOBİ kapsamına sanayinin yanı sıra, taşımacılık, ticaret otelcilik, vb. ile serbest meslekler de (doktorluk, avukatlık vs.) girmektedir (27). Almanya'da küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomideki yeri aşağıdaki Tablo 7'deki gibidir:

Almanya'da KOBİ'lere yönelik olarak uygulanan özel bir ekonomik politika ve bu politikayı yürüten, uygulayan bir bakanlık mevcut değildir. Genel ekonomik politikanın entegre bir parçası olarak uygulanan teşvik ve destekleme politikalarından söz etmek mümkündür. Fedaral hükümetin demokratik süreçler içerisinde enflasyonu düşürücü, işsizliği önleyici çalışmaları doğal olarak KOBİ'ler için de teşvik anlamına gelmekte ise de, özellikle KOBİ'lere yönelik destekleme ve teşvik programları daha çok her Eyaletin kendi yönetimi tarafından yürütülmektedir (27).

Amerika Birleşik Devletlerinde:

Küçük işletmeler teşkilatı, 700 milyon dolarlık bütçesi, yurt çapında 100'ü aşkın bürosu, 3700 kişilik uzman kadrosu ile küçük işletmelere yönelik Federe Devlete bağlı dev bir teşkilattır.

- Ayrıca üniversiteler bünyesinde 500'e yakın Küçük İşletme Enstitüsü faaliyet halindedir.

- Küçük ve orta sanayi işletmeleri toplam işletmelerin % 97.2'sini, istihdamın % 50.4'ünü teşkil etmektedir.

- 1979-83 döneminde istihdam kapasitesi, büyük sanayide % 6.3 artarken, küçük sanayide % 10.2 artmıştır.

- Yine aynı dönemde imalat sanayinde istihdam enterasan bir tablo göstermiş, büyük sanayide % 16.6 gerilemeye karşın, küçük sanayide % 7 artış olmuştur.

- 1985 yılında büyük sanayide istihdam % 0.7 artarken, küçük sanayide % 5.1 artmıştır.

- Genç insan gücünün (16-24 yaş) % 66'sı küçük işletmelerde istihdam edilmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri, serbest rekabet düzeninin beşiği sayılan bir ülkedir. Dolayısıyla bu ülkede ekonominin belirli bir kesimini, serbest rekabet terazisini bozabilecek, doğrudan teşvikler yerine, dolaylı teşvikler sağlayarak adil rekabet şartlarını oluşturma politikası güdülmektedir. Bunun içindir ki, çok düşük faizli sübvansede edilmiş krediler yerine küçük işletmeleri destekleyici, pazar paylarını artırıcı teşvikler getirilmiştir (17).

- 1985 yılında Federal Hükümet toplam satın alımların % 30'unu ve beheri 10.000 doların altında olan satın alımlarının % 45'ini küçük işletmelerden yapmıştır.

- Hükümet satın alımlarının, % 6.4'ü münhasıran küçük işletmelerden alınması kararlaştırılan mallardan oluşmuştur.

- Taşaronluk hizmetlerinin % 53'ü küçük işletmeler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kore'de:

- Sanayi işletmelerinin % 98.8'i küçüktür.

- Çalışanların % 59.5'ü küçük sanayidedir.

- Ticari bankalar toplam kredi hacimlerinin % 35'ini, yerel bankalar, % 55'ini küçük işletmelere kullanırmak zorundadırlar.

- Teknoloji geliştirme kurumu destekleme fonlarının asgari % 30'unu küçük sanayiciler için kullanma mecburiyetindedir (28).

Hindistan'da:

- Küçük sanayi işletmeleri, imalat sektöründeki toplam üretimin % 50'sini gerçekleştirilmektedir.

- İhracat içinde küçük işletmelerin payı, % 40'ı bulmaktadır.

- Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı, kuruluş tarihi olan 1954 yılından itibaren, her türlü küçük sanayi geliştirme faaliyetinin odak noktası olarak büyümüş ve halen ülke çapında,

- 26 Küçük Sanayi Hizmet Enstitüsü,

- 32 Bölge Enstitüsü,

- 41 Yaygın Eğitim Merkezi,

- 4 Bölgesel Test Merkezi,

- 1 Takımhane ve Eğitim Merkezi,

- 6 Eğitim ve Üretim Merkezi aracılığı ile hizmetlerini sürdürmektedir.

- Devlet alımlarında küçük sanayiciyi desteklemek üzere; 872 kalem sanayi mamülü münhasıran küçük sanayicilerin üretimine ayrılmıştır.

- Küçük sanayici lehine % 15'e varan tercihli fiyat uygulaması yapılmaktadır (17).

İngiltere'de:

- Toplam 1.4 milyon işletmenin % 96'sı küçük işletmedir.

- Toplam özel sektör istihdamının % 36'sını küçük işletmeler oluşturmaktadır.

- 1970-1982 yılları arasında imalat sanayinde çalışanlar sayısı 7.7 milyondan 5.1 milyona inerken, bu düşüşün % 91 oranında sorumlusu, büyük işletmelerdir. Sadece % 9'u küçük sanayiden olmuştur.

- Küçük işletme bilgi merkezleri, 100 irtibat bürosu ve 400'ü aşkın tecrübeli danışmanlar aracılığı ile 1985 yılında 37.553 danışmanlık hizmeti vermiştir.

- Yurt çapında 300'ü aşkın Mahalli Teşebbüs Ajansı aracılığı ile küçük işletmelerin geliştirilme çalışmaları sürdürülmektedir.

- 1986-1987'de küçük işletmelerde 59.000 kişinin eğitilmesi sağlanmıştır.

- 1986 Eylülüne kadar küçük işletmelere, devlet garantörlüğünde 540 milyon sterlin kredi imkanı sağlanmıştır (17).

Japonya'da:

- Toplam işyerlerinin % 99.4'ü

- Toplam istihdamın % 81.4'ü

- Toplam üretimin % 52'si

- Toplam hafif sanayi ürünleri ithalatının % 65'i

- Toplam ihracatın % 38'i

- Toplam yurtdışı yatırımların (sayıca) % 40'ı

- Toplam yurtdışı yatırımlarının (değer itibari ile) % 10'u küçük ve orta ölçekli işletmelere aittir.

- Küçük ve orta ölçekli işletmelerin korunması, desteklenip teşvik edilmesi için hükümet 29 adet kanun çıkartmıştır.

- Bu kanunlar çerçevesinde, 13 teşkilat küçük ve orta ölçekli işletmelere hizmet vermek amacıyla faaliyet göstermektedir.

- 1985 yılında devlet bütçesinde ayrılan küçük sanayi yatırım ve kredi fonu, 13.8 trilyon TL olmuştur.

- 1983 yılında, bankaların küçük işletmelere verdikleri kredi miktar, toplam kredi hacmi olan 753 trilyon TL'nin, % 49.8'idir.

- Küçük işletmelerin kooperatifleşmesi teşvik edilmekte olup, halen 3.000 civarında kooperatif mevcuttur. Kooperatifler için tahsis edilmiş olan KODAKA fonuna 1983 yılında 3.037 trilyon TL ayrılmıştır.

- Küçük sanayinin problemlerini teşhis ile görevli 10.000 diplomalı uzman, ülke çapında faaliyet göstermektedir. Bunlara ilaveten, mahalli hükümetler bünyesinde teknik ve idari danışmanlar vazife görmektedirler (17).

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin kendi ülkelerinin gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak meydana getirdikleri ölçüler içerisinde oldukça yüksek paylara sahip oldukları görülmektedir. Japon'yada tüm sanayi işletmelerinin % 99.4'ünü, Almanya'da % 99.8'ini, A.B.D.'de % 97.2'sini, Kanada'da %98'ini, Tayland'da %89'unu, Şili'de %99.4'ünü, Sirilanka'da %90'ını KOBİ'ler oluşturmaktadır. İstihdam bakımından bu oranlar, A.B.D.'de

% 50.4, Kanada'da % 42, Japonya'da % 81.4, Batı Almanya'da % 64, Şili'de %51.6, Sirilanka'da % 75 ve Tayland'da % 40 olmaktadır (17).

Tablo 7. Bazı ülkelerinde küçük işletmelerle ilgili ekonomik göstergeler

Ülkeler	ABD	Hindistan	Japonya	İngiltere	G.Kore	Almanya
Toplam İşletme Oranı (%)	97.2	98.6	99.4	96.0	98.8	98
İstihdam Oranı (%)	50.4	63.2	81.4	36.0	59.4	64
Yatırım Payı (%)	38.0	27.8	40.0	29.5	35.7	44
Üretim Payı (%)	36.2	50.0	52.0	25.1	34.3	49
İhracat Payı (%)	32.0	40.0	38.0	22.2	20.0	31
Verilen Kredi Payı (%)	42.7	13.5	50.0	27.2	46.8	35

Avrupa Topluluğunda sayıları 14.5 milyon olarak tespit edilen 1-9 arası işçi çalıştıran işyerleri çok küçük işletmeler, sayıları 1.000.000 civarında tespit edilen 10-99 arası işçi çalıştıran işletmeler ise, küçük işletmeler olarak tanımlanmaktadır. Orta büyüklükteki 70.000 civarındaki işletmede 100-499 arası işçi çalışmaktadır. KOBİ'lerin toplam işletmeler içindeki payı % 99.9'dur. Toplulukta Doğu Almanya hariç tutulduğunda 1992 yılı içinde özel sektörde faaliyet gösteren KOBİ'ler 15.7 milyondur. 500+ işçi çalıştıran büyük işletme sayısı ise 12.000 olarak tespit edilmiştir (5).

AT'da ortalama 1000 kişiye 45 işletme düşmektedir. Ancak, 1000 kişiye düşen işletme sayısı üye ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Hollanda, Almanya ve Danimarka'da her 1000 kişiye düşen işletme sayısı 30, Portekiz ve Yunanistan'da 60'ın üzerindedir. AT'da faaliyet gösteren tüm işletmelerde çalışan sayısı ortalama 67 kişi, KOBİ'lerde ise 4.5 kişidir.

1988 yılında KOBİ'lerdeki istihdam 62 milyondur. Toplam istihdamın 16 milyonu işyeri sahibi olup, bunlar 46 milyon kişiyi istihdam etmektedirler. 1-9 arası işçi çalıştıran işletmelerdeki faaliyetlerin çoğu kişisel hizmet, toptancılık ve perakendeciliktir. Çok küçük işletmeler, son 4 yıl içinde istihdam olanağı sağlamaktadır. 10-99 arası işçi çalıştıran küçük işletmeler istihdamın % 25'ini oluşturmakta ve 22 milyon kişiye istihdam sağlamaktadır. Orta ölçekli işletmelerde ise, 14 milyon kişiye istihdam oluşturulmuştur. Bu kesimin toplam imalat sanayi içerisindeki payı % 40'dır.

AT içinde KOBİ'lerin üretimleri 1990 yılından bu yana düşüş göstermektedir. 1986-1989 arasındaki yıllık % 3'lük bir büyüme 1990'da % 2.8'e, 1991'de % 1.4'e ve 1992'de % 1.1'e düşmüştür (5).

Tablo 8'de görüldüğü gibi, AT'da KOBİ'in sayısı 14.6 milyon iken mikro işletmelerin sayısı 13.6 milyondur. İstihdam bakımından KOBİ'de 62.4 milyon kişi çalışırken, mikro

işletmelerde 26.2 milyon kişi çalışmakta ve işletme başına istihdam KOBİ'de 4.3 iken mikro işletmelerde 1.9'dur. İstihdamda imalatın payı, KOBİ'lerde %27 iken, mikro işletmelerde bu oran % 14'tür. Genel göstergeler olarak AT'da 1989-1992 döneminde GSYİH'da yıllık gerçek büyüme % 2.2 olarak gerçekleşmiştir. 1989'da ortalama yeni işletme kurulma oranı % 1.7 ve 1990'da toplam istihdamda kendi işinde çalışanların payı % 13 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 8. Avrupa topluluk düzeyinde temel göstergeler

(1988 verileri)	KOBİ'ler (0-499)	MİKRO İŞLETMELER
İşletme sayısı (x milyon)	14.6	13.6
Her 1000 kişiye düşen işletme sayısı	45	42
İstihdam edilen kişi sayısı (x milyon)	62.4	26.2
İşletme başına istihdam	4.3	1.9
İşletme başına ciro (x 1000 ECU)	413	125
İş başına ciro (x 1000 ECU)	97	69
İstihdamda enerji ve tabii kaynaklar sektörünün payı (%)	3	1
İstihdamda imalatın payı (%)	27	14
İstihdamda inşaat sektörünün payı (%)	12	13
İstihdamda ticaretin payı (%)	24	30
Ciroda ihracatın payı (%)	10	5
Ciroda tüketim mallarının payı (%)	36	38
Ciroda yatırım mallarının payı (%)	9	8
Ciroda ara malların payı (%)	45	49
1989-1992 performansı (ortalama yıllık büyüme)		
Tüketim mallarının cirosu (%)	1.7	2.0
Yatırım mallarının cirosu (%)	2.0	1.8
Ara malların cirosu (%)	2.2	2.2
İhracat (%)	4.7	5.0
Toplam ciro (%)	2.3	2.3
İstihdam (%)	0.7	0.9
İşletme sayısı (%)	1.9	1.9
Genel Göstergeler		
1989'daki GSYİH'nın oranı olarak risk kapitali (%)		0.8
1989-1992 döneminde özel tüketimde gerçek yıllık büyüme (%)		2.4
1989-1992 döneminde GSYİH'da yıllık gerçek büyüme (%)		2.2
1989-1992 döneminde işçi başına gerçek iş maliyetindeki yıllık büyüme(%)		1.7
1989'da ortalama yeni işletme kurulma oranı(%)		10
1989 yılında nüfus da 15-24'ün payı (%)		15
1990 yılında nüfus da 25-64'ün payı (%)		52
1990'da toplam istihdamda kendi işinde çalışanların payı (%)		13

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri incelendiğinde küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik göstergeler bu kesimin önemini gayet açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Her ne kadar küçük ve orta ölçekli işletmeler, ülkelere göre, tanımsal ve yapısal farklılıklar gösteriyorsa da dünyanın neresinde olursa olsun değişmeyen bir gerçek; bu işletmelerin, ülkelerin ekonomilerinde gözardı edilemeyecek katkılara sahip oluşudur

Yakın gelecekte, kamu sektörü ve/veya büyük ölçekli özel sektör işletmelerinin istihdam artışına önemli bir katkı sağlamaları beklenmediğinden, yeni iş sahalarının küçük ve orta ölçekli işletmeler tarafından yaratılacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, özellikle sanayi kesiminde önemli bir potansiyeli bulunan bu işletmelerin geliştirilmesi ve desteklenmesi tüm ülkeler için kalkınmanın temel hedeflerinden birisi olmuştur. Aslında, uluslararası rekabet gücü de büyük işletmeler ile küçük işletmeler arası sağlanacak entegrasyona bağlıdır.

KOBİ'lerin Türkiye ve dünyadaki tarihi gelişimi ise aşağıdaki gibidir:

13, 14 ve 15. yüzyıllarda Avrupa'da Loncaların güçlü sistemi içinde faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarlara karşılık, Anadolu'da 18. yüzyıla kadar "Ahilik", daha sonra da "Gedik-Lonca" teşkilatı altında birleştikleri bilinen esnaf ve sanatkarlar ülkemizde 20. yüzyıl başlarına kadar zaman zaman devlet yönetiminde de önemli bir toplumsal fonksiyonu yerine getirmişlerdir (18).

Merkezi Kırşehir'de olan AHİLİK, "Esnaf ve Sanatkar ile çiftçiyi içine alan, mesleki bilgi ve terbiye veren, iş ahlakına dayanan, bir kardeşlik oluşturan, gerektiğinde devlete her türlü yardımda bulunan bir kuruluştur (29). Ahilik, esnaf kitlesini devleti ile birlikte ayakta tutmak için gerekli mesleki eğitimi, sosyal güvenliği, askeri eğitim ve donatım hizmetlerini aksatmadan yerine getirmek üzere devrin gereklerine göre kurulmuş mükemmel bir çalışma düzeni idi. Temelinde Ahilik düzeni bulunan esnaf teşkilatı, sonraları Loncalar ya da Gedik Sistemi gibi adlarla anılan düzenlere dönüşmüştür (30).

15 ve 16. Yüzyıllarda, Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa ülkelerine göre, ileri el sanatları ile küçük sanayiye sahipti. İpekli dokuma, deri ve dikiş iğneleri gibi ürünleri dış piyasalarda aranmaktaydı. O tarihlerde sanayi, meslek kuruluşları loncalar şeklinde örgütlenmişti. Bunların sağlam ve ciddi meslek tutumları, imalat kalitesinin muhafazasını sağlamakta ve ürünleri, her tarafta aranılır hale getirmekteydi (29).

Sanayide "Devlet Kontrolü" bu tarihlerde kurulmuştu. Hatta o kadar ki, dünya standartlarını ilk defa saptayıp uygulayan Osmanlı Devleti olmuştur. Fatih Sultan Mehmet'ten sonra tahta çıkan II. Beyazıt tarafından yürürlüğe konulan "KANUNNAMEİ İKTİSABİ BURSA" (Bursa Belediyesi Yasası) bu konuda dikkat çekici bir belge teşkil etmektedir (29).

Osmanlı İmparatorluğu, Tanzimat döneminde ve önceleri, Küçük sanayi de güçlü bir ülkeydi. Küçük sanayiinin kendine özgü bir esnaf teşkilatı ve lonca düzeni vardı. Bu teşkilat ve düzenler hemen her ilde kurulmuşlardı. Teşkilat ve yönetim sistemi güçlü esaslar üzerine kurulmuş olduğundan bu sınıf mensublarının asker ve memur gibi diğer sınıflar yanında

önemli bir yeri vardı. Ancak daha sonra ticaret ve sanayi serbestliği ilkesi getirildiğinden Avrupa Devletleri ile ticari çalışmalar arttı. Böylece sanayi özellikle ticaret giderek yabancıların eline geçmeye başladı. Ortaya çıkan bu durum ve oluşturduğu sorunların giderilmesi için ilk önlem olarak gümrüklerin arttırılması düşünülmüştür. Çünkü ticarete serbestlik ilkesi kabul edilince gümrük oranları indirilmişti (31).

Gümrük oranlarının arttırılmasından başka, meslek öğrenimi yapacak sanat okullarının açılması, sanayi şirketlerinin kurulmasının teşviki, üretim yöntemlerinin modernizasyonu, satış imkanlarının arttırılması gibi tedbirler alınmıştır. Bu işleri yapmak için Sanayi Islah Komisyonu kurulmuştur. Ancak, bu komisyon çeşitli nedenlerle başarılı olamamış ve daha sonra 1879'da bir yönetmelikle Sanayi Odası kurulmuştur (31).

Tanzimatın ilanından Cumhuriyet'e kadar en önemli gelişme bu konuda, büyük sanayi ile küçük sanayinin birbirinden ayrılmasıdır. Sanayi Odalarının büyük sanayii temsil etmesi kararlaştırılarak, 1909'da kurulan esnaf cemiyetlerinde küçük sanayii temsil etmesi karara bağlanmıştır. Ancak bütün bu önlemlere karşın sanayi çok büyük bir gelişme kaydedememiş, Cumhuriyet dönemine ilkel tekniklerle çalışan küçük işletmelerden oluşan bir sanayi ile girilmiştir.

Cumhuriyetin ilanından sonra, sanayiye yeni bir biçim verilmeye ve küçük sanayi teşvik ve himaye edilmeye başlanmıştır. Bu amaçla Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları ve Ticaret Borsaların Yasası hazırlanmış ve 1943 yılında yürürlüğe girmiştir. 1949 yılından sonra ise Esnaf Odaları, Ticaret ve Sanayi Odalarından ayrılarak bağımsız olarak çalışmaya başlamıştır. 1949 yılında Esnaf Dernekleri ve Esnaf Birlikleri Yasası çıkarılarak Birlikler ve dernekler sistemi başlatılmıştır. Bu arada Türkiye Halk Bankası bünyesinde bir değişiklik geçirerek. esnaf, esnaf dernekleri ve küçük sanat kooperatifleri ve küçük sanayi taşeküküllerinin kredi ihtiyacını karşılamak ve halk sandıklarına kredi vermekle görevlendirilmiştir (31).

Cumhuriyetin ilanından sonra kooperatifleşme hareketi de başlamış ve ilk olarak 1925 yılında İstanbul Umum Ayakkabıcılar Kooperatifi kurulmuştur. Bunu 1926'da kurulan İstanbul Umum Saraç Sanatkarları Kooperatifi izlemiştir. Kooperatifleşme yurt çapında büyük bir gelişme ve yayılma göstermiştir. Özellikle Esnaf Kefalet Kooperatifleri arasında koordinasyon sağlanması, banka ve diğer kuruluşlarla düzenlemelerin sağlanması amacıyla birlik kooperatifi şeklinde teşkilatlanmalar teşvik edilmiştir.

Beş Yıllık Kalkınma Planlarının uygulamaya başlandığı 1963 yılından itibaren devletçe küçük sanayii geliştirici tedbirlere yer verilerek kredi imkanları arttırılmış, hammadde ihtiyaçlarının teminine çalışılmıştır.

Ülkemizde yukarda bahsedildiği gibi olan küçük işletmelerin tarihi gelişimi, dünyada aşağıda anlatıldığı gibidir. 19. asra kadar küçük sanayi gerek İslam gerekse Hristiyan aleminde Loncalar yolu ile organize ediliyordu. Loncalar üyelerinin menfaatini koruyan

mesleki bir birlik oldukları kadar sosyal dini, askeri ve siyasi görevleri de olan bir teşekküldür (32).

19. asır, Avrupa'da küçük sanayi teşkilatı için bir dönüm noktası olmuştur. Küçük sanayi faaliyetleri, Fransız İhtilalinin getirdiği yeni fikir akımları, teknolojinin inkişafı ve büyük işletmeciliğin gelişmesi ile rekabet edemeyerek yıkılmaya başlamıştır. Bu işyerlerinde çalışan kimseler işçi olarak fabrikalarda çalışmaya başlamışlardır. Buna rağmen memleketimizde birçok küçük sanayi dalları ve küçük sanayi işletmeleri mevcudiyetlerinin muhafaza etmişlerdir. Birçok kasaba, şehir ve köylerimizde küçük sanayi faaliyetleri hala toplu olarak bulunmaktadır. Örneğin, gümüş ve altın işleri, el dokumacılığı, kapkacak ve mutfak aletleri memleketimizde küçük sanayi işletmeleri tarafından yapılmaktadır (32).

19. asrın sonlarında küçük sanayi erbabını tekrar muayyen teşkilatlar içinde toplama fikri doğmuş ve Avusturya, Almanya, İtalya, Macaristan ve Bulgaristan bu fikre öncülük ederek modern esnaf teşkilatlarının kurulmasını sağlamışlardır. Memleketimizde de küçük sanayi erbabının teşkilatlanması kendiliğinden doğmuştur ve bu teşkilatlar anayasa ve kanunların teminatı altına alınmıştır (32).

1.3.2. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Özellikleri

Günümüz KOBİ'leri dinamik, değişen koşullara çok çabuk uyabilen, bürokratik olmayan yapılarıyla yenilikçi, talep değişikliklerini hemen karşılayabilen işletmelerdir. Artık sorun olmaktan çıkıp, ekonominin en kuvvetli yönlerinden biri haline gelmişlerdir.

KOBİ'lerin ilk grubunu oluşturan çok küçük işletmelerin en belirgin özellikleri, yetersiz teknoloji ile üretim yapmaları, pazarlama teknolojisinden haberdar olmamaları finansman sıkıntısını en fazla hisseden kesim olmaları, teknolojiye bağlı standardizasyon ve kalite sorunlarının yoğunluğu olarak ortaya çıkmaktadır (9).

Ölçek büyüdükçe teknoloji düzeyi iyileşme eğilimi göstermekte ancak pazarlama ve finansman sorunları da büyümeye başlamaktadır. Standardizasyon ve kalite kontrolü sorunları çözümlenemeyecek boyutlarda değildir. İhracat potansiyeli gündeme gelmeye başlamakta ve bu grup içinde fiilen ihracatta bulunan işletmeler önemli bir orana ulaşmaktadır.

KOBİ'ler aşağıdaki özelliklere sahip oldukları için ekonomide üstünlük kazanmaktadırlar (33).

1- KOBİ'lerin yöneticileri girişimcidir. Cesaretleri, bireysel güçleri ve hayal yetenekleri sayesinde ekonominin ihtiyaç duyduğu (doğal olarak işletmenin de) alanlara yatırım yapabilirler.

2- Esnek bir yapıya sahiptirler. Bu sayede büyük işletmelere nazaran daha kolay yenilik yapabilirler. Mamul, pazar, üretim yöntemleri gibi farklı alanlarda daha kolay değişime gidebilirler.

3- İşlemsel ve yönetsel harcamaları fazla değildir. Böylece bu harcamaların birim ürün maliyetine ve fiyatına yansımaları düşük düzeyde kalacağından, bu durum, KOBİ'lere pazarda önemli avantaj sağlar.

4- Çok özel alanlarda uzmanlaşabilirler. Bu nokta, KOBİ'lere büyük üstünlük sağlar ve belirli pazar diliminde hakimiyet kurmalarına yardımcı olur. Büyükler, bu alanlara kolay kolay giremezler, çünkü, kitle (yığın) üretimi yaptıklarından özellikli üretimde bulunmaları güçtür.

Küçük ölçekli işletmelerin zayıf yönlerini ise aşağıdaki gibi özetleyebiliriz (25):

1-Finansal açıdan: Yetersiz sermayesi olan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler, sermaye sıkıntısı içinde olup, bu nedenle zaman zaman üretimlerine ara vermektedirler. Yakın ilişkide buldukları benzer işletmelerin iflas etmesi, mevcut bankacılık sisteminin bu tür firmalara kredi arzının yetersizliği, firmaları sık sık borç ertelemeye zorlamaktadır.

Mevcut kredi arzı yeterli olduğunda, bu kez de kredi karşılığı istenen garantilerin ve faizlerin bu işletmelerin kapasitelerini aşması, finans sorunlarına çözüm getirememektedir.

2-Yönetim ve personel: KOBİ'lerin işletme fonksiyonlarına göre profesyonel eleman bulundurmadıkları ve daha çok ucuz işgücüne yöneldikleri ve bazen de kalifiye elemanları daha yüksek ücret verebilen büyük firmalara kaptırdıkları, isteseler de kendi personellerinin eğitim harcamalarını finans edemedikleri görülmektedir.

3-Üretim pazarlama: Yabancı kaynak sağlanmasındaki güçlükler yanında, öz sermayelerinin de arzulan iş hacmine göre yetersiz kalması, KOBİ'lerin müşteri kredisiyle yüksek fiyatla girdi temin etmelerine, dolayısıyla üretim maliyetlerinin yüksek oluşmasına yol açmaktadırlar. Girdi arz eden kamu ve özel sektör firmalarının sıkça zam yapmaları yanında, yeterli ham ve yardımcı madde stokunun bulundurulmamasına, buradan da malın alıcıya geç teslimi nedeniyle şikayetle karşılaşılmasına veya siparişin iptal edilmesine yol açmaktadır.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler büyük işletmelerin yapamadığı ya da yapmak istemedikleri yeni fikirlerin, malzemelerin, süreçlerin ve hizmetlerin genellikle temel kaynağını oluştururlar. Çünkü büyük firmalar ölçek ekonomisinin maliyet avantajından yararlanmak amacı ile makine, araç, gereç ve işgücüne yaptıkları büyük yatırımlar nedeniyle aynı ürünün uzun süre üretmeye bağlı kalacaklardır. Halbuki özellikle küçük işletmelerin, büyük ölçekli yatırımlara bağlı kalmak zorunda olmaları gibi bir sorunları yoktur. Çünkü ölçek işletmeleri küçüktür. Dolayısıyla, büyük işletmeler küçük işletmeler kadar esnek değildirler (3).

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin üretim sürecindeki bu esnekliği ile sahiplik ve yöneticilik fonksiyonlarının birleştiği karar mekanizması büyük ölçekli işletmelerin bürokratik yapısı ile karşılaştırılınca, küçük ve orta ölçekli işletmelerin (3):

- a) Yeni yönetim ve organizasyon yapılarına,
- b) Yeni üretim yöntemlerine,
- c) Yeni ölçek tekniklerine,
- d) Yeni pazarlama stratejilerine,

kendilerini kolaylıkla uyarlayabilecekleri biçimde yüksek ölçüde bir esneklik ve yenilik kabiliyetine sahip olacakları açıktır.

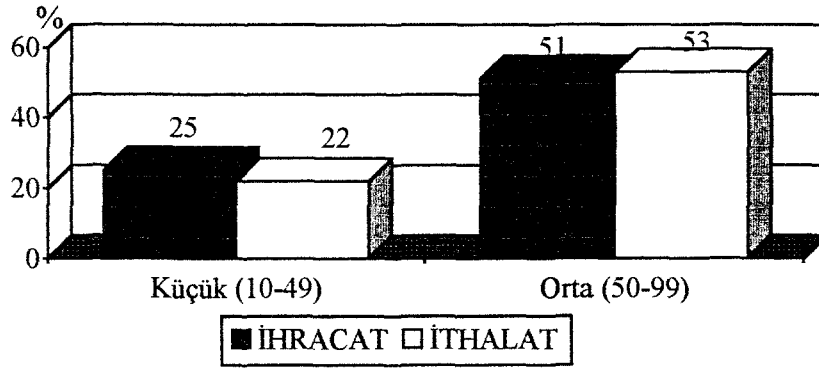
KOBİ'lerin hukuki yapıları yönünden ferdi mülkiyetin ağırlıkta olması bu işletmelerin sağlıklı bir şekilde büyümeleri ve gelişmeleri açısından önem taşıyan modern işletmecilik yöntemlerinin uygulanmasında önemli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. KOBİ'ler açısından kritik tartışma konularından birisi işletme sahibi ile profesyonel yöneticilerin birlikte, ancak yetki ve sorumluluk sınırları çok iyi belirlenmiş bir biçimde ve uyumlu çalışmaların gerekliliğidir (9).

1.3.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin İhracat ve İthalat Durumları

D.İ.E'nün 1992 yılı "Küçük ve Orta Ölçekli İmalat Sanayi Anketi" verilerinden yararlanılarak KOSGEB bünyesinde yürütülen istatistikî çalışmalar kapsamında ülkemizdeki KOBİ'lerin dış ticaret göstergeleri sektörel ve ülkeler bazında incelendiğinde (7);

-Küçük ölçekli imalat sanayinin bir kesiti olan 10-49 arası çalışanlı işletmelerden alınan bir örnekleme göre, bu işletmelerin % 25'inin ihracat, buna karşın % 22'sinin ithalat faaliyetlerinde bulunduğu anlaşılmaktadır.

-Orta ölçekli imalat sanayisinin bir kesitini veren 50-99 arası çalışanı bulunan işletmelerin örnekleme ise, İhracat payının % 51, ithalat payının % 53 olduğunu göstermektedir (Şekil 3).

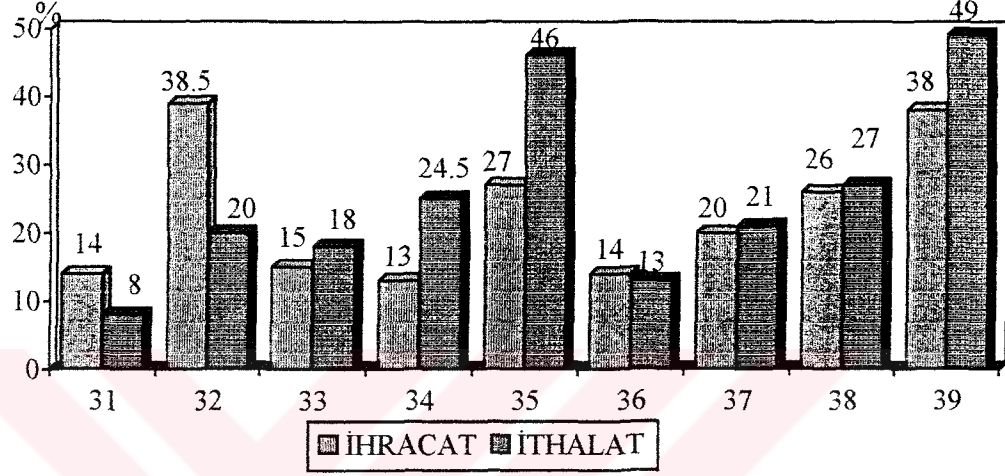
Şekil 3. Küçük ve orta ölçekli imalat sanayinin ihracat-ithalat göstergeleri (%)

Küçük ve Orta Ölçekli İmalat Sanayinde en fazla ihracat oranına sahip sektörler, dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi ile diğer imalat sanayi sektörleridir. Gerek küçük, gerekse orta sanayi kesimlerin en fazla ithalat gerçekleştiren sektörler ise diğer

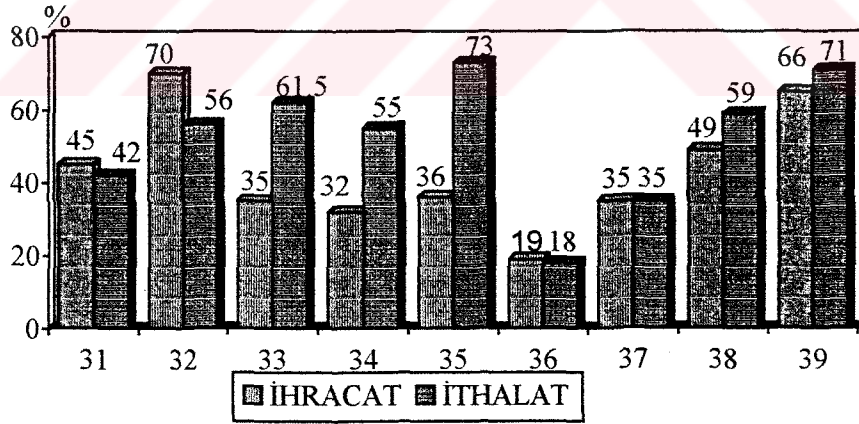

imalat sanayisi ile kimya sanayi sektörleridir. Küçük ölçekli imalat sanayi kapsamında 1991 yılında en fazla ihracat % 50,3'lük oran ile dokuma, giyim eşyası ve deri bünyesinde olmak üzere AT'na yapılmıştır. Orta ölçekli imalat sanayi ihracatı incelendiğinde ise; ihracatın % 56 ile taş ve toprağa dayalı sanayi sektörü tarafından yine AT'na gerçekleştirildiği gözlenmektedir (5).

Aynı çalışmaya göre Şekil 4 ve 5'de verilen sektörel bazda ihracat-ithalat göstergeleri incelendiğinde, küçük ve orta ölçekli imalat sanayinde ihracatımızın ithalatı geçtiği yegane iki sektör dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi ile gıda, içki ve tütün sanayisidir.

Şekil 4. Küçük ölçekli imalat sanayinin sektörel bazda ihracat-ithalat yapan işyerleri (%)

Şekil 5. Orta ölçekli imalat sanayinin sektörel bazda ihracat-ithalat yapan işyerleri (%)

Gerek işyeri payı ve istihdamı ile gerekse mevcut ihracat potansiyeli ile ülke ekonomimiz açısından çok büyük bir önemi bulunan ve temel sektörler olarak nitelendirilebilecek, KOBİ'lerin de çok büyük bir yoğunluk gösterdiği;

-Dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi,

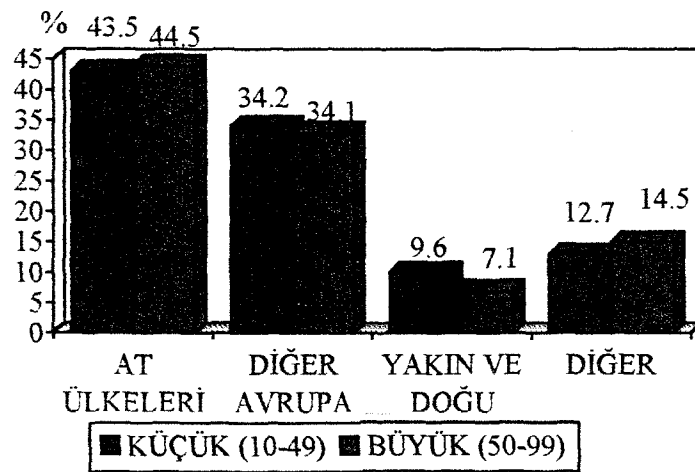
- Gıda, içki ve tütün sanayi,
- Metal eşya sanayi

ve alt sektörleri ihracat politikalarında titizlikle ele alınması gereken önemli hedefleri teşkil etmektedir.

KOBİ'lerin dış ticaret ilişkilerinin en önemli oranda başta Avrupa Birliği ülkeleri ve diğer Avrupa ülkeleri ile gerçekleştiği görülmekte, buna Asya ülkeleri takip etmektedir. Küçük ve orta ölçekli imalat sanayi işletmelerinin sırasıyla AT'ye ihracat oranları, % 43.5, % 44.5 ve diğer Avrupa ülkelerine ise, % 34.2 ve % 34.1'dir. Yakın ve Doğu Asya Ülkelerine ise, küçük ölçekli işletmelerin ihracat oranı % 9.6 iken, orta ölçekli imalat sanayi işletmelerin ihracatı, % 7.1 oranındadır (Şekil 6).

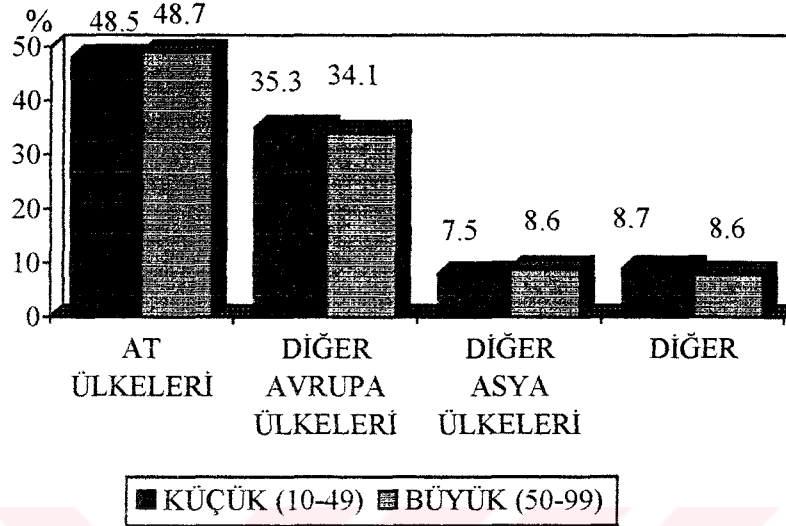
Bu konudaki önemli göstergelerden biri olarak KOBİ'lerin ihracatını olumsuz yönde etkileyen faktörler ise, sırasıyla aşağıdaki şekilde tesbit edilmiştir (7).

Küçük imalat sanayi ihracatını olumsuz yönde etkileyen faktörler		Orta imalat sanayi ihracatını olumsuz yönde etkileyen faktörler	
1. Dış Talep Yetersizliği	%22	1. Dış Talep Yetersizliği	%25
2. Üretilen Maddelerin Fiyatlarının Yüksek Oluşu	%18.5	2. Üretilen Maddelerin Fiyatlarının Yüksek Oluşu	%21
3. Pazarlama Organizasyonunun Eksikliği	%12.5	3. Pazarlama Organizasyonunun Eksikliği	%15
4. Üretim Yetersizliği	%10.5	4. Kredi Teminindeki Güçlükler	%7
5. Dış Pazarda Rekabet Edebilecek Düzeyde Kaliteli Mal Üretmemesi	%10	5. Dış Pazarda Rekabet Edebilecek Düzeyde Kaliteli Mal Üretmemesi	%11
6. Kredi Teminindeki Güçlükler	%8.5	6. Kredi Teminindeki Güçlükler	%5.5
7. Kapasite Yetersizliği	%8	7. Kapasite Yetersizliği	%5
8. Diğer	%10	8. Diğer	%10.5

Şekil 6. Küçük ve orta ölçekli imalat sanayi sektörlerinin ülkelere göre ihracat yapma oranları (%)

Şekil 7'de görüldüğü gibi, KOBİ'lerin ithalatı en fazla AT ülkeleri ve diğer Avrupa ülkelerinden gerçekleşmektedir. Küçük ve orta ölçekli imalat sanayi işletmelerinin sırasıyla AT ülkelerinden ithalat oranları, % 48.5 ve % 48.7, diğer Avrupa ülkelerinde, % 35.3 ve % 34.1, diğer Asya ülkelerinden % 7.5 ve % 8.6 ve diğer ülkelere, %8.7 ve %8.6 olarak gerçekleşmektedir.

Şekil 7. Küçük ve orta ölçekli imalat sanayi sektörlerinin ülkelere göre ithalat yapma oranları (%)

1.4. Orman Ürünleri Sanayisi Hakkında Genel Bilgiler

Ormanlık çok yönlü teknik ve ekonomik bir çalışma koludur. Bu nedenle ormancılığın çeşitli tanımları yapılmaktadır. Ormanlık, insanlara çeşitli ürün ve hizmetler sağlamaya yönelik yönetsel, biyolojik, ekonomik, sosyal ve teknik çalışmaların tümünü kapsayan bir faaliyet konusudur (34). Sosyal ormancılık ise; ormanla içiçe yaşamlarını sürdürmekte olan orman köylerinin sosyo-ekonomik sorunlarına çözüm getirebilmek ve dolayısıyla onların ormanla olan ilişkilerini iyileştirmek amacıyla ve bu köylülerin de katkılarıyla uygulanan ormancılıktır (35).

Türkiye'nin tüm alanı 77.945.000 ha'dır. Türkiye ormanlarının alanı ise, 20.299.296 ha olup, ülke alanının % 25.9'unu oluşturmaktadır. Türkiye ormanlarının % 43.9'u verimli, geriye kalan % 56.2'si ise bozuk ve verimsiz orman alanlarıdır. Verimli koru ve verimli baltalık ormanları; 8.856.457 ha ile Türkiye ormanlarının % 43.9'unu teşkil etmekte, bu alanlar içinde verimli koru ormanları ise, 6.176.899 ha ile Türkiye ormanlarının % 30.6'sını oluşturmaktadır. Bugün, Türkiye ormanları içinde saptanan tüm eta miktarları tüm orman alanının 1/3'ü kadar olan verimli ormanlardan sağlanmaktadır (36).

Verimli ve verimsiz koru ormanları kapladıkları alanlar ve taşıdıkları ağaç serveti miktarları arasında bir karşılaştırma yapılırsa, 813 milyon m³ koru, 613.2 milyon ster baltalık

ağaç serveti bulunan Türkiye ormanlarının 6.2 milyon ha'ı verimli kuru ormanı niteliğindedir. Verimli kuru ormanlarındaki dikili kabuklu gövde hacmi 758.7 milyon m³ ve ha'daki ortalama servet ise 122 m³'dür. Buna karşılık verimsiz kuru ormanları 4.8 milyon ha alanı kaplamakta, 54.3 milyon m³ dikili gövde hacmi taşımakta olup, ha'daki ortalama servet 11 m³'dür (36).

Ülkemizde yılda 8.709.000 m³ endüstriyel odun üretilmekte ve 10.934.000 m³ de tüketilmektedir. Kişi başına üretim 0,145 m³, tüketim ise 0,182 m³'tür. AT ülkelerinde yılda 144.398.000 m³ endüstriyel odun üretilmekte ve 147.000.000 m³ tüketilmektedir. Kişi başına üretim 0.333 m³, tüketim ise 0,335 m³'tür. Doğu Avrupa Ülkelerinde yılda 373.494.000 m³ endüstriyel odun üretilmekte, 352.118.000 m³ de tüketilmektedir. Kişi başına üretim 0,958 m³, tüketim ise 0,903 m³'tür (37).

Ormancılık sektörü; ürettiği odun kökenli orman ürünleri ile bir çok sanayi koluna, özellikle orman ürünleri sanayiine hammadde sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, ormancılık sektörü, orman ürünleri sanayii sektörüne ve diğer sektörlerle sağladığı girdilerle bir çok sanayiye beslemekte ve bu etkisi ile de diğer sektörlerin faaliyet göstermesini sağlayarak katma değer oluşturulmasında ve istihdam oluşturulmasında büyük rol oynamaktadır. Bu özelliğinden dolayı ormancılık sektörü endüstri ekonomisi bilimi tarafından ileriye doğru etkilerini yüksek sektörlerin yer aldığı ana birinci sektörler arasında mütalaa edilmektedir (36).

Hammadde odunun işlenmesindeki amaca ve uygulanan teknolojilere göre çok değişim görünümlere sahip olan bu teknoloji kolunun daha yakından tanınabilmesi için değişik açılardan sınıflandırılması yapılmaktadır. Ancak son zamanlarda üzerinde en çok birleşilen şekli ile bu sanayi kolu iki ana grupta toplanmaktadır (37).

1. I. İmalat Sanayii Ana Grubu: Bu grupta odunu doğrudan hammadde olarak kullanan sanayi çeşitleri toplanmaktadır. Bu ana grup elde edilen ürünlerin şekline göre üç kısma ayrılmaktadır.

- a. Bıçkı Sanayii: Kereste, Ambalaj vs.
- b. Levha Sanayii: Kaplama, Kontrplak, Kontratabla, Yonga-Levha, Lif-Levha vs.
- c. Kağıt Hamuru ve Kağıt Sanayii:

2. II. İmalat Sanayii Ana Grubu: Bu grup, birinci imalat sanayii tarafından üretilen ürünleri işleyerek, ahşap parke, doğrama, mobilya, prefabrik inşaat elemanları ve benzeri ürünleri üreten sanayi dallarını içine almaktadır. II. İmalat Sanayi ana grubu; kalem, kibrit, oyuncak, karoser, silah dipçığı, müzik aletleri, el aletleri parçaları, ayakkabı topuğu ve burada sayılamayacak kadar çok geniş bir alanı kaplamaktadır.

1.4.1. Orman Ürünleri Sanayinin Tanımı ve Sınıflandırılması

Yuvarlak odunların hacmi ve ağırlıklarına kıyasla kullanım değeri az olduğundan doğrudan kullanıldığı yerlerde sınırlıdır. Bunların endüstrinin çeşitli kollarında işlenmesi ve yeni mamuller haline gelmesi ile değerleri çok fazla yükselmekte, kullanım yerleri artmakta ve genişlemekte, böylece toplumun çeşitli ihtiyaçlarını daha iyi bir biçimde karşılamak mümkün olmaktadır (1).

İlk olarak 1892 yılında kereste üretim faaliyetiyle başlayan orman ürünleri sanayi 1940 yılında ilk kontrplak, 1952 yılında ilk levha fabrikasının açılmasıyla gelişimini sürdürmüştür (40).

Uluslararası standart sanayi sınıflandırılmasına göre imalat sanayinin ikili bir alt sanayi grubu olan orman ürünleri sanayi grubu; ara malı üreten sanayiler arasında yer alan ağaç ve mantar ürünleri ile tüketim malı üreten sanayiler arasında yer alan mobilya sanayinden oluşmaktadır (41).

Orman ürünleri üretiminde olduğu gibi orman ürünleri endüstrisi de orman ana ve yan ürünleri endüstrisi olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu endüstrilerde kendi içerisinde birçok sınıflara ayrılmaktadır.

Eraslan'a (42) göre orman ürünleri endüstrisi temel olarak iki sınıfa ayrılmıştır. Bunlar;

- I- Yuvarlak odunları işleyen ve işlenmiş materyali kullanan tesisler (Tablo 9),
- II- Yan ürünleri işleyen fabrika ve tesisler ;
  1. Ham reçineyi kullanan fabrika ve tesisler,
  2. Kabuk ve palamut gibi taneli maddeleri işleyen tesisler,
  3. Sığla yağını kullanan fabrika ve tesisler,
  4. Mazıyı kullanan tesisler,
  5. İğne yapraklı ve yapraklı kullanan tesisler,
  6. Tohumları kullanan tesisler,
  7. Funda kökünü işleyen tesisler,
  8. Odun katranı kullanan tesisler,
  9. Diğer tesisler,

Bir diğer sınıflandırmaya göre Orman ana ürünleri endüstrisi (43).

1. Yuvarlak odunu işleyen endüstri kolları: Bunlar tomruğu doğrudan doğruya hammadde olarak kullanmakta ve yarı işlenmiş hale koymaktadır. Başta kereste endüstrisi olmak üzere, kaplama ve kontrplak endüstrisi bu gruba girmektedir.

2. Yuvarlak odunu veya yarı işlenmiş odunu işleyen endüstri kolları: Tomruğu veya yarı işlenmiş odunu hammadde olarak kullanan ve tam işlenmiş mal üreten bu gruptaki endüstri kolları ise parke, ambalaj, mobilya, doğrama, karoseri, prefabrik ev ve kontrtabla, gemi, sandal, mekik, ayakkabı kalıbı, kalem, pipo vb.'dir.

Tablo 9. Orman Ürünleri Endüstrisinde Yuvarlak Odunları İşleyen ve İşlenmiş Materyali Kullanan Tesisler

<p>A- İşlenmiş materyali kullanan çeşitli eşya yapan fabrika ve tesisler</p>	<p>1. Ambalaj fabrikaları a) Biçilmiş materyali kullanan fab. b) Soyma materyali kullanan fab. c) Kontrplak kullanan fab. 2. Spor malzemesi yapan fabrikalar 3. Tarım aleti yapan fabrika ve tes. 4. Hayvanla çekilen taşıt araçlarını yapan atölye ve tesisler 5. Gemi, kayak, sandal vs. yapan tes. 6. Kapa, panjere ve merdiven gibi doğrama yapan fab. ve tes.</p>	<p>7. Mobilya fabrikaları a) Ev ve büro mobilyası yapan fab. b) Müzik aletleri mobilyası fab. 8. Küçük ev ve süs eşyası yapan tes. 9. Oyuncak fabrikaları 10. Fiçer yapan tesisler 11. Kurşun kalem fabrikaları 12. Kundura fabrikaları 13. Mekiik, makara vb. eşya yapan fab</p>
<p>B- Fiziksel yollarla odunun yapısını değiştiren Fab.</p>	<p>1. Yuvarlak odunu biçen fabrika ve tesisler a) Kereste fabrikaları b) Yuvarlak odunları biçen atölyeler c) Parke fabrikaları 2. Biçilmiş odunların yüzeyini iyileştiren tesisler a) Rende ve sistre tesisleri b) Cilalı ve lake tesisleri 3. Biçilmiş odunların niteliklerini düzelten tesisler a) Kurutma tesisleri b) Buharlama tesisleri</p>	<p>2. Odun hamuru yapan fabrikalar 4. Yuvarlak ve biçilmiş odunları emprenye eden tesisler 5. Odunun içindeki boşlukları tıkayarak direncini artıran fab. ve tes. a) Başınçla boşlukları gideren tesisler b) Odunun içindeki boşlukları dolduran ve sertleştiren tesisler 6. Biçilmiş odunları bükerek şekil veren tesisler 7. Biçilmiş odunları birbirine bağlayan tesisler</p>
<p>C- Yuvarlak Odunun Yapısını Bozmadan İşleyen, Dayanıklılığını ve Direncini Artıran Fabrika ve Tesisler</p>	<p>1. İnce levhalar halinde biçmek, kesmek, soymak ve yongalamak suretiyle materyal sağlayan ve bunları birleştirerek fabrikalar</p>	<p>7. Talaş levhaları fabrikalar 8. Kibrit fabrikalar</p>
<p>D- İnce levhalar halinde biçmek, kesmek, soymak ve yongalamak suretiyle materyal sağlayan ve bunları birleştirerek fabrikalar</p>	<p>1. Soyma kaplama yapan tesisler 2. Kesme kaplama yapan fabrikalar 3. Kontrplak fabrikalar 4. Kontratpla fabrikalar 5. Yonga levha fabrikalar 6. Ambalaj talaşı yapan tesisler</p>	<p>6. Bakıroksit amonyak metoduna göre kimyasal iplik ve lif yapan fabrikalar 7. Odun gazı jeneratörleri 8. Odundan hayvan yemi yapan tesisler 9. Odun şekeri fabrikalar</p>
<p>E- Kimyasal yolla odunun yapısını değiştiren fabrika ve tesisler</p>	<p>1. Selüloz ve film fabrikalar 2. Kağıt ve karton fabrikalar 3. Viskoz metoduna göre kimyasal iplik ve lif yapan fabrikalar 4. Asetat metoduna göre kimyasal iplik ve lif yapan fabrikalar 5. Selüloit ve film fabrikalar</p>	<p>5. İğne yapraklı ve yapraklı kullanan tesisler 6. Tohumları kullanan tesisler 7. Funda kökünü işleyen tesisler 8. Odun katranı kullanan tesisler 9. Diğer tesisler</p>
<p>I- Yan Ürünleri İşleyen Fab. ve Tesisler</p>	<p>1. Ham reçineyi kullanan fabrika ve tesisler 2. Kabuk ve palamut gibi taneleli maddeleri işleyen tesisler 3. Sığla yağını kullanan fabrika ve tesisler 4. Mazayı kullanan tesisler</p>	<p>5. İğne yapraklı ve yapraklı kullanan tesisler 6. Tohumları kullanan tesisler 7. Funda kökünü işleyen tesisler 8. Odun katranı kullanan tesisler 9. Diğer tesisler</p>

3. Yakacak odunları ve artıkları işleyen endüstri kolları: Bu grupta toplanan endüstri kollarının bir kısmı hammadde olarak kullandıkları odunun yapısını değiştirmeden üretimde buldukları halde bir kısmı da odunun yapısını tamamen değiştirirler. Yonga levha, lif levha ve kağıt endüstrisi bu gruba girmektedir.

1.4.2. Orman Ürünleri Sanayisinin Ülkemizdeki Durumu

Ülkemizdeki orman ürünleri sanayisi ile ilgili olarak en son 1981 yılında envanter çalışması yapılmıştır (44). Türkiye orman ürünleri sanayi işletmelerinin sayıları ve kapasiteleri Tablo 10'da verilmektedir (45).

Tablo 10. Türkiye'deki orman ürünleri sanayi işletmelerinin tesis sayısı ve kapasite düzeyleri

Sanayinin Adı	Tesis Sayısı			Kapasite			
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam	
Kereste	28	7960	7988	1084000	10664000	11748000	m ³ /Yıl
A. Sandığı	3	1671	1674	22700	1174457	1197157	m ³ /Yıl
Kontrplak	4	16	20	32000	90000	122000	m ³ /Yıl
Kaplama	2	31	33	4500000	41300000	45800000	m ³ /Yıl
Kontrtable	1	1	2	3200	2000	5200	m ³ /Yıl
Yonga Levha	4	23	27	119000	1355000	1474000	m ³ /Yıl
Lif Levha	2	2	4	42600	25400	68000	m ³ /Yıl
MDF	-	1	1	-	58000	58000	m ³ /Yıl
Parke	11	81	92	725000	5967000	6717000	m ³ /Yıl
Emprenye	3	16	19	115000	479000	594000	m ³ /Yıl
Kibrit	1	3	4	100000	950000	1050000	Koli/Yıl
Kalem	-	2	2	-	2050000	2050000	Grosa/Yıl
Çimen.Yon.Lev	1	1	2	27000	20000	47000	m ³ /Yıl
Kağıt(Ağaç iş)*	6	--	6	1300000	-----	1300000	ton/yıl

Tablo 10'na göre ülkemizde kamu ve özel sektörü oluşturan işletmelerin sayıları 9874 adettir. Kağıt sanayisini oluşturan ve ağaç işleyen 6 işletmenin hepsi kamu sektörü olup, SEKA'ya bağlıdır. Diğer sanayilerin kamu sektörünün büyük kısmını bugünlerde özelleştirmek üzere olan ORÜS işletmeleri oluşturmaktadır.

Kereste Sanayi: Türk standartlarına uygun olarak odunun biçilmesi, kesilmesi ve yontulması suretiyle elde olunan, birbirine paralel karşılıklı en ez iki yüzü bulunan parça kereste olarak isimlendirilmektedir (46). Kereste sanayinin tarihsel gelişimi 15. yüzyıla kadar inmektedir. İlk modern fabrika 1925'te Bozüyük'te gerçekleşmiştir (47). Günümüzde ise 12.9 milyon m³/yıl kapasiteli 8860 adet kereste fabrikası ve ortalama tesis kapasitesinin 1500 m³/yıl olduğu ortaya çıkmaktadır. AT Ülkelerinde 5000 m³/yıl kapasiteli tesisler büyük

kabul edilmektedir. 5000 m³/yıl kapasiteli tesisler bu ülkelerde toplam tesis adetinin % 7'sini oluşturmakta ve toplam biçme kapasitesinin % 65'ine sahiptir. Kapasite kullanım oranı ülkemizde % 46 AT Ülkelerinde %90'dır (37).

Türkiye Kereste Sanayii, kurulu kapasitesinin yersel dağılımı açısından analiz edildiğinde kapasitenin yaklaşık % 23'ü Marmara Bölgesi, % 17'si Batı Karadeniz Bölgesi'nde, % 20'si Güney Dogu Anadolu Bölgesin'de, ve arta kalan %40'ı da Doğu Karadeniz, Ege Bölgesi, İç Anadolu ve Dogu Anadolu'dan oluşan dört bölgeye dağılmaktadır (48).

Ahşap ambalaj sanayi: Ülkemizde 2772 adet ambalaj sandığı tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerin hammadde olarak kurulu kapasitesi 1.985.000 m³/yıl olup, 11.088 kişi mevsimlik olarak istihdam edilmektedir. Ambalaj sandığı tesislerinin % 47'si Akdeniz, % 30'u Marmara, % 18'i Ege, geri kalan % 5'i de diğer bölgelerde bulunmaktadır (37).

VI. Plan döneminde yeni bir çok ambalaj sanayi kurulmasına rağmen teknolojik fazla bir yenilik olmamıştır. Küçük aile işletmelerinin kapasitesi toplam kapasitenin % 95.4'ünü oluşturmaktadır. Bu durum atıl kapasite oluşturulmasına ve düşük randımanla çalışmaya neden olmaktadır. Ambalaj sanayi sektörü yaş meyve ve sebze üreticileri ve endüstriyel ürün işleyen sektörlerle ilişkilidir;

-% 80 Yaş meyve ve sebze üretim sektöründe,

-% 20 Sanayi ürünleri üretim ve stok yapmada kullanılmaktadır.

Mobilya sanayi: Türkiye'de mobilya, fabrikasyon ve atölye tipi olmak üzere iki şekilde üretilmektedir. Bunlardan, fabrikasyon tipi üretim yapan işletmelerden doğru veya doğruya yakın olarak veri elde etmek mümkün iken, Türkiye kapsamında atölye tipi üretim yapan işletmelerden aynı verileri elde etmek mümkün değildir. D.İ.E, Yıllık İmalat Sanayi 1989 İstatistikleri'ne göre, Türkiye'de 10-24 kişi çalıştıran 65 adet, 24 kişiden fazla kişi çalıştıran 48 adet iş yeri olmak üzere toplam 113 adet mobilya üretim tesisi bulunmaktadır. Mobilya sanayinin 1988 yıl kapasitesi 13.500.000 adet muhtelif mobilya olup, daha sonraki yıllarda olan gelişmeler bilinmemektedir.

Ülkemizde mobilya sektöründe kapasite kullanım oranı % 70.8 olup (küçük işlemler dahil edilirse bu oran daha da düşeceği tahmin edilmektedir) tam kapasite ile çalışmama nedenleri şöyle sıralanmaktadır (34);

-Talep yetersizliği : %52.5 -Çalışanlar ile ilgili sorunlar : %12.5

-Finans yetersizliği : %17.5 -Enerji yetersizliği : %2.5

-Hammadde yetersizliği : %12.5 -Diğerleri : %2.5

Mobilya üretim birimleri ülkemizde coğrafi dağılım olarak daha çok İstanbul, Ankara, Eskişehir, Sakarya, Zonguldak, Trabzon, İzmir, Bursa, Balıkesir, Antalya ve Burdur'da rastlanmaktadır (49).

Kontrplak sanayi: Ülkemizde kereste endüstrisinden sonra ilk gelişen sanayi dalı kontrplak olmuştur. Bu tesisler 1930 yılından itibaren kurulmaya başlamış olup Türkiye'de

halen 111.550 m³/yıl kapasiteli 22 adet kontrplak fabrikası mevcuttur. Ortalama kapasite 5.070 m³/yıl civarındadır. Bu sanayide kapasite kullanım oranı % 64'tür. Ülkemizde yılda 74.000 kontrplak üretilmekte, aynı miktarda da tüketilmektedir. Kişi başına üretim ve tüketim 0.001 m³/yıldır (37).

Yonga levha sanayi: Ülkemizde 1.663.000 m³/yıl kapasiteli 3'ü gayri faal 30 adet yonga levha fabrikası mevcut olup, ortalama kapasite 73.000 m³'tür. Bu sanayi dalında kapasite kullanım oranı % 74 ve üretim miktarı ise yılda 1.200.000 m³ civarındadır. Ülkemizde yonga levha üretimi, tüketimin % 100'ünü karşılamaktadır. Mevcut işletmelerin büyük bir kısmı Marmara ve Batı Karadeniz Bölgeleri'nde yoğunlaşmıştır (37).

Lif levha sanayi: Ülkemizde 4 adet lif levha fabrikası mevcut olup, toplam kapasiteleri 129.000 m³'tür. Ortalama kapasite ise 32.250. m³'tür. Bu sanayi kolunda kapasite kullanım oranı % 92 ve yıllık üretim miktarı ise 118.924 m³ levha (lif levha + MDF). Kişi başına üretim ve tüketim ise 0.002 m³'tür (37).

Kaplama endüstrisi: Ülkemizde 25 adet özel sektör, 3 adet kamu sektörü olmak üzere toplam 28 adet işletme vardır. Bunların toplam kurulu kapasitesi özel sektörde 81.740.000 m²/yıl, kamuda 6.500.000 m²/yıl, Türkiye geneli 88.240.000 m²/yıl'dır. Bu işletmelerin en yoğun olduğu bölge Marmara Bölgesi'dir (43).

Emprenye endüstrisi: Orman ürünlerinin giderek değer kazanması, yıldan yıla arz açığının büyümesi, ahşabın ömrünün uzatılması konusunu gündeme getirmiştir. Emprenye fabrikalarında kimyasal maddelerin nüfuz ettirilmesiyle ahşap malzemelerin ömrü 8-10 kat arttırılabilmektedir. Ülkemizde toplam 594.000 m³/Yıl kapasiteli 19 adet emprenye tesisi mevcut olup bunun 35.000 m³/Yıl kapasiteli 1adedi ORÜS Kurumu'na aittir. Kurumun pazar payı % 8 dolayında olup, sektör genelinde % 27 olan kapasite kullanım oranı ORÜS'te % 37'dir (50).

Tablo 11'de 1991 ve 1992 yılları arasında orman ve orman ürünleri sanayisinin katma değer ağırlıklı (1992=100) sanayi üretim endeksi verilmiştir (8).

Tablo 11. 1991-1995 Orman ve orman ürünleri sanayisinin üretim endeksi

YILLAR	KAMU (%)	ÖZEL (%)	TOPLAM (%)
1991	105.5	96.5	99.4
1992	100.0	100.0	100.0
1993	85.4	113.2	107.7
1994	59.6	101.8	93.4
1995	63.1	119.6	108.4

Tablo 12'de 1991 ve 1995 yılları arasında orman ve orman ürünleri sanayisinin imalat sanayisinin kapasite kullanım oranları üretim değeri olarak verilmiştir (8).

Tablo 12. 1991-1995 Orman ve orman ürünleri sanayisinin kapasite kullanım oranları

YILLAR	KAMU (%)	ÖZEL (%)	TOPLAM (%)
1991	95.4	69.1	77.3
1992	87.0	73.0	77.0
1993	80.5	76.2	77.4
1994	64.5	67.7	66.9
1995	60.4	74.4	71.3

Ülkemiz Orman Ürünleri Sanayii Sektörünün planlı dönemde gelişme gösterdiği, yeni tesislerin kurulduğu, dünyada uygulanan teknolojilerin ülkemize getirilmeye çalışıldığı bilinmektedir. Ancak bugünkü durumu ile sektörün düşük maliyetlerle çalışan ve son kullanım yerlerine hitap etmek üzere katma değeri yüksek ürünleri üreterek iç ve dış pazarlara sunabilen, rekabet gücü yüksek bir yapıya kavuştuğu söylenemez. Orman ürünleri sanayii sektörü, ekonomide işgal ettiği önemli konum göz önüne alınarak gerekli yapısal değişiklikler tamamlanamamıştır. Sektör hala koordinasyon eksikliği, hammadde sorunları, yetersiz sermaye birikimi, işgücü gibi sorunlarla karşı karşıyadır.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Materyal ve Yöntem

2.1.1. Materyal

2.1.1.1. Araştırma Bölgesinin Tanıtımı

Bölge, Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden olduğu halde bugünkü Mersin Türkiye'nin hemen hemen en yeni şehirlerinden birisidir. Şehrin kesin olarak hangi tarihte kurulduğu hakkında resmi bir kayda rastlanmamıştır. Evliya Çelebi 1671 yılında Silifke'den Tarsus'a geçerken, Mersinlioğlu isimli bir yerleşim yerinden bahsetmiştir. Adana Vilayet Salnamesi ise Mersin'in 1257 (1841) yılında bir kaç haneli köy olduğunu yazmıştır (51).

Coğrafi Özellikleri: Mersin Merkez ilçe 1.772 Km², olup diğer ilçelerin yüz ölçümleri Tarsus 2.024, Çamlıyayla 675, Silifke 2.666, Mut 2.554, Erdemli 2.078, Anamur 1.380, Aydıncık 410, Bozyazı 625 Km²'dir (51).

Bitki Örtüsü: Torosların eteklerine kadar uzanan kıyı kesimlerinde tabii bitki makidir. Yer yer çam ormanlarına da rastlanır. Toroslarda ise ormanları çam, köknar, sedir ve ardıç gibi ağaç türleri oluşturur.

Halk Eğitim Hizmetleri: İçel Çıraklık Eğitim Müdürlüğü ve Mersin Ticaret ve Sanayi Odası'nın (MTSO) müştereken çalışmaları sonunda kurulan Çıraklık ve Kalfalık kursları her geçen yıl gelişerek devam etmektedir. Milli Sanayi diyebileceğimiz KOBİ'lerin yetişmiş ve kalifiye elaman ihtiyacının karşılanmasında önemli bir boşluğu dolduran eğitim kursları aynı zamanda büyük bir istihdam oluşturmaktadır.

Tablo 13. İçel ilindeki nüfusun ilçelere göre dağılımı ile nüfus yoğunlukları

	Toplam	Şehir Nüfusu	Köyler Nüfusu	Yüzölçümü (Km ²)	Nüfus Yoğunluğu
İl	1.266.995	787.284	479.711	15.853	80.1
Merkez İlçe	547.835	422.357	125.478	1.772	309.1
Anamur	65.767	37.335	28.432	1.380	32.8
Erdemli	100.563	30.042	70.521	2.078	48.3
Gülнар	33.714	7.550	26.164	1.669	20.2
Mut	56.303	17.600	38.703	2.554	22.0
Silifke	107.685	46.858	60.827	2.666	40.3
Tarsus	290.633	187.508	103.125	2.024	143.5
Aydıncık	11.022	7.040	3.982	410	26.9
Bozyazı	31.871	22.168	9.703	625	50.9
Çamlıyayla	21.602	8.826	12.776	675	32.0

Nüfus:1990 Genel Nüfus sayımı sonuçlarına göre İçel ilinin nüfusu 1.266.955'dir. İlçelere göre dağılımı ile nüfus yoğunlukları Tablo 13'de verilmiştir (52).

İçel ili merkez ilçe, Tarsus, Erdemli, Silifke ve Anamur'da çıraklık ve kalfalık eğitimi görenler meslek dalları itibari ile aşağıda şu şekilde gösterilmektedir.

Tablo 14. İçel ilinde orman ürünleri ve mobilya sanayiinde çıraklık eğitim kursu alan kişilerin ilçelere ve meslek dallarına göre dağılımı

ÇIRAKLIK EĞİTİM GÖRENLER					
Meslek Dalları	Mersin	Tarsus	Erdemli	Silifke	Anamur
Mobilyacılık	276	168	12	34	21
Doğramacılık	88	113	40	41	46
Mobilya Döşemeciliği	34	---	---	---	1
TOPLAM	398	281	52	73	68

Tablo 14'de görüldüğü gibi, Mersin'de çıraklık eğitim görenlerin % 69.3'ü mobilyacılık, % 22.1'i doğramacılık, % 8.5'i mobilya döşemeciliği konusunda eğitim görmekte, ayrıca Anamur'da ise bu oranlar sırası ile, % 30.9, % 67.6 ve % 1.5 olarak bulunmaktadır. Tarsus, Erdemli ve Silifke'de sırası ile mobilyacılık dalında eğitim görenlerin oranları, % 59.8, % 23.1 ve % 45.3 bulunurken, bu ilçelerde doğramacılık dalında eğitim görenlerin oranları sırası ile, % 40.2, % 76.9 ve % 54.7'dir.

Firmaların Hukuki Statülerine Göre Dağılımı: 31.12.1995 tarihe itibari ile MTSO'na kayıtlı üye sayısı 11.025 adettir. Bu sayı 1994 yılı sonunda 9.865, 1993 yılı sonunda ise 8.791 adettir. 1995 yılında odanın üye sayısı, 1994'e göre % 11.7 ve 1993'e göre de % 25.4 oranında artmış bulunmaktadır.

MTSO'nun üyelerinin % 44.3'ü hakiki şahıs, % 56.7'si hükmü şahıs firmalarıdır. Bu oranlar 1994 yılında % 48.1 ve % 51.9, 1993 yılında ise % 54.1 ve % 45.9'dur.

Tablo 15. İçel ilindeki firmaların hukuki statülerine göre dağılımı

Firmaların Hukuki Statüleri	Sayısı	Oran (%)
Hakiki Şahıs Firmaları	4.770	43.3
Banka Şubeleri	68	0.6
Kollektif Şirket	164	1.5
Komandit Şirket	15	0.1
Limited Şirket	4.389	39.8
Anonim Şirket	528	4.8
Kooperatif	1.091	9.9
TOPLAM	11.025	100.0

Son yıllarda MTSO'na kayıtlı firmalar içerisinde, Limited Şirketlerde artış olurken, diğerlerinde düşüş olmuştur.

Ormancılık: Mersin Orman Bölge Müdürlüğü, Torosların güneye bakan kısmında sıfır rakım ile torosların zirvelerine kadar uzanan geniş bir alanı kapsamaktadır. İçel ilinde genel olarak alçak rakımlarda kızılçam, yüksek rakımlarda ise karaçam ve sedir ağaç türlerinden oluşan Orman Bölge Müdürlüğü'nün orman varlığı tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. İçel ilinin orman varlığı

	Orman Durumu	Orman Serveti
Normal Koru (verimli orman)	335.448 Ha.	30.505.414 (M ³)
Bozuk Koru (verimsiz orman)	420.915 Ha.	3.890.980 (M ³)
Normal Baltalık (verimli orman)	1.375 Ha.	61.731 (M ³)
Bozuk Baltalık (verimsiz orman)	46.145 Ha.	---
Toplam Ormanlık Alan	803.938 Ha.	
Ormansız (açık) Alan	755.085 Ha.	---
Genel Alan	1.559.069 Ha.	34.458.125 (M³)

2.1.1.1.1. İçel İlinde Sanayinin Yeri ve Önemi

İstihdam: 1990 Genel Nüfus sayımında 14 ve daha yukarı yaşlarda olup da iktisaden faal durumda bulunan il nüfusu 521.868'dir. Bunun 479.336'sının çalışır durumda veya işle ilgisi devam etmekte olmasına rağmen 42.532 kişinin işsiz olduğu ve iş aradığı anlaşılmaktadır. İş arayanlar çalışır durumda olan faal nüfusun % 8.8'i kadardır (53).

1990 Genel Nüfus sayımında 14 ve daha yukarı yaşlarda olup ta iktisaden faal durumda bulunan il nüfusu; 1985'e göre % 24.9'u çalışır durumda veya işle ilgisi devam etmekte olanlarda % 23.3, işsiz olan ve iş arayanlarda ise % 45.4 oranında artış olmuştur.

14 ve daha yukarı yaşlarda olup da, çalışan nüfusun % 53.9'u tarım-ormancılık, balıkçılık dallarında, bunun da % 99'u çitçilik ve hayvancılık, % 0.8'i ormancılık, % 0.2'si balıkçılık yapmaktadır.

-İmalat sanayinde çalışanların % 27.7'si dokuma ve giyim dallarında,

-Ticarette uğraşanların ise % 90.2'si perakendecilik yapmaktadır.

1995 yılında Mersin Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı ve kapasite tasdiki yaptırmış olan 278 imalat sanayi kuruluşunda toplam 13.774 kişi çalışmakta olup, bunların sanayi kollarına dağılımı Tablo 17'de verilmiştir. Bu sonuçlara göre en fazla çalışan sayısı % 35.1 oranında gıda sanayinde ve % 17.8 oranında kimya-lastik, plastik sanayinde bulunmaktadır. En az çalışılan sanayi dalı ise, % 0.7 oranında yem sanayisidir. Orman ürünlerinde çalışanların oranı ise, % 4.2'dir (53).

Tablo 17. İçel'de MTSO kayıtlı olan 278 imalat sanayisi işyerindeki çalışanların sayısı ve oranı

	alışan Sayısı	Oran %
Gıda Sanayi	4.835	35.1
Yem Sanayi	102	0.7
Dokuma-Giyim Sanayi	1.174	8.5
Orman Ürünleri Sanayi	585	4.2
Kağıt Ürünleri Sanayi	222	1.6
Kimya-Lastik, Plastik Sanayi	2.445	17.8
Taş, Toprağıa Dayalı Sanayi	1.771	13.0
Makine Teçhizat, Parça Sanayi	2.238	16.2
Diğer	402	2.9
TOPLAM	13.774	100.0

İşyeri Sayısı:1985-1992 Genel Sanayi ve işyeri sayımı il ve ilçe merkezleri ve nüfusun 2.000'den yukarı olan bucak ve köylerde uygulanmış ve çalışma sonucunda İçel ilinde sektörler itibari ile işyerlerinin dağılımları şöyledir.

1992 işyeri sayımı kesin sonuçları alınmadığı için sadece sektörler itibari ile verilmiş, il ve ilçeler dökümü yapılamamıştır. 1985-1992 Genel Sanayi ve İşyeri Sayım sonuçlarına göre 7 yıllık sürede işyeri sayısı % 53.4 artmış bulunmaktadır. Sektörler itibari ile artış oranı imalat sanayinde % 26.0, inşaat ve bayındırlıkta % 88.7, ticaret-otelcilikte % 53.7, ulaştırmada % 43.8, mali kurumlarda % 54.1, toplum hizmetlerinde % 83.9'dur (24).

Tablo 18. İçel ilinde sektörel bazda işyeri dağılımı

İşyerleri Dağılımı	1985	1992	Oran (%)
Madencilik Taş Ocağı	---	21	
İmalat Sanayi	3.206	4.040	%26.0
İnşaat ve Bayındırlık İşleri	239	451	%88.7
Ticaret-Otelcilik-Lokantacılık	11.450	17.599	%53.7
Ulaştırma-Haberleşme	349	502	%43.8
Mali Kurumlar-Sigorta Emlak İşleri Yardımcı İş Hiz.	762	1.174	%54.1
Toplum Hiz. Sosyal ve Kişisel hiz.	2.902	5.339	%83.9
Elektik-Gaz ve su Hizmetleri	---	49	
TOPLAM	18.908	29.175	

Tablo 18'de görüldüğü gibi, en fazla artış % 88.7 ile inşaat ve bayındırlıkta olurken, bunu % 83.9'la toplum hizmetleri takip etmiştir. En düşük artış ise % 26.0 ile imalat sanayinde gerçekleşmiştir.

Tablo 19. İçel ilinde imalat sanayisinin sektörel bazda dağılımı

İşyerleri Dağılımı	1985	1992
Gıda, içki ve tütün sanayi	436	597
Dokuma giyim ve deri sanayi	816	839
Orman ürünleri ve mobilya sanayi	692	1.064
Kağıt ve kağıt ürünleri ve basım sanayi	70	98
Kimya-petrol-kömür ve plastik sanayi	157	42
Taş ve toprağa dayalı sanayi	181	265
Metal ana sanayi	97	22
Metal eşya-mak. ve teçhizat ulaşım araçları	647	1.060
Diğer imalat sanayi	100	53
Toplam	3.206	4.040

1985 Genel Sanayi ve İşyeri Sayımı'na göre, İçel ilinde mevcut küçük ve büyük imalat sanayi işyeri sayısı ve dağılımı aşağıda verilmiştir (24).

-Merkez ilçe	1.459	-Mut ilçesi	203
-Anamur ilçesi	208	-Silifke ilçesi	209
-Erdemli ilçesi	246	-Tarsus ilçesi	783
-Gölner ilçesi	98		
-İl toplamı		3.206	

Tablo 20. İçel ilindeki orman ürünleri ve mobilya sanayisinin yıllık kurulu kapasitesi

Orman. Ürün. Ve Mobilya Sanayi.	Toplam Kurulu Kapasite	Orman. Ürün. ve Mobilya Sanayi.	Toplam Kurulu Kapasite
Mobilya Kaplama	5.174 M ³	Lambiri	1.000 M ²
Kereste	168.912 M ³	Perde Panosu	1.000 M
Ambalaj Sandığı (2.dm ³ ve 5.dm ³)	18.840.000 Adet	Prese Ahşap Kapı Kanadı	27.000 Adet
Palet	390.000 Adet	Yaylı Yatak	15.000 Adet
Köşebent	300.000 Adet	Ranza	100 Adet
Karyola	300 Adet	Vestiyer	150 Adet
Dolap	100 Adet	Elbise Dolabı	100 Adet
Oturma Takımı	50 Adet	Büro Masası	100 Adet
Sehba Takımı	50 Adet	Öğrenci Çalış. Masası	100 Adet
Şifonyer	50 Adet	Yatak Odası Takımı	10 Adet
Sandalye	200 Adet	Okul Sırası	1.800 Adet
Masa	100 Adet	Metal Sandalye	6.400 Adet
Kapı ve Kasası	3.500 Adet	Çekyat (Yaylı kanepe)	17.000 Adet
Mutfak Dolabı	4.600 Adet	Banyo Dolabı	300 Adet
Ahşap Pencere	30.000 Adet		

İmalat sanayisi içerisinde yer alan Orman ürünleri ve Mobilya sanayisinin işyeri sayısı 1985 Genel Sanayi ve İşyeri Sayımı'nda 692 iken 1992 Genel Sanayi ve İşyeri Sayımı'nda 1.064'e yükselmiştir (Tablo 19).

İhracat: Mersin'den yapılan ihracatın 2.149.015 tonu deniz, 131.200 tonu ise karayolu ile gerçekleşmiştir. 1995 yılında, Mersin'den fiilen yapılan ihracat miktarı 2.280.215 ton olup, 1.018.171.000-\$ tutarında döviz girdisi sağlanmıştır.

MTSO tarafından yapılan bu hesaplamalarda, yıl içinde kapatılan gümrük beyannameleri esas alınmaktadır. 1995'de Mersin'den yapılan ihracatta geçen yıla göre, miktar itibari ile % 17.4, değer itibariyle ise % 3.2 dolayında artış olduğu hesaplanmıştır.

Mersin'den en fazla ihracat yapılan ülkeler sıralamasında, genel ihracatımıza oranla İtalya % 8.5'le birinci sırayı alırken, İngiltere % 8.1 ile ikinci, KKTC % 7.8'le üçüncü, Suudi Arabistan % 6.9'la dördüncü, Mısır Arap Cumhuriyeti % 5.6 ile beşinci sırayı almaktadır.

Mersin'den yapılan ihracatta ağaç ve ahşap eşyanın ton olarak miktarı ve Amerikan Doları cinsinden değeri Tablo 21'deki gibidir.

Tablo 21. İçel ilinden yapılan ihracat içindeki ağaç ve ahşap eşyanın miktarı ve değeri

G.T.İ.P	Ağaç ve Ahşap Eşya	Miktar (ton)	Değer (1.000\$)
44.03.10.13	Çam Tel Direk	88	48
44.07	Ahşap İnş. Yapım Malzemesi	201	210
44.07.10.13	Çam Kereste	4.572	1.497
44.07.10.19	Kereste	3.723	1.548
44.07.10.21	Köknar Kereste	339	118
44.07.10.43	Palet Tahtası	3.812	1.002
44.08.10.41	Formika	1	3
44.08.10.42	Muhtelif Kaplama	203	178
44.10.10.49	Yonga Levha	2.241	746
44.11.21.11	Orta Yoğunlukta Lif levha	910	412
44.12.29.90	Kontrplak	9	6
44.15.10.19	Ambalaj Sandığı	1.261	331
44.15.20.90	Tahta Paletler	2.660	733
44.18.90.29	Ağaçtan Raf	10	11
44.19.00.49	Ağaç Kürdan	1	1
TOPLAM		20.031	6.844

İthalat: MTSO kayıtlarına göre Mersin Limanından 1995 yılında yapılan ithalat 1.296.159 ton ve 921.701.000 \$'dır. 1994 ithalatı 673.106 ton ve 397.893.000 \$'dır. 1995 yılı Mersin Limanından yapılan ithalat 1994'e kıyasla değer olarak 523.808.000 \$ artış

göstermiş olup, artış oranı % 131.6'dır. Miktar olarak ise 1994'e kıyasla 623.053 ton artış göstermiş olup, artış oranı % 92.5'dir.

1994'e kıyasla 1995'de Mersin limanından yapılan ithalatta miktar itibariyle Pamukta % 158.1, Amonyak'ta % 58.4, hayvansal ve bitkisel yağlarda % 61.6, hububatta % 125.5, kimyevi gübrelerde % 94.5 artış, yenilen meyvalarda % 72.8, ağaç mamullerinde % 5.9, zirai mücadele ilaçlarında ise % 9.0 oranında düşüş görülmüştür.

Tablo 22. İçel ilinden yapılan ithalat içindeki ağaç ve ahşap eşyanın miktarı ve değeri

G.T.İ.P	Ağaç ve Ahşap Eşya	Miktar (TON)	Miktar (ADET)	Değer (1.000 \$)
44.03.10.13	Telefon Direkleri	9.950		4.042
44.03.10.52	Ceviz Tomruğu	54		10
44.03.20.22	Çam Tomruğu	10.980		1.087
44.07.10.12	Karaçam Kereste	26		14
44.07.10.52	Sarıçam Kereste	21		3
44.12.12.00	Kontrplak	439		563
44.18.20.10	Ahşap Kapılar		794	25
TOPLAM		21.550	794	5.773

Mersin Serbest Bölgesi: 1997 yılı itibariyle Mersin Serbest Bölgesi fiili açılışının 11. yılını, ticari faaliyete geçişinin ise 9. yılını geride bırakarak 9 yaşını tamamlamış bulunmaktadır. Mersin Serbest Bölgesi bugün ulaştığı yatırım ve ticari faaliyet seviyesi ile Türkiye'nin en gelişmiş serbest bölgesi olarak ekonomik hayattaki yerini bulmuş ve dış ticaret gelirimize her geçen gün giderek artan katkılarıyla ülkenin kalkınması için planlanan hedeflere doğru çalışmalarını sürdürmektedir.

Halen 2450 kişinin çalıştığı Mersin Serbest Bölgesinde ilk ticari faaliyet 23.2.1988 tarihinde başlamış olup bu tarihte faaliyette bulunan firma sayısı 5 iken, bugün bu sayı 200'e ulaşmıştır. Bölgede 31.12.1995 tarihi itibari ile 4.248.683.931 \$ ticari mal hareketi olmuştur (60).

2.1.1.2. Araştırmanın Kapsamı ve Çalışma Amacıyla Kullanılacak Verilerin

Toplanması

İçel ilinde imalat sanayi içerisinde yer alan, orman ürünleri sanayisi dalında faaliyet gösteren küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin sosyo-ekonomik yapılarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışma kapsamında kullanılacak olan işletme verileri başlıca şu kaynaklardan elde edilmiştir.

- Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Kayıtları,
- Mersin Orman İşletme Müdürlükleri Kayıtları,

- Mersin Esnaf ve Sanatkarlar Kefalet Kooperatifi,
- Mersin Sosyal Sigortalar Bölge Müdürlüğü Dökümanları,
- Mersin Marangoz ve Mobilyacılar Odası Kayıtları,
- Tarsus Marangoz ve Mobilyacılar Odası Kayıtları.

Bu işletmelerin hepsi özel sektöre ait işletmelerdir. Çalışma evremiz, çalışmamızın hatasız yapılabilmesi ve gelecek yıllarda yapılacak çalışmalara bir temel sağlama amacı ile İçel il sınırları içerisindeki mülki sınırlar olarak belirlenmiştir. Tek bir kişinin köyleri gezmesi zaman ve masraf açısından oluşturacağı güçlük nedeniyle köyler çalışma alanı dışında bırakılmıştır.

Bu veya buna benzer daha önce yapılmış çalışmaların elde edilmesine çalışılmış fakat bu alanda fazla çalışma bulunmadığından ağırlıklı olarak DİE, DPT, MPM, KOSGEB, TOBB, OKİK, TES-AR ve Mersin Ticaret ve Sanayi Odası verilerinden yararlanma yoluna gidilmiştir.

2.1.1.3. Anket Formlarının Hazırlanışı ve Uygulanması

Çalışmanın geniş kapsamlı yapılabilmesi amacı ile çeşitli kuruluşların değişik amaçlar için hazırlamış oldukları anket ve soru formları incelenmiş, genel olarak çalışma amacına uygun olarak anketin kapsamı belirlenmiştir. Bu hazırlık aşamasından sonra KTÜ bünyesinde bu konularda çalışmalarda bulunmuş öğretim elamanları ve araştırma görevlileri ile görüşülerek anket formu daha belirgin hale getirilmiştir. Son aşamada ise bana bu konuda çalışma fikri veren danışman hocam Doç. Dr. Hicabi CINDIK'la görüşerek soruların sıralanışı tesbit edilmiş ve 43 sorudan oluşan anket formunun uygulanmasına karar verilmiştir (Ek 1).

İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayisinin, işletme yapılarının ve sayısının belirlenmesi amacıyla, çalışma sonucunda yapılması düşünülen analizler doğrultusunda hazırlanmış bulunan anket formu, belirlenmiş bulunan bir plan ve kapsam doğrultusunda, bütün il ve ilçe alanları gezilerek orman ürünleri sanayisi ile uğraşan işyerlerinin, bir anlamda envanterlerinin belirlenmesi çalışılmıştır.

Yöneltilen soruların basit, anlaşılabilir ve kısa olmasına özen gösterilmiştir. Cevapların bazı sorularda seçenekli olarak sorulmasıyla elde edilmesi düşünülen işyerleri hakkındaki bilgilerin düzenli olarak toparlanmasına ve analizlerin daha anlaşılır yapılmasına çalışılmıştır. Anketler hepsi yüzyüze görüşme yöntemi kullanılarak doldurulmuştur.

2.1.2. Yöntem

2.1.2.1. Örnek Büyüklüğünün Belirlenmesi

İlk olarak İçel'de bulunan küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin işyeri sayısının belirlenmesi amaç edinilmiştir. Bu maksatla daha önce bu yönde yapılan çalışmalar araştırılmış ve en güvenilir yol olarak Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Kayıtları, Mersin Orman İşletme Müdürlükleri Kayıtları, Mersin Esnaf ve Sanatkarlar Kefalet Kooperatifi, Mersin Sosyal Sigortalar Bölge Müdürlüğü Dökümanları, Mersin Marangoz ve Mobilyacılar Odası Kayıtları, Tarsus Marangoz ve Mobilyacılar Odası Kayıtları ve ilçelerdeki Esnaf ve Sanatkarlar Odaları'ndan elde edilen veriler karşılaştırılarak, ortak olan veriler çıkartılarak İçel'de 1877 adet küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmesi olduğuna karar verilmiştir. Buna göre (54);

$$n = \frac{Z^2 \cdot N \cdot P \cdot Q}{N \cdot D^2 + Z^2 \cdot P \cdot Q} \quad (1)$$

formülünden yararlanılarak örnek büyüklüğü belirlenmiştir.

n : Örnek büyüklüğü

Z : Güven katsayısı (% 95'lik güven katsayısı 1.96 alınmıştır)

P : Ölçmek istediğimiz özelliğin ana kütlede bulunma ihtimali (Çalışmamızın çok amaçlı olmasından dolayı bu oran % 50 alınmıştır)

Q : 1-P

D : Kabul edilen örnekleme hatası (% 10 alınmıştır)

Böylece örnek büyüklüğü;

$$n = \frac{1.96^2 \cdot 1877 \cdot 50 \cdot 50}{1877 \cdot 10^2 + 1.96^2 \cdot 50 \cdot 50} = 91.37 \quad (2)$$

n = 91.37 olmasına rağmen, çalışma alanının genişliği ve işletme sayısının yüksek olmasından dolayı danışman hocamın görüşleri alınarak, sonuçların daha güvenilir elde edilmesi için örnek büyüklüğü 150 olarak alınmıştır.

Örnekleme yöntemi sonucunda belirlenen örnek büyüklüğü göz önüne alınarak bütün işletmelerin anket kapsamına girme ihtimalinin eşit olduğu basit tesadüfi örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntem yardımıyla elde edilen verilerden, il ve ilçelerdeki işyeri sayılarına karşılık olacak anket sayıları tesbit edilmiştir. Bu tesbit edilen sayılarda Gülnar ilçesi bulunmadığından Gülnar ilçesindeki işletmelerin durumlarını öğrenmek için 3 adet anket yapılması kararlaştırılmış ve toplam anket sayısı bu şekilde 153 adet olmuştur.

Anketin amacına ulaşması için çalışmanın karşılıklı görüşme yolu ile çalışmacı tarafından doldurulmasına karar verilmiştir. Çalışma sırasında işletme sahiplerinin güvenlerini sarsmamak amacıyla işyerinin isimleri alınmamıştır.

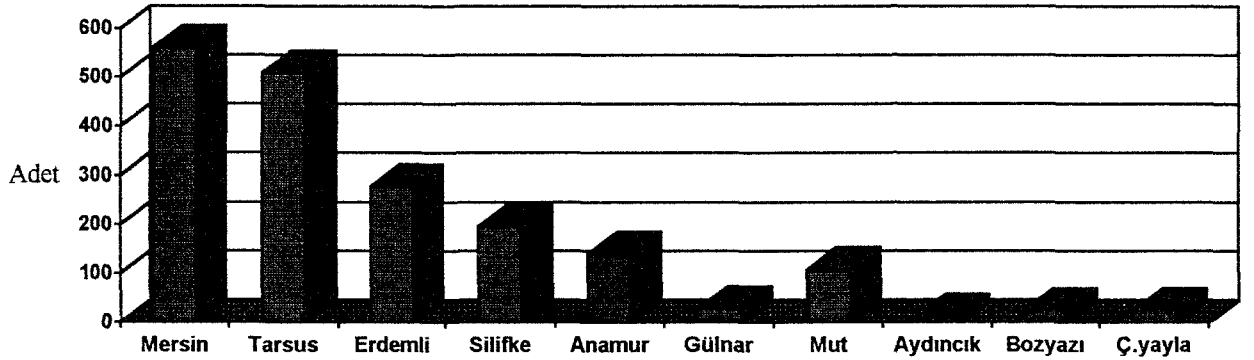
2.1.2.2. İl ve İlçelerde Yapılan Çalışmalar

Dökümanlar yardımıyla elde edilen veriler, merkez ilçe ve ilçelerde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri işletme sayıları ayrı ayrı belirlenmiştir. Örneklem yöntemiyle belirlenen örnek büyüklüğü yardımıyla merkez ilçe ve diğer ilçelerde uygulanacak olan anket sayıları Tablo29'da gösterilmektedir.

Tablo 23. Araştırma alanı kapsamında olan yerleşim merkezlerinde orman ürünleri işletmelerinin sayısı ve uygulanan anket sayısı

Yerleşim Birimleri	Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri İşletmelerinin Sayısı	Örnekleme Sonucu Belirlenen Anket Sayısı
Mersin	561	51
Tarsus	510	29
Erdemli	277	29
Silifke	196	14
Anamur	139	13
Gülнар	28	3
Mut	107	9
Aydıncık	12	2
Bozyazı	23	2
Çamliyayla	24	1
TOPLAM	1877	153

Tablo 23 ve Şekil 8'de görüldüğü gibi İçel ilindeki toplam 1877 adet küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayii işletmesinin 561 adedi merkez ilçede, 510 adedi Tarsus'ta, 277 adedi Erdemli'de, 196 adedi Silifke'de, 139 adedi Anamur'da, 28 adedi Gülнар'da, 107 adedi Mut'ta, 23 adedi Bozyazı'da ve 24 adedi de Çamliyayla ilçesinde bulunmaktadır.

Şekil 8. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayii işletmelerinin ilçelere göre dağılımı

2.1.2.3. İstatistik Değerlendirme Amacıyla Kullanılan Yöntemler

Anket formlarının hazırlanması aşamasında kapsamlı bilgilerin elde edilmesi amacıyla pek çok soru hazırlanmıştır. Bu soruların değerlendirilmesinde ise aşağıdaki istatistik yöntemlerden yararlanılmıştır (54).

Parametrik testler için;

-n > 30 ise Z testi,

-Korelasyon analizi,

-Aritmetik ortalama,

-Mod - medyan,

-Çapraz tablolar.

Nonparametrik testler için;

-Regresyon analizi,

yöntemleri uygulanmıştır.

Çalışma amacına uygun şekilde Çapraz tablolar ve Korelasyon analizinin kullanılması amaçlanmıştır.

2.1.2.3.1. Çapraz Tablolar

Yapılan araştırmanın daha iyi bir biçimde görülebilmesi amacıyla ve ilerde yapılacak çalışmalara daha ayrıntılı bilgi sağlanabilmesi amacıyla çapraz tablolar kullanımı yoluna gidilmiştir. Böylece çalışmada hata yapıp yapılmadığı tesbit edilerek, farklı değerlerin kolayca belirlenebilmesi sağlanabilecektir. Tablolarda görülen değişkenler incelenen olayın gerçek yüzünü ortaya çıkarmaktadır.

2.1.2.3.2. Örnek Büyüklüğü ve Örnek Verileri Yardımıyla Ana Kütle Hakkında Bilgiye Varma

Örnekteki birim sayısı 30 veya ana kütle bölünmesi normal ise örnek ortalaması ana kütle ortalaması etrafında normal dağılım gösterir. Bu nedenle bir örneğin aritmetik ortalaması $\bar{x}$, o örneğin çekildiği ana kütle ortalamasının tahmini kabul edilir. Bunda sistematik olmamakla birlikte tesadüfi bir hata payı bulunacaktır. Sözü edilen hata ortalamasının standart hatası adını alır ve ;

$$\delta_{\bar{x}} = \frac{S}{\sqrt{n}} \sqrt{\frac{N-n}{N-1}} \text{ formülü ile hesaplanır (55).} \quad (3)$$

$$\delta\bar{x} = \frac{S}{\sqrt{n}} \sqrt{\frac{N-n}{N-1}} \text{ formülü ile hesaplanır (55).}$$

(3)

Eğer örnekleme oranı n / N %5'den küçük ise sonlu ana kütle düzeltmesi adı verilen; $\sqrt{\frac{N-n}{N-1}}$ hesaba alınmayabilir. Formülde S ile örneğin standart sapması belirtilmektedir. Bu durumda çekilen herhangi bir örneğin ortalaması;

$$\% 63.3 \text{ güvenle } \bar{x} \pm \delta\bar{x}$$

$$\% 95.5 \text{ güvenle } \bar{x} \pm 2\delta\bar{x}$$

$$\% 99.7 \text{ güvenle } \bar{x} \pm 3\delta\bar{x}$$

hudutları içerisinde bulunacaktır. Bu özellikten hareketle ana kütle ortalamasının tahminleri yapılabilir (55).

2.1.2.3.3. Örnek Büyüklüğü Yardımıyla Ana Kütle Oranı Hakkında Bilgiye Varma

Bazen ana kütle belirli özellikler bakımından ikiye bölünmektedir. Örneğin geliri belirli bir miktarın altında ve üzerinde oranlar olsun. Ana kütle için böyle bir oran "P" diye gösterilir. Eğer bu ana kütlede tesadüfi bir örnek seçersek bu oran ise "p" diye gösterilir. Örnek oranları ana kütle gerçek oranı etrafında aslında binom dağılımı gösterir, ancak örnekteki birim sayısı fazla ise veya ana kütle gerçek oranı $P \approx 0.50$ ise bu dağılım normale yaklaşır, dolayısıyla aynı ortalamalarda olduğu gibi örnek oranında hareketle ana kütle oranı tahmin edilebilir. Eğer N birimlik bir ana kütlede mümkün bütün n birimlik örnekleri çekersek örnek oranları ortalamasının ana kütle oranına eşit olduğunu görürüz. Bu nedenle herhangi bir örnek oranı ana kütle oranının sistematik hatasız bir tahmini kabul edilir;

$\bar{p} = p$ Tesadüfi hatalar ise;

$$\delta\bar{p} = \sqrt{\frac{P.Q}{n}} \sqrt{\frac{N-n}{N-1}}$$

(4)

$Q=1-p$ olup $n / N < 0.05$ halinde sonlu ana kütle düzeltilmesi ihmal edilebilir. Bu durumda;

$$\% 63.3 \text{ güvenle } p \pm \delta p,$$

$$\% 95.5 \text{ güvenle } p \pm 2\delta p,$$

$$\% 99.7 \text{ güvenle } p \pm 3\delta p,$$

hudutları içinde bulunacaktır (55).

3. BULGULAR

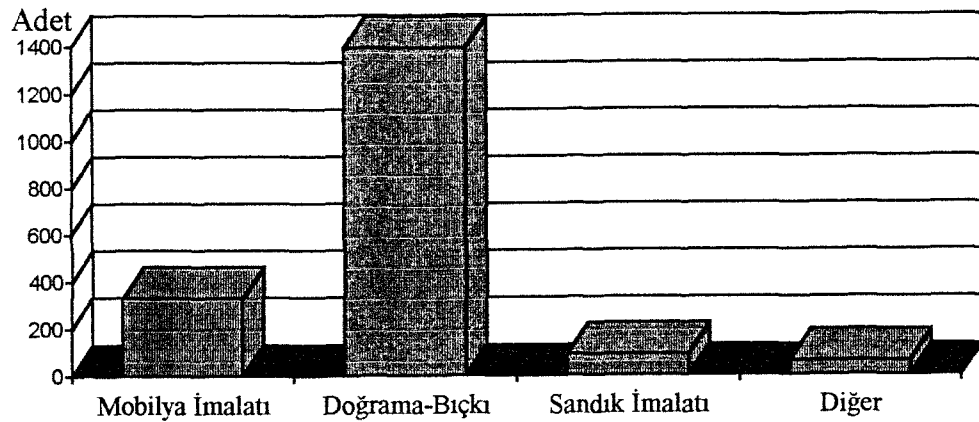
3.1. Araştırma Alanı Kapsamında Yer Alan İşletmelerin Faaliyet Dallarına Göre Sayısal Dağılımı

İçel ili mülki sınırlarında gerçekleştirilen bu çalışmada, çalışma alanını oluşturan il ve ilçe merkezlerinin tamamı araştırmacı tarafından gezilerek, merkez ilçe dahil olmak üzere 10 ilçede toplam olarak 1877 işyeri tespit edilmiştir. İlçelerde tespit edilmiş bulunan işyeri sayıları faaliyet gösterdikleri alanlara göre Tablo 24'de gösterilmektedir.

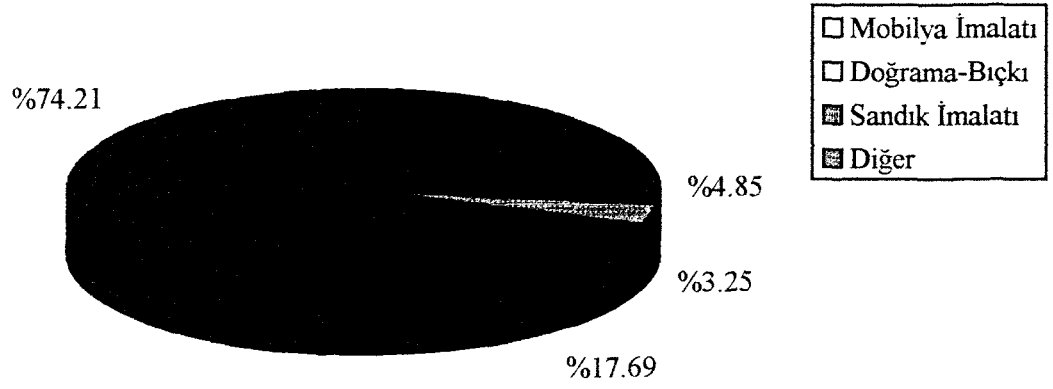
Tablo 24. Çalışma alanında tespit edilen işyerlerinin faaliyet dallarına göre dağılımları

Yerleşim Birimleri	Mobilya İmalatı	Doğrama-Bıçkı	Sandık İmalatı	Diğer*	TOPLAM
Merkez İlçe	94	418	30	19	561
Tarsus	82	362	45	21	510
Erdemli	58	205	9	5	277
Silifke	36	149	4	7	196
Gülнар	2	26	--	--	28
Anamur	39	95	2	3	139
Mut	13	89	--	5	107
Çamlıyayla	3	21	--	--	24
Bozyazı	2	20	--	1	23
Aydıncık	3	8	1	--	12
TOPLAM	332	1393	91	61	1877

*Diğer imalat: Karasör imalatı, tornacı, koltuk iskeleti yapım yeri, çeyiz sandığı, oyma, tornacılık, kayak imalathaneleri, kaplama üretimi, palet üretim tesisleri.

Şekil 9. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmeleri

Şekil 10. Içel ili orman ürünleri sanayi işletmelerinin dağılımı

Orman işletme şefliklerine kayıtlı olan işyerleri orman kanununun fabrika - ocak ve işletme izni ve kısıtlama ile ilgili 18. madde kanuna göre belirlenmiş işletmelerden oluşmaktadır. Bu kanun; (23.9.1993 tarih ve 2896 sayılı yasa ile değişik) Orman ürünü işleyecek her çeşit fabrika kurulması Tarım ve Orman Bakanlığı'nın devlet ormanları hudutları içinde veya bu orman sınırlarına bir kilometreye kadar olan yerlerde taş, kum ve toprak, dört kilometreye kadar olan yerlerde ise hızar şerit kurulması ve kireç, terebentin, katran, sakız ve benzeri işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılması ve balık üretmek üzere tesis kurulması Orman Genel Müdürlüğü'nün iznine bağlı olup, ruhsatname alınması ve rüsüm hakkındaki hükümler saklıdır. Yangın görmüş ormanlarda, gençleştirmeye ayrılmış veya ağaçlandırılan sahalarda ve baraj havzalarında birinci fıkradaki faaliyetlere hiç bir suretle izin verilemez (56).

Tablo 25. Içel'de orman işletme şefliklerinde kayıtlı bulunan işyerleri

İlçeler	İşyeri Sayıları	Yüzde Payları (%)
Merkez İlçe	39	11.71
Tarsus	40	12.01
Erdemli	32	9.61
Silifke	32	9.61
Gülнар	17	5.11
Anamur	43	12.91
Mut	92	27.63
Çamlıyayla	7	2.10
Bozyazı	20	6.01
Aydıncık	11	3.30
TOPLAM	333	100.00

Ormanların verimliliği giderek azalması sebebiyle orman ürünleri işleyecek fabrikaların kurulması Orman Bakanlığı'nın iznine tabi tutulmuştur (57). Bu kanunlar doğrultusunda bazı işletmeler orman işletme şefliklerinin kayıtlarında yer alırken bazıları bu kayıtlarda görülmemektedir.

İlçelerde bulunan orman işletme şefliklerine ait kayıtlardan elde edilen bilgilerin sonucunda sayısal olarak köylerde belirlenen işyerlerinin sayıları Tablo 25'de toplu olarak gösterilmektedir.

Çalışma alanı içerisinde tespit edilen işletmelerin ilçelere ve çalışma kollarına göre yüzdesel dağılımları Tablo 26'daki gibidir.

Tablo 26. Çalışma alanı içerisinde belirlenen işletmelerin ilçelere göre yüzdesel dağılımı

Yerleşim Birimi	Mobilya İmalatı	Doğrama-Bıçkı	Sandık İmalatı	Diğer	Toplam
Merkez İlçe	16.78	74.51	5.35	3.38	100.00
Tarsus	16.08	70.98	8.98	4.12	100.00
Erdemli	20.94	74.01	3.25	1.80	100.00
Silifke	18.37	76.02	2.04	3.57	100.00
Gülнар	7.14	92.86	---	---	100.00
Anamur	28.06	68.34	1.44	2.16	100.00
Mut	12.15	83.18	---	4.67	100.00
Çamlıyayla	12.50	87.50	---	---	100.00
Bozyazı	8.70	86.95	---	4.35	100.00
Aydıncık	25.00	66.67	8.33	---	100.00
TOPLAM	17.69	74.21	4.85	3.25	100.00

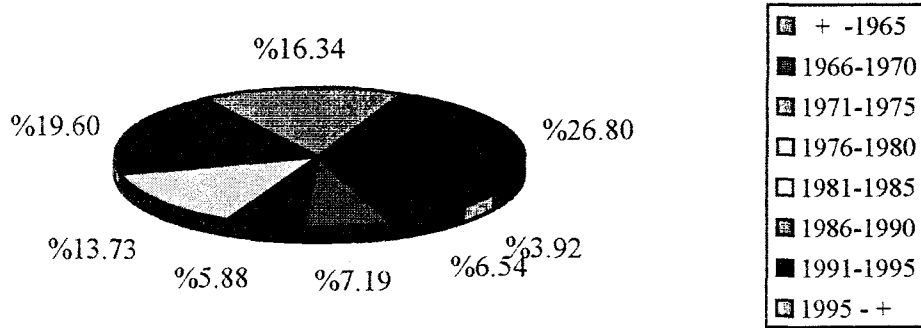
3.2. Yapılan Anket Çalışması Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Örnekleme sonucu tespit edilen 153 işletmede uygulanan anket sonucundan elde edilen veriler, ankette uygulanan soru sırasına göre aşağıdaki şekilde elde edilmiştir.

İşletmelerin kuruluş yılları bakımından incelendiğinde aşağıdaki veriler elde edilmiştir. Tablo 27 ve Şekil 11'den de anlaşılacağı gibi İçel'deki küçük ve orta büyüklükteki orman ürünleri sanayi işletmelerinin, % 6.5'i 1965 ve öncesindeki yıllarda, % 7.2'si 1966-1970 yılları arası, % 5.9'u 1971-1975, % 13.7'si 1976-1980, % 19.6'sı 1981-1985, % 16.4'ü 1986-1990, % 26.8'i 1991-1995 yılları arasında ve % 3.9'si 1996 ve sonrasında kurulmuştur.

Tablo 27. İşletmelerin kuruluş yılları ile ilgili anket sonucundan elde edilen veriler

Yıllar	+ 1965	1966 1970	1971 1975	1976 1980	1981 1985	1986 1990	1991 1995	1995 +	Toplam
İşletme Sayısı	10	11	9	21	30	25	41	6	153
Oran (%)	6.54	7.19	5.88	13.73	19.60	16.34	26.80	3.92	100.00

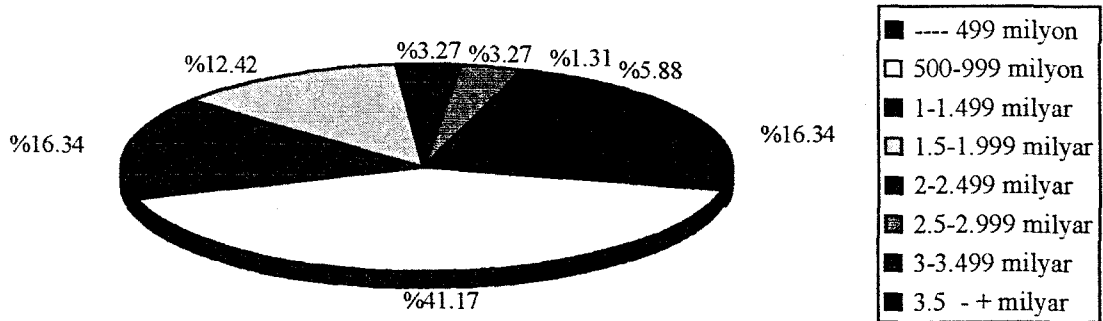

Şekil 11. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, kuruluş yıllarının yüzdesel dağılımı.

Ankete katılan işletmelerin kuruluş sermayelerinin bugünkü değeri ve dağılımı aşağıdaki Şekil 12. ve Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28. Ankete katılan işletmelerin bugünkü makine-teçhizat değeri ve yüzdesel dağılımı

Değer	---	500	1.000	1.500	2.000	2.500	3.000	3.500	+	Toplam
	499	999	1.499	1.999	2.499	3.999	3.499			
	milyon	milyon	milyar	milyar	milyar	milyar	milyar	milyar		
İşletme Sayısı	25	63	25	19	5	5	2	9		153
Oran(%)	16.34	41.17	16.17	12.42	3.27	3.27	1.31	5.88		100.00

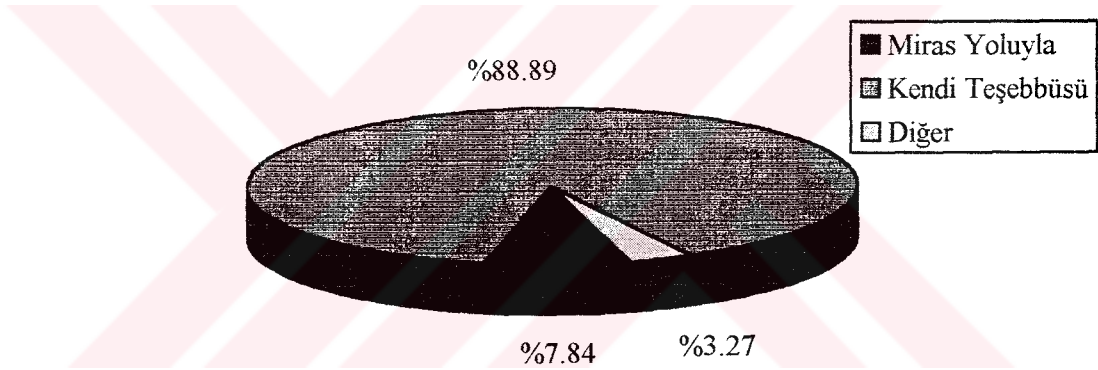
Şekil 12. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin kuruluş sermayelerinin yüzdesel dağılımı.

Tablo 28 ve Şekil 12'den de anlaşılacağı gibi, İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin kuruluş sermayelerinin yüzdesel dağılım bakımından incelendiğinde, % 41.2'sinin 500-999 milyon, % 16.3'ü 0-499 milyon, % 16.3'ü 1.000-1.499 milyar, % 12.4'ü 1.500-1.999 milyar, % 5.9'u 3.500- + milyar, % 3.3'ü 2.000-2.499 milyar, % 3.3'ü 2.500-2.999 milyar ve % 1.3'ü 3.000-3.499 milyar arasında bulunmaktadır.

İşletmelerin kuruluş durumları incelendiğinde Tablo 29 ve Şekil 13'de görüldüğü gibi % 7.8'ü miras yoluyla, % 88.9'u kendi teşebbüsü ve % 3.3'ü satın alma, ortaklık vb. diğer şekillerde kurulmuştur.

Tablo 29. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin kuruluş durumunun yüzdesel dağılımı

İşletmenin Kuruluş Durumları	Miras Yoluyla	Kendi Teşebbüsü	Diğer	TOPLAM
İşletme Sayısı	12	136	5	153
Oran (%)	7.84	88.89	3.27	100.00

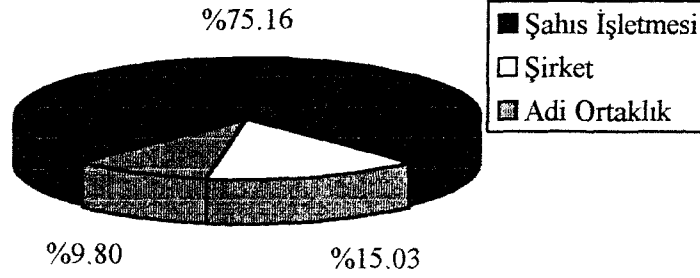

Şekil 13. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin kuruluş durumunun yüzdesel dağılımı

İşletmelerin hukuki yapılarına ilişkin olarak elde edilen sonuçlar Tablo 30 ve Şekil 14'de verilmiştir. Şekilde görüleceği gibi işletmelerin % 75.2'si şahıs, % 15'i şirket ve % 9.8'i Adi Ortaklık şeklinde hukuki yapıya sahip durumdadırlar.

Tablo 30. İçel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin hukuki yapıları

İşletmenin Hukuki Yapısı	Şahıs İşletmesi	Şirket İşletmesi	Adi Ortaklık	Toplam
İşletme Sayısı	115	23	15	153
Oran (%)	75.16	15.04	9.80	100.00

Şekil 14. İÇel ilindeki küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin hukuki yapısının yüzdesel dağılımı

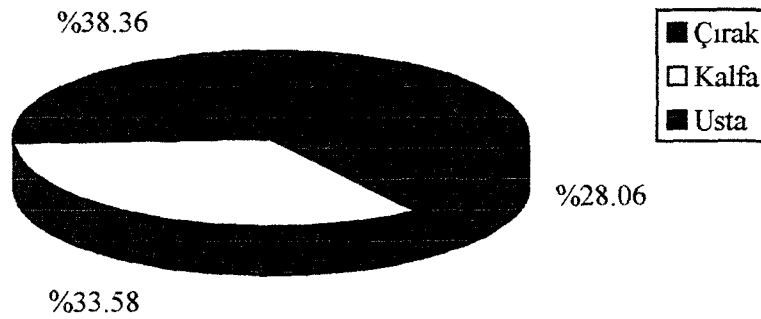
Yapılan anket sonucuna göre işletmelerin % 52.9'u kiralık işyerlerinde ve % 47.1'i kendi sahibi olduğu işyerlerinde faaliyette bulunmaktadır.

Personel tedariki ile ilgili olarak anket sonucunda, işletmelerin % 49'u sıkıntı çekerken, % 51'inin bir sıkıntısı olmadığı belirlenmiştir.

İşletmelerde çalışanların nitelikleri Tablo 31 ve Şekil 15'de görüldüğü gibi, % 28.1'i çırak, % 33.6'sı kalfa, % 38.3'ü usta olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 31. Ankete katılan işletmelerde çalışanların niteliklerini göre belirlenmesi

Çalışanların Nitelikleri	Çırak	Kalfa	Usta	Toplam
Çalışanların Sayıları	229	274	313	816
Oran (%)	28.06	33.58	38.36	100.00

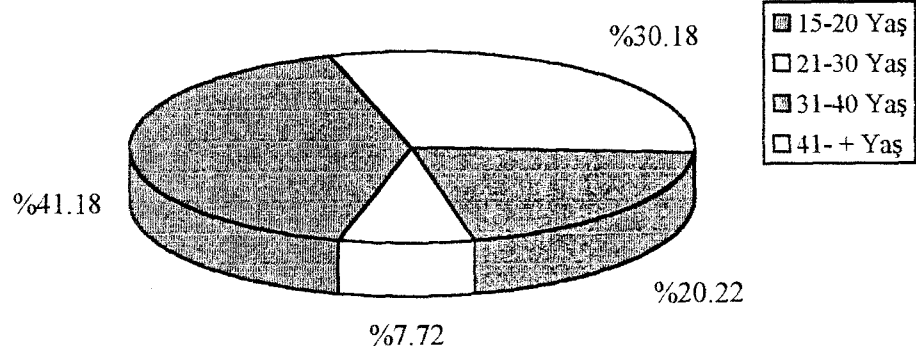

Şekil 15. İÇel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanların niteliklerine göre yüzdesel dağılımı

İşletmelerde çalışanların yaş durumları Tablo 32 ve Şekil 16'da görülmektedir.

Tablo 32. İşletmelerde çalışanların yaş durumları

Yaş Sınıfları	15 - 20 Yaş	21 - 30 Yaş	31 - 40 Yaş	41 - + Yaş	Toplam
Çalışan Sayısı	336	252	165	63	816
Oran (%)	41.18	30.18	20.22	7.72	100.00

Şekil 16. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanların yaş sınıflarına göre yüzdesel dağılımı

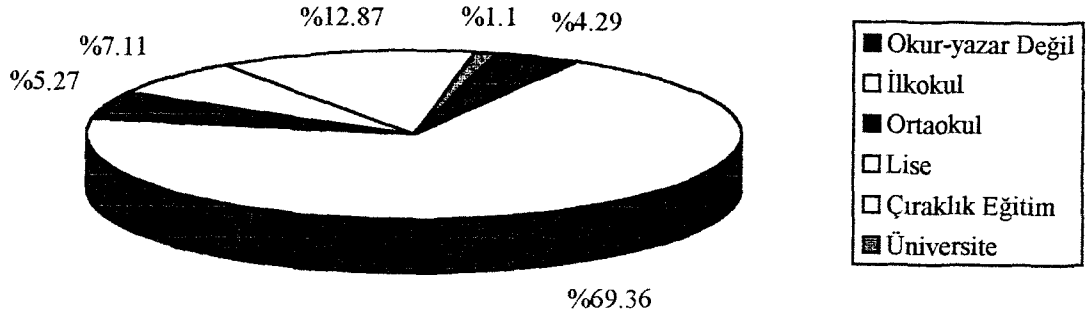
Şekil 16'da görüldüğü gibi çalışanların, % 41.2'si 15-20 yaş, % 30.9'u 21-30 yaş, % 20.2'si 31-40 yaş ve % 7.7'si 41 yaş ve üstünde yer almaktadır.

İşçilerin eğitim durumları ile ilgili olarak yapılan çalışma sonucunda Tablo 33 ve Şekil 17'deki sonuçlar elde edilmiştir. Çalışanların, % 4.3'ü okur- yazar değil, % 69.3'ü ilköğretim mezunu, % 12.9'u çıraklık eğitim mezunu veya devam etmekte, % 5.3'ü ortaokul, % 7.1'i lise ve % 1.1'i üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 33. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanların eğitim durumları

Eğitim Durumları	Okur-yazar Değil	İlkokul	Çıraklık Eğitim	Orta Okul	Lise	Üniversite	Toplam
Çalışanların Sayısı	35	566	105	43	58	9	816
Oran (%)	4.29	69.36	12.87	5.27	7.11	1.10	100.00

Şekil 17. İÇel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanların eğitim seviyelerine göre yüzdesel dağılımı

Tablo 34. Üretimde çalışanların durumları

Çalışanların Durumu	İş Sahibi ve Ortaklar	Ücretsiz Çalışan Aile Fertleri	Ücretli Çalışanlar	Toplam
İşletme Sayısı	12	23	118	153
Oran (%)	7.84	15.04	77.12	100.00

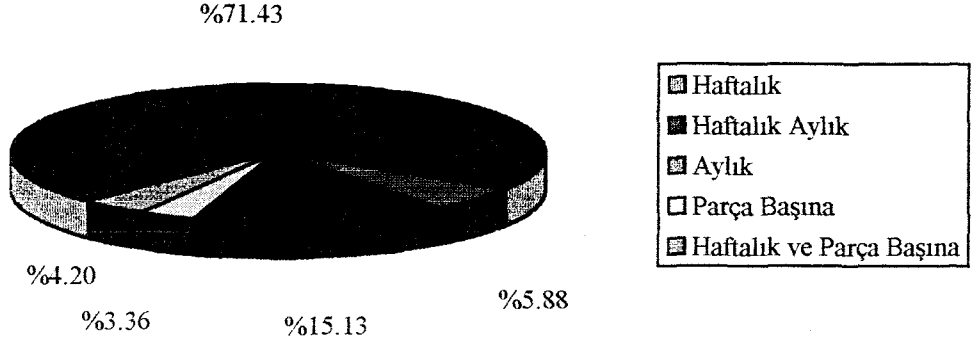
Şekil 18. İÇel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanların durumlarına göre yüzdesel dağılımı

Üretimde çalışanların durumları ise Tablo 34 ve Şekil 18'de verildiği gibi, % 7.8'i iş sahibi ve ortaklar, % 15.1'i ücretsiz çalışan aile fertleri ve % 77.1'ini de ücretli çalışanlar oluşturmaktadır.

İÇel'de küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde ücretli çalışanlara yapılan ödeme periyotları Tablo 35 ve Şekil 19'daki gibidir. Bu sonuçlara göre işletmelerin % 71.4'ünde haftalık, % 5.9'unda haftalık ve aylık, % 15.1'inde aylık, % 3.4'ünde parça başına ve % 4.2'sinde haftalık ve parça başına ödeme yapılmaktadır.

Tablo 35. İşletmelerde ücretli çalışanlara yapılan ödeme periyotları

Ödeme Peryodu	Haftalık	Haftalık Aylık	Aylık	Parça Başına	Haftalık ve Parça Başına	Toplam
İşletme Sayısı	85	7	18	4	5	119
Oran (%)	71.43	5.88	15.13	3.36	4.20	100.00

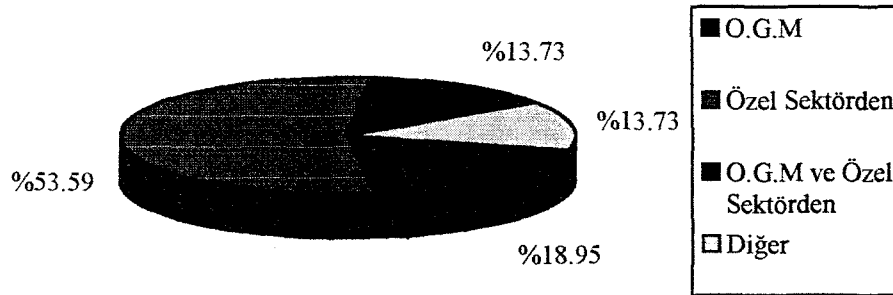

Şekil 19. Içel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, çalışanlara yapılan ödeme periyotlarına göre yüzdesel dağılım

Anket sonucunda elde edilen sonuçlara göre, işletmelerin % 64.1'i kuruluş yerini uygun bulurken, % 35.9'u kuruluş yerini uygun bulmamaktadır.

Tablo 36. İşletmelerin hammaddeyi temin ettikleri yerler

Hammadde Temin Yolları	O.G.M.	Özel Sektörden	OGM ve Özel sektörden	Diğer	Toplam
İşletme Sayısı	29	82	21	21	153
Oran (%)	18.95	53.59	13.73	13.73	100.00

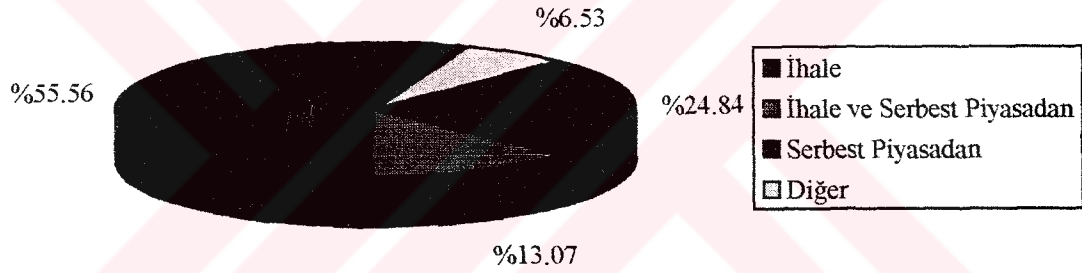
Şekil 20. Içel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, hammadde temin ettikleri yerlere göre yüzdesel dağılım

Hammadde ile ilgili olarak da Tablo 36 ve Şekil 20'de görüldüğü gibi tüm işletmelerin, %19'u Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlı işletmelerden ihale yoluyla, % 53.4'ü özel sektörden, % 13.7'si O.G.M ve özel sektörden ve % 13.7'ü fason çalışma şeklinde müşterilerden hammaddeyi temin etmektedirler. O.G.M'den elde edilen hammaddenin standartlara uygunluğu ile ilgili sorulan anket sorusunda, % 10.5'i uygun cevabını verirken, % 89.5'i uygun olmadığını belirtmiştir.

İşletmelerin hammaddeyi nasıl temin ettikleri sorusuna verilen cevaplar Tablo 37 ve Şekil 21'de görülmektedir. Buna göre tüm işletmelerin % 24.8'i ihale yoluyla, % 13.1'i ihale ve serbest piyasadan, % 55.6'sı serbest piyasadan ve % 6.5'i diğer yollardan hammaddeyi temin etmektedirler.

Tablo 37. İşletmelerin hammadde temin etme şekilleri

Hammadde Temin Sekli	İhale	İhale ve Serbest Piyasadan	Serbest Piyasadan	Diğer	Toplam
İşletme Sayısı	38	20	85	10	153
Oran (%)	24.84	13.07	55.56	6.53	100.00

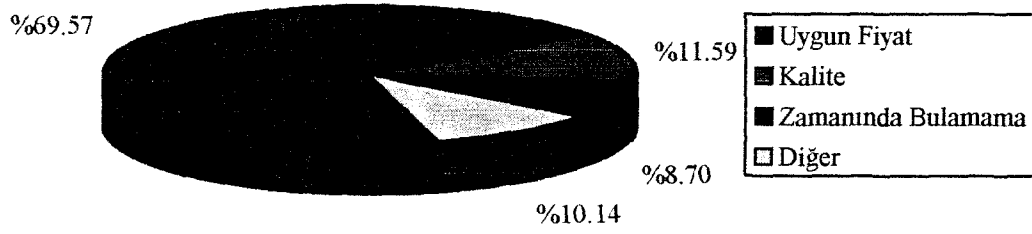

Şekil 21. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, hammadde temin etme şekillerine göre yüzdesel dağılım

Tüm işletmelerin % 54.9'unun hammadde temininde bir sorunu olmazken, % 45.1'i hammadde temininde bir sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorun ise Tablo 38 ve Şekil 22'de görüldüğü gibi % 69.6'sı uygun olmayan fiyat, % 11.6'sı kalite, % 8.7'si zamanında bulamama ve % 10.1'i diğer sorunlardır.

Tablo 38. İşletmelerin hammadde teminde problemlerinin öncelikleri

Hammadde Temin Problemleri	Uygun Fiyat	Kalite	Zamanında Bulamama	Diğer	Toplam
İşletme Sayısı	48	8	6	7	69
Oran (%)	69.57	11.59	8.70	10.14	100.00

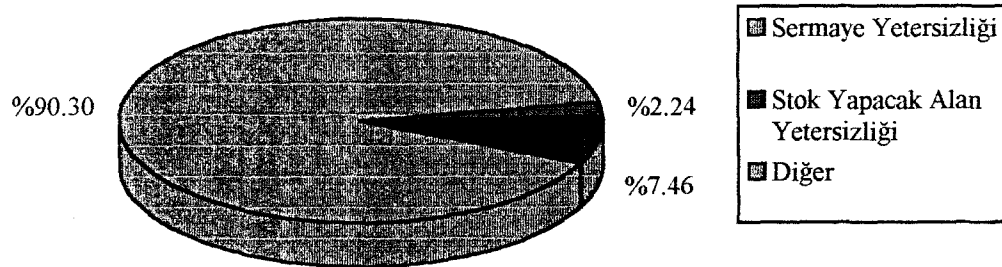

Şekil 22. Içel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, hammadde temininde sorunların yüzdesel dağılımı

Tüm işletmelerin, % 12.4'ü stok yapmasına karşılık, % 87.6'sı stok yapamamaktadır. Stok yapamama sebebi aşağıdaki Tablo 39 ve Şekil 23'ün sonuçlarına göre, % 90.3'ü sermaye yetersizliği, % 2.2'si stok yapacak alan yetersizliği ve % 7.5'i ise iş hacminin düşüklüğünden veya hammadde olarak kavak kullanan işletmeler çabuk kurumadan ve renklenmelerden dolayı hammadde stogu yapamamaktadır.

Tablo 39. Ankete katılan işletmelerin yeterli hammadde stok yapamama nedenleri

Hammadde Stogu Yapamama Nedeni	Sermaye Yetersizliği	Stok Yapacak Alan Yetersizliği	Diğer	Toplam
İşletme Sayısı	121	3	10	134
Oran (%)	90.30	2.24	7.46	100.00

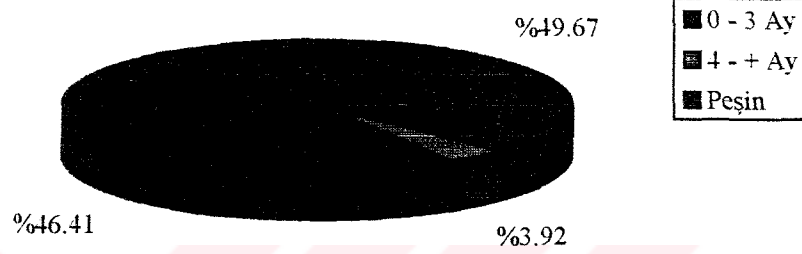

Şekil 23. Içel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, hammadde stok yapamamasının yüzdesel dağılımı

Hammadde satanların küçük ve orta ölçekli işletmelere tanıdığı vade süresinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada elde edilen sonuçlar Tablo 40 ve Şekil 24'de gösterildiği gibidir. Buna göre hammadde satıcılarının, % 49.7'si 0-3 ay, % 3.9'u 4 ay ve daha fazla vade süresi tanırken, % 46.4'ü vade süresi tanımamaktadır.

Tablo 40. Küçük ve orta ölçekli işletmelere hammadde satanların tanıdığı vade süresi

Vade Süresi	0 - 3 Ay	4 - + Ay	Vade Tanınmayanlar	Toplam
İşletme Sayısı	76	6	71	153
Oran (%)	49.67	3.92	46.41	100.00

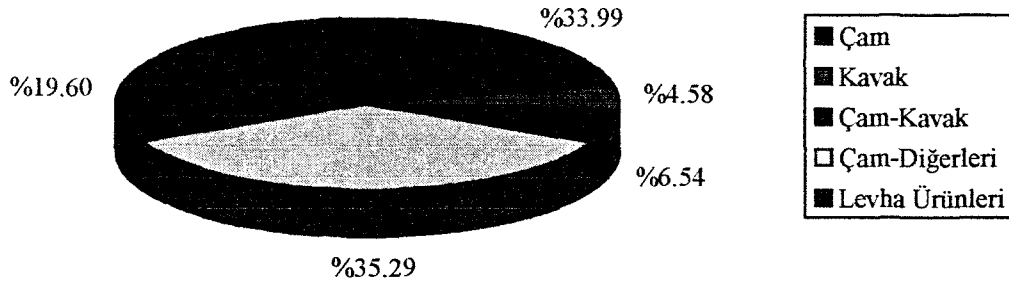

Şekil 24. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerine, hammadde satanların tanıdığı vade sürelerinin yüzdesel dağılımı

İçel ilinde orman ürünleri sanayi işletmelerinin kullandıkları hammadde cinsleri Tablo 41 ve Şekil 25'de görüldüğü gibi, % 34'ü çam (özellikle bölgenin türü olan kızılçam (Pinus Buritita)), % 4.6'sı kavak, % 6.5'i çam-kavak, % 35.3'ü çam-diğer ağaç türleri ve % 19.6'sı levha ürünleridir.

Tablo 41. İçel ili orman ürünleri sanayi işletmelerinde kullanılan hammadde türleri

Hammadde Türü	Çam	Kavak	Çam-Kavak	Çam-Diğerleri	Levha Ürünleri	Toplam
İşletme Sayısı	52	7	10	54	30	153
Oran (%)	33.99	4.58	6.54	35.29	19.60	100.00

Şekil 25. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, kullanılan hammadde cinslerinin yüzdesel dağılımı

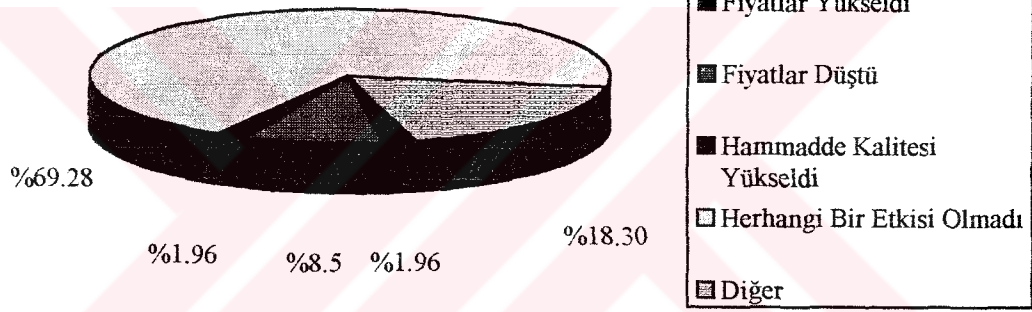

İşletmelerin kapasite kullanım oranları, masif malzeme kullanan işletmeler için % 57.7 olara bulunurken, levha ürünleri işleyen işletmeler için % 54.4 olarak bulunmuştur.

İçel'deki orman ürünleri sanayi işletmeleri için, yurt dışından getirilen hammaddelerin etkisini araştırmak üzere yapılan ankette Tablo 42 ve Şekil 26'daki sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre işletmelerin, % 2'si hammadde fiyatlarının arttığını, % 8.5'i fiyatların düştüğünü, % 2'si hammadde kalitesinin yükseldiğini, % 69.2'i herhangi bir etkisi olmadığını ve % 18.3'ü iç piyasadaki hammadde fiyatlarının artmasını dolaylı yünden etkileyerek fiyat istikrarı sağladığının cevabını vermişlerdir.

Tablo 42. Dış pazardan hammadde getirilmesinin etkileri

	Fiyatlar Yükseldi	Fiyatlar Düştü	Hammadde Kalitesi Yükseldi	Herhangi Bir Etkisi Olmadı	Diğer	Toplam
İşletme Sayısı	3	13	3	106	28	153
Oran (%)	1.96	8.50	1.96	69.28	18.30	100.00

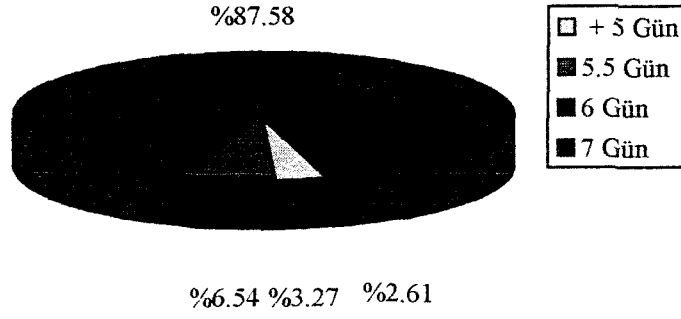

Şekil 26. İçel ili küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmeleri üzerine, yurt dışından getirilen hammaddenin etkilerinin yüzdesel dağılımı

Yardımcı malzeme ile ilgili bir sorunun olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada tüm işletmelerin, % 91.5'inde bir problem olmadığı, buna karşılık % 8.5'inde bir problem olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 43. Küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayisinde haftada çalışılan gün sayısı

Gün	+ - 5 Gün	5.5 Gün	6 Gün	7 Gün	Toplam
İşletme Sayısı	5	10	134	4	153
Oran (%)	3.27	6.54	87.58	2.61	100.00

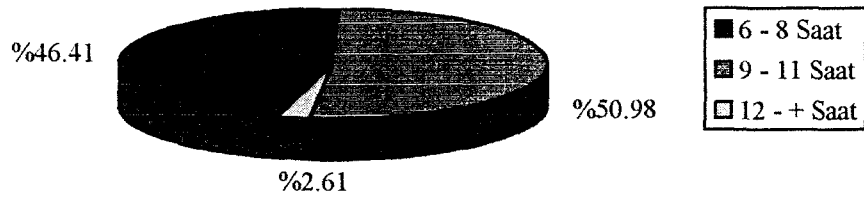

Şekil 27. İçel ili küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, haftada çalışılan gün sayısının yüzdesel dağılımı

Tablo 43 ve Şekil 27'den anlaşılacağı gibi işletmelerin haftada, % 3.3'ü 5 ve daha az günde çalışmakta, % 6.5'i 5.5 gün çalışmakta, % 87.6'sı 6 gün ve % 2.6'i ise haftada 7 gün çalışmaktadır. İşletmelerin günde çalıştığı saat ise aşağıdaki Tablo 50 ve Şekil 37'de görüldüğü gibi, % 46.4 oranında 6-8 saat, % 51 oranında 9-11 saat ve % 2.6 oranında 12 ve daha fazla saat çalışmaktadır.

Tablo 44. İşletmelerde günde ortalama çalışılan saat

Saat	6 - 8 Saat	9 - 11 Saat	12 - + Saat	Toplam
İşletme Sayısı	71	78	4	153
Oran (%)	46.41	50.98	2.61	100.00

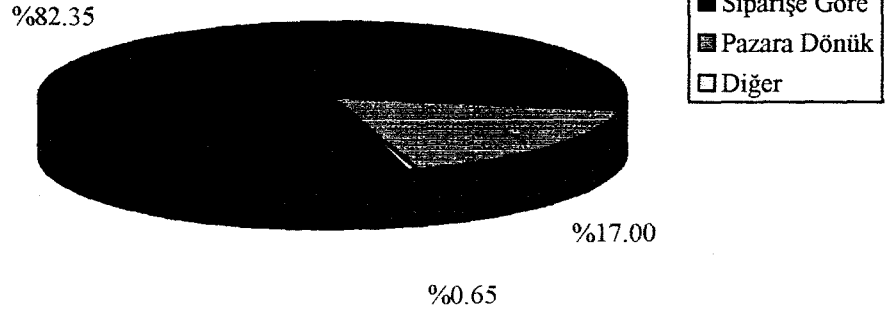

Şekil 28. İçel ili küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, günlük çalışılan ortalama saatin yüzdesel dağılımı

İşletmelerin üretim şekillerinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırma sonucu Tablo 45 ve Şekil 29'daki sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre işletmelerin % 82.4'ü siparişe göre, % 17'si pazara dönük ve % 0.6'sı diğer şekillerde üretim yapılmaktadır.

Tablo 45. İşletmelerin üretim yapma şekilleri

Üretim Şekli	Siparişe Göre	Pazara Dönük	Diğer	Toplam
İşletme Sayısı	126	26	1	153
Oran (%)	82.35	17.00	0.65	100.00

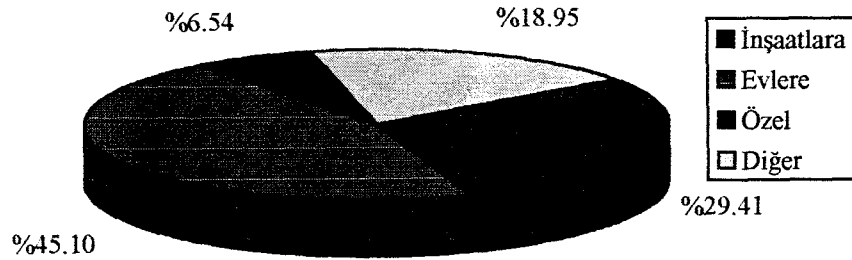

Şekil 29. İçel ili küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, üretim şekillerinin yüzdesel dağılımı.

İçel'de faaliyette bulunan işletmeler, ürünlerini Tablo 46 ve Şekil 30'da olduğu gibi, % 29.4'ünü inşaatlara, % 45.1'ini evlere, % 6.5'i özel (tekne, karasör imalatı, müzik aletler vb) ve % 19'unu diğer (sandık imalatı) kullanım yerlerine sunmaktadır.

Tablo 46. İşletmelerin ürünlerini sundukları kesimler

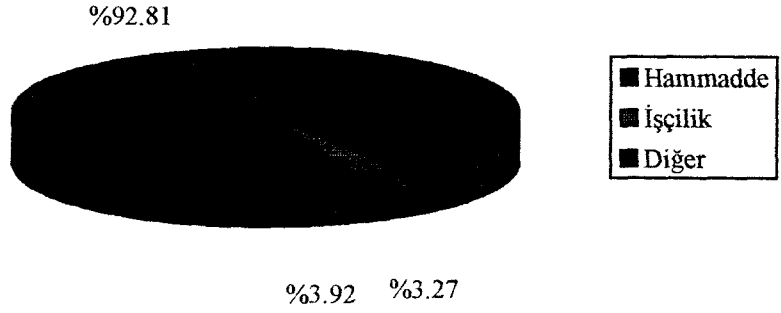
	İnşaatlara	Evlere	Özel	Diğer	Toplam
İşletme Sayısı	45	69	10	29	153
Oran (%)	29.41	45.10	6.54	18.95	100.00

Şekil 30. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, ürünlerini sundukları kesimlerinin yüzdesel dağılımı

Tablo 47. Ürünlerin satış fiyatının belirlenmesinde etkili olan faktörler

Faktör	Hammadde	İşçilik	Diğer	Toplam
İşletme Sayısı	142	5	6	153
Oran	92.81	3.27	3.92	100.00

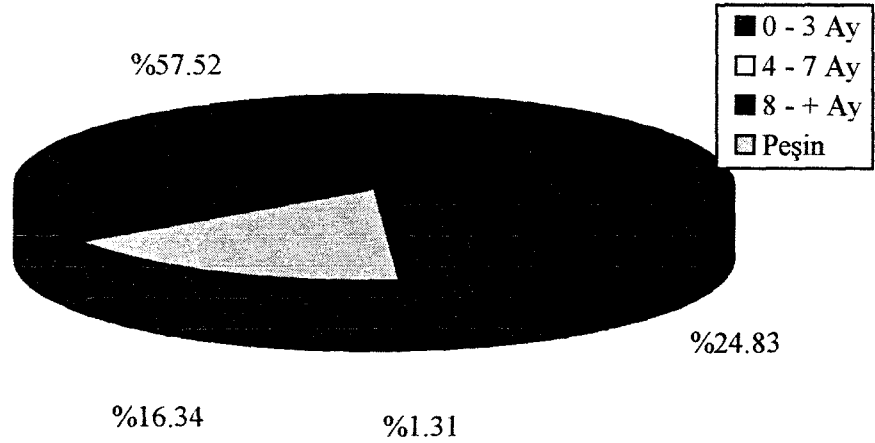

Şekil 31. İÇel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, ürünlerin satış fiyatının belirlenmesinde etkili olan faktörlerin yüzdesel dağılımı

Tablo 47 ve Şekil 31'deki bilgilere göre işletmelerin ürün satış fiyatının belirlenmesinde, % 92.8 oranında hammadde, % 3.3 oranında işçilik ve % 3.9 oranında diğer faktörler etkili olmaktadır. Bu ürünlerin müşterilere sunulmasında tüketicilere Tablo 48 ve Şekil 32'de görüldüğü gibi, % 57.5 oranında 0-3 ay taksit, % 24.8 oranında 4-7 ay, % 1.3 oranında 8 ay ve daha fazla süre taksit süresi olarak tanınmaktadır, % 16.4 oranında işletme ise peşin çalışmaktadır.

Tablo 48. İşletmelerin tüketicilere tanıdıkları taksit süreleri

Süre	0 - 3 Ay	4 - 7 Ay	8 - + Ay	Peşin	Toplam
İşletme Sayısı	88	38	2	25	153
Oran (%)	57.52	24.83	1.31	16.34	100.00

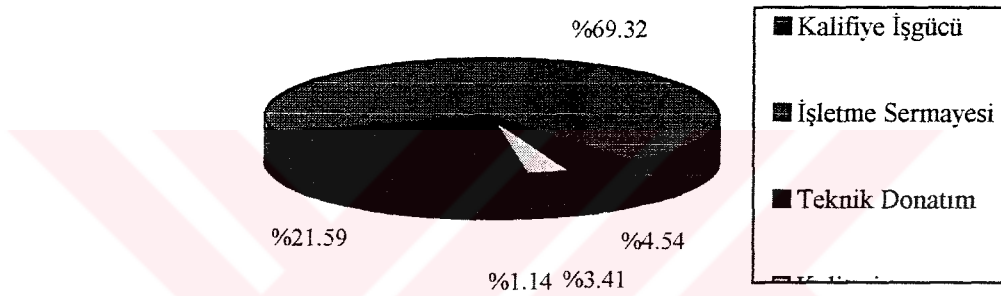

Şekil 32. İÇel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, müşterilere tanınan taksit sürelerinin yüzdesel dağılımı

Faaliyette bulunan tüm işletmelerin, % 42.5'inin üretimden kaynaklanan bir probleme yok iken, % 57.5'inin üretimden kaynaklanan bir problemi vardır. Bu problemlerin % 21.6'sı kalifiye elaman sorunu, % 69.3'ü işletme sermayesi eksikliği, % 4.5'i teknik donatım eksikliği, % 3.4'ü kalitesiz hammadde ve yardımcı madde, ve % 1.1'i diğer sebepleri oluşturmaktadır. Bu durum Tablo 49 ve Şekil 33'de gösterilmektedir.

Tablo 49. İşletmelerin üretimden kaynaklanan problemlerin nedenleri

Problem	Kalifiye İşgücü	İşletme Sermayesi	Teknik Donatım	Kalitesiz Hammadde ve Yardımcı madde	Diğer	Toplam
İşletme Sermayesi	19	61	4	3	1	88
Oran (%)	21.59	69.32	4.54	3.41	1.14	100.00

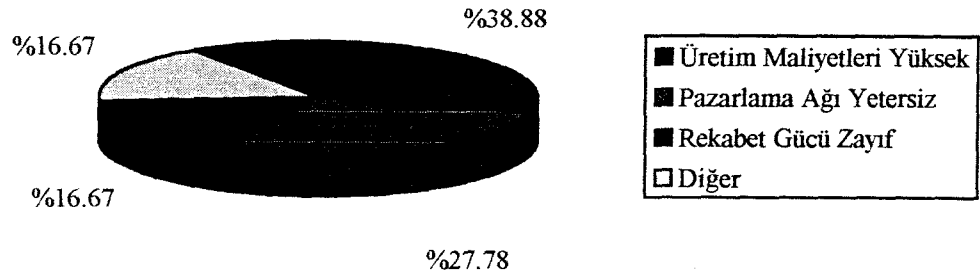

Şekil 33. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, üretimden kaynaklanan problemlerin yüzdesel dağılımı

Anketin uygulandığı işletmelerde ürettikleri ürünlerle ilgili olarak, bir pazarlama probleminin olup olmadığını araştırıldığında tüm işletmelerin, % 88.2'sinde pazarlama problemi olmazken, % 11.8'inde bir pazarlama problemi olduğu ortaya çıkmıştır. Bu pazarlama probleminin de % 38.9'u yüksek maliyetlerinden, % 27.9'u pazarlama ağı yetersizliğinden, % 16.6'sı rekabet gücünün yetersiz olduğundan ve % 16.6'sı diğer sebeplerden kaynaklanmaktadır. Bunlar aşağıdaki Tablo 50 ve Şekil 34'de görülmektedir.

Tablo 50. İşletmelerin ürettikleri ürünlerin pazarlayamama probleminin nedenleri

Pazarlama Sorunları	Üretim Maliyetleri Yüksek	Pazarlama Ağı Yetersiz	Rekabet Gücü Zayıf	Diğer	Toplam
İşletme Sayısı	7	5	3	3	18
Oran (%)	38.88	27.78	16.64	16.64	100.00

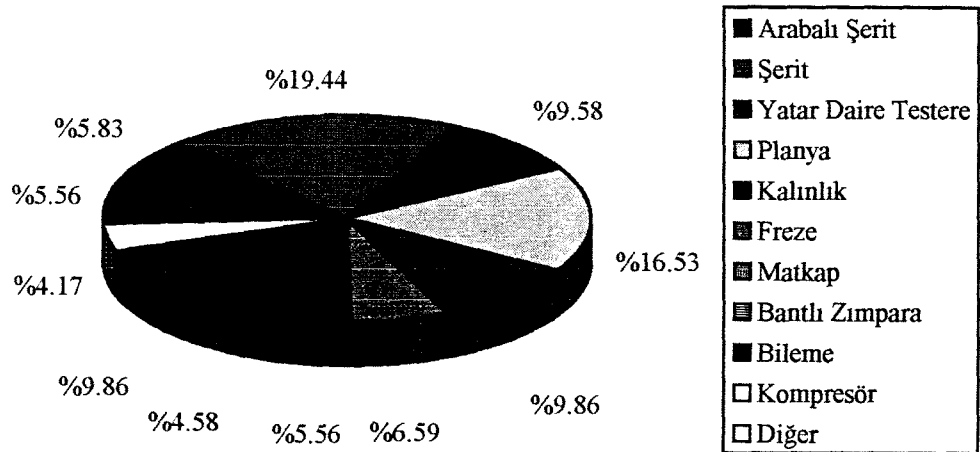

Şekil 34. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, ürettikleri ürünlerin pazarlayamama problemlerinin yüzdesel dağılımı

İşletmelerin kullandıkları makinelerin, % 5.8'i arabalı şerit testere, % 19.5'i şerit testere, % 9.6'sı yatar daire testere, % 16.5'i planya, % 9.7'si kalınlık, % 6.4'ü freze, % 5.6'sı matkap, % 4.6'sı bantlı zımpara, % 9.9'u bileme, %5.2'si kompresör ve % 8.2'si diğer makinelerden oluşmaktadır. Bunlar aşağıdaki Tablo 51 ve Şekil 35'de verilmektedir.

Tablo 51. Ankete katılan işletmelerin makine durumları

Makine Türü	Arabalı Şerit	Şerit	Yatar Daire Testere	Planya	Kalınlık	Freze	Matkap	Bantlı Zımpara	Bileme	Kompresör	Diğer	Toplam
Makine Sayısı	42	140	69	119	71	46	40	33	71	30	59	720
Oran%	5.83	19.44	9.58	16.53	9.86	6.39	5.56	4.58	9.86	4.17	8.19	100.0

Şekil 35. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, kullanılan makinelerin yüzdesel dağılımı

Anketin uygulandığı orman ürünleri sanayi işletmelerinin, üretimde kullandığı teknolojinin (makine-teçhizat) yeterliliği konusunda yapılan çalışmalarda tüm işletmeler,

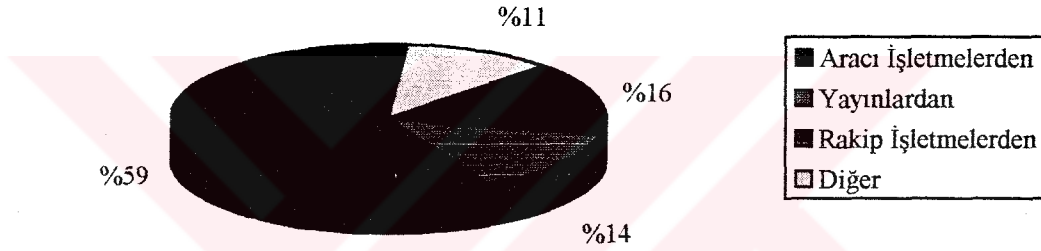

% 47.7 oranında kullandıkları teknolojiyi yetersiz bulurken, % 52.3 oranında kullandığı teknolojiyi yeterli bulmuşlardır. İşletmelerin gelişen teknolojiyi takip etmeleri konusunda yapılan çalışmada, % 34.6 oranında teknolojik gelişmeleri takip etmediği, buna karşılık % 65.4 oranında teknolojik gelişmeleri takip ettikleri bulunmuştur.

Yukarıda açıklandığı gibi yeni teknolojileri takip eden işletmelerin, % 16'sı aracı işletmelerden, % 14'ü yayınlardan, % 59'u rakip işletmelerden ve % 11'i diğer yollardan (fuar, araştırma kurumları vb.) yeni teknolojileri takip etmektedir (Tablo 52 ve Şekil 36).

Tablo 52. İşletmelerin yeni teknolojileri takip etme şekilleri

Teknolojilerin Takip Edildiği Yerler	Aracı İşletmelerden	Yayınlardan	Rakip İşletmelerden	Diğer	Toplam
İşletme Sayısı	16	14	59	11	100
Oran (%)	16	14	59	11	100

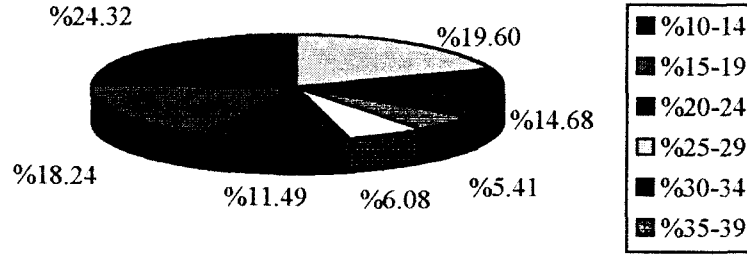

Şekil 36. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, yeni teknolojileri (makine-teçhizat) takip ettikleri yerlerin yüzdesel dağılımı

İşletmelerin kar oranlarını bulmak için yapılan çalışmalarda tüm işletmelerin, % 11.5'i % 10-14 oranında, % 18.2'si % 15-19 oranında, % 24.3'ü % 20-24 oranında, % 19.6'sı % 25-29 oranında, % 14.7'si % 30-34 oranında, % 5.4'ü % 35-39 oranında ve % 6.1'i % 40- + oranında bir karla çalıştıkları bulunmuştur (Tablo 53).

Tablo 53. İşletmelerin sattıkları ürün içerisindeki ortalama kar oranları

Kar Oranları	%10-14	%15-19	%20-24	%25-29	%30-34	%35-39	%40-+	Toplam
İşletme Sayısı	17	27	36	29	22	8	9	148
Oran (%)	11.49	18.24	24.32	19.60	14.68	5.41	6.08	100.00

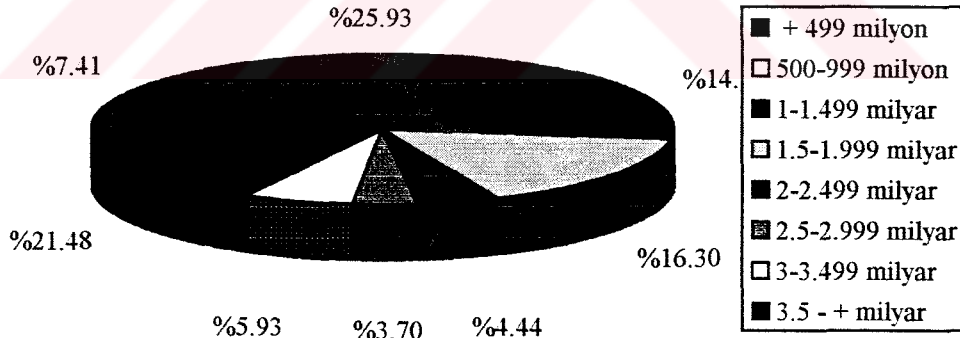

Şekil 37. İşletmelerin ürün satımından elde ettikleri kar oranlarının dağılımı

İşletmelerin ortalama yıllık geliri aşağıdaki Tablo 54 ve Şekil 38'de görüldüğü gibidir. Bu sonuçlara göre işletmelerin, % 7.4'ü 499 milyondan daha aşağı bir gelire sahip olurken, % 25.9'u 500-999 milyon arasında, % 14.8'i 1-1.499 milyar, % 16.3'u 1.5- 1.999 milyar, % 4.5'i 2-2.499 milyar, % 3.7'si 2.5-2.999 milyar, % 5.9'u 3-3.499 milyar arasında ve % 21.5'i 3.500 milyar ve daha üstünde bir gelire sahiptirler.

Tablo 54. İşletmelerin ortalama yıllık geliri

Yıllık Gelir	+ 499 Milyon	500-999 Milyon	1-1.499 Milyar	1.5-1.999 Milyar	2-2.499 Milyar	2.5-2.999 Milyar	3-3.499 Milyar	3.500 + Milyar	Toplam
İşletme Sayısı	10	35	20	22	6	5	8	29	135
Oran (%)	7.41	25.93	14.81	16.30	4.44	3.70	5.93	21.48	100.0

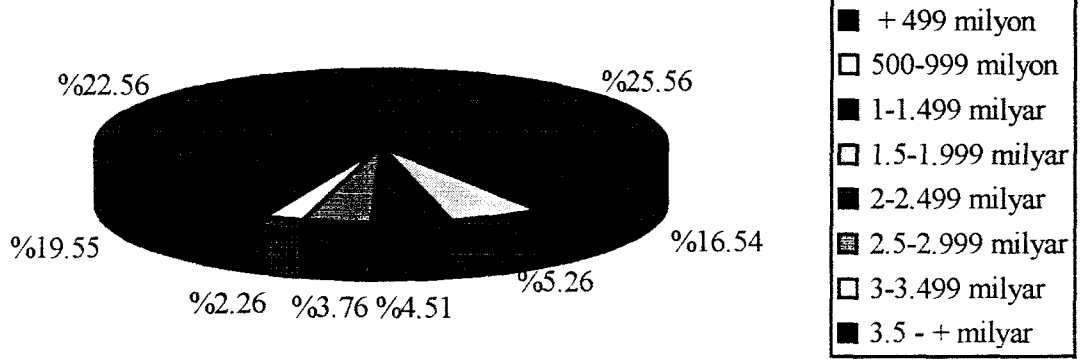

Şekil 38. İçel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, ortalama yıllık gelirlerinin yüzdesel dağılımı

Tablo 55 ve Şekil 39'da görüldüğü gibi işletmelerin, % 22.6'sı 499 milyon ve altında bir gelire sahipken, % 25.6'sı 500-999 milyon, % 16.5'i 1-1.499 milyar, % 5.3'ü 1.5-1.999 milyar, % 4.5'i 2-2.499 milyar, % 3.7'si 2.5-2.999 milyar, % 2.2'si 3-3.499 milyar arası ve % 19.6'sı 3.500 milyar ve daha üstünde bir gelire sahiptirler.

Tablo 55. İşletmelerin ortalama yıllık giderleri

Yıllık Gider	+ 499 Milyon	500-999 Milyon	1-1.499 Milyar	1.5-1.999 Milyar	2-2.499 Milyar	2.5-2.999 Milyar	3-3.499 Milyar	3.500 + Milyar	Toplam
İşletme Sayısı	30	34	22	7	6	5	3	26	133
Oran (%)	22.56	25.56	16.54	5.26	4.51	3.76	2.26	19.55	100.00

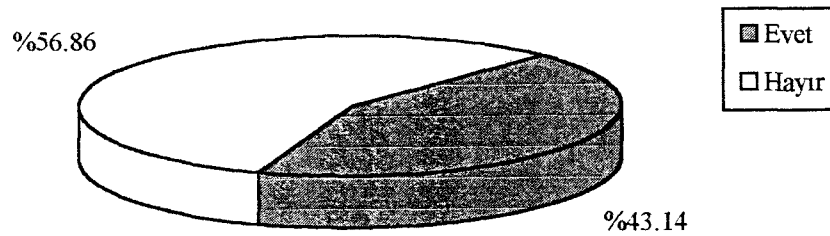

Şekil 39. Içel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, ortalama yıllık giderlerinin yüzdesel dağılımı

İşletmelerin kredi kullanımını ile ilgili olarak, % 43.1'i kredi kullanırken, % 56.9'u kredi kullanmamaktadır. Bunlar aşağıdaki Tablo 56 ve Şekil 40'da görülmektedir.

Tablo 56. İşletmelerin kredi kullanım durumları

Kredi Kullanıyormusunuz?	Evet	Hayır	Toplam
İşletme Sayısı	66	87	153
Oran (%)	43.14	56.86	100.00

Şekil 40. Içel ilinde küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, kredi kullanımının yüzdesel dağılımı

4. İRDELEME

4.1. İçel İlindeki Orman Ürünleri Sanayisinin Yapısı ve Sorunları

Yapılan anket çalışması sonucu elde edilen verilerin değerlendirilmesi neticesinde öncelikli olarak İçel ili küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin kuruluş yılları belirlenmiş ve işletmelerin büyük bir kısmının 1981-1985 ve 1991-1995 yılları arasında kurulduğu tespit edilmiştir. Bunların sırasıyla yüzdesel dağılımı, % 19.6 ve % 26.8 dir. Bu sonuçlar, orman ürünleri sanayi işletmelerinin, dünyadaki gelişime paralel olarak ülkemizde de 1970'li yıllardan sonra hız kazandığını göstermektedir. Fakat 1986-1990 yılları arasında bu sektörde Irak ile Amerika Birleşik Devleti arasındaki Körfez Savaşı'na bağlı olarak etkilenmiş ve piyasa şartlarına bağlı olarak bir duraklama dönemi geçirmiştir. Ayrıca işletmelerin büyük çoğunluğunun 1990'lı yıllardan sonra kurulması ülkemizdeki bu yıllardan sonra meydana gelen turizm patlamasına paralel inşaat sektöründeki gelişmelere bağlıdır.

İşletmelerin, bugünkü kuruluş sermayeleri Şekil 12'de görüldüğü gibi en fazla % 41.2 oranında 500-999 milyon ve en az % 1.3 oranında 3.000-3.499 milyar arasında bulunduğu ortaya çıkmıştır. İşletmenin kuruluş değerlerinin düşük miktarlarda olmasının sebebi, işletmeyi kuran kişilerin çoğunlukla ustalarıyla anlaşamayan kalfaların, kendi birikimleriyle iş yerlerini açmak istemeleridir. Ayrıca büyük sermayenin azlığı, bu kişilerin kar payını düşük bulunduğu için bu sektöre fazla yatırım yapılmamasından kaynaklanmaktadır.

İşletmelerin kuruluş durumları incelendiği, tüm işletmelerin % 88.9 oranında ferdi teşebbüs biçiminde kurulduğu ve % 3.3 oranındaki işletmelerin ise satın alma, ortaklık vb. şekilde olduğu tespit edilmiştir. Kurulmuş bulunan işletmelerin % 88.9 oranında ferdi teşebbüs olması, bu sektörde ortaklaşma çalışma yapacak düzeyde geniş kapsamlı iş alanının bulunmadığı ve çalışanların gerek çıraklık ve gerekse kalfalık seviyesinde elde ettikleri sermaye ile bir an önce iş hayatına atılmak istediklerinin ön plana çıktığını göstermektedir.

İşletmelerin hukuki yapılarına bakıldığında Şekil 14'deki gibi en fazla % 75.2 oranında şahıs işletmesi ve en az olarak % 9.8 oranında adi ortaklık şeklinde olduğu görülmektedir. Ayrıca bu sektörde istenilen karı bulamayan sermaye sahiplerinin, bu

alanda yatırım yapmak istememeleri ortaklık yüzdesinin düşük olmasında bir etken oluşturmaktadır.

İçel ilindeki orman ürünleri sanayi işletmelerinin çalışma konularının belirlenmesi için anket ve anket kapsamının dışında ki işletmeler tek tek gezilerek, çalışma konuları belirlenmiştir. Şekil 10'da da görüldüğü gibi tüm işletmelerin, % 74.2 oranındaki kısmı doğrama-bıçkı sanayi işletmeleri ve en az, % 3.3'lük kısmı müzik aletleri, karasör ve çeyizlik sandık imalatı vb. konularda çalışan işletmelerden oluşmaktadır. Ülkemiz orman ürünleri sanayi işletmelerinin çalışma konularına paralel olarak, İçel'de de en fazla doğrama-bıçkı sanayi işletmeleri bulunmaktadır.

İşletmelerin, % 52.9'u kiralık ve % 47.1'i kendi işyerlerinde faaliyetlerini sürdürmektedir. İş yerlerinin çoğunluğunun kiralık olması, bu işletmelerin az bir sermaye ile kurulmuş olduklarını gösterir. İşletmeler teknik eleman çoğunlukla bulundurmamaktadır. Bunun sebebi ise, işletmelerin kapasitelerinin çoğunlukla düşük ve sadece kendi bölgesi için üretimde bulunmasına bağlıdır.

İşletmelerin kalifiye elaman bulmada önemli bir sıkıntılarının olmadığı görülmektedir. % 51 oranında elaman bulmada bir sorunla karşılanılmaz iken, % 49 oranında bir sorunla karşılanılmaktadır. Eleman sıkıntısının az olmasının nedeni işletmelerde çalışan kişilerin çoğunlukla aile bireyi ve yakın kişilerden oluşmasından ve aynı zaman da bölgede faaliyet gösteren çıraklık eğitim okullarının yeterli olmasıdır.

153 işletmede yapılan anket sonucunda, 816 adet işçi belirlenmiş ve bunların, % 38.4 oranında usta ve en az, % 28.1 oranında kalfa niteliğine sahip oldukları belirlenmiştir. Çırakların az olmasının nedeni bu mesleğe olan ilginin azlığına ve çırakların geleceğini düşünerek, işletme kurma sermayelerinin yüksek bulunmasındandır. Bölgede iş imkanlarının geniş olmasından ve çıraklara verilen ücretlerin düşük olmasından dolayı da, bu mesleğe ilginin yeterince gösterilmemesine neden olmaktadır. Diğer taraftan çalışanların yaş durumları incelendiğinde Şekil 16'daki gibi, % 41.2 oranında 15-20 yaş arasında çalışanların bulundurulması mesleğin geleceği konusunda önemli bir unsurdur. Fakat bu kadar yüksek olmasının sebebi, anketin çoğunluğunun Tarsus ve Mersin'deki işletmelere uygulanması ve bu bölgelerde, doğrama-bıçkı ve sandık imalatın da doğu bölgelerden gelen küçük yaşta çocuk ve gençlerin çalışmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca genel olarak genç çalışanların çoğunluğu da baba mesleğini devam ettirmek isteyenler oluşturmaktadır.

Üretimde çalışanların durumları incelendiğinde, Şekil 18'deki gibi, % 77.1 oranındaki kesim ücretli çalışanlar oluşturmaktadır. Sonucun bu şekilde çıkmasının sebebi, sandık ve mobilya imalatının emek-yoğun teknolojiye dayanmasıdır. Ücretli çalışanlara ödeme, Şekil 19'daki gibi, % 71.4 oranında haftalık olarak yapılmaktadır.

Bunun nedeni ise, iş hacminin düşük olması ve genel olarak siparişe dayalı ürün üretilmesidir. İşletme sahipleri işyerlerini kendi seçtikleri ve % 47.1 oranında kendi işyerlerinde faaliyette buldukları için, % 64.1 oranında kuruluş yerini uygun bulmuşlardır. İşletmenin kuruluş yerini uygun bulmayanlar ise, işyerlerinin şehir merkezlerinde kalması ve çevreyi olumsuz olarak etkilemesi ve bazı yapılan sanayi sitelerinin ise şehir merkezlerinden gereğinden fazla uzak olmasından dolayı ve bu sektörün çoğunlukla siparişe dayalı üretim yaptığından yeterli müşteri bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca anket çalışması sırasında görüldüğü gibi, yapılan sanayi siteleri orman ürünleri sanayi işletmelerine uygun olmayan bir yapıda kurulmuştur. Genel olarak bu siteler alan olarak yetersiz ve alt yapıları tamamlanmamıştır.

Son yıllardaki gelişmelere bağlı olarak işletmeler, hammaddeyi % 53.4 oranında özel sektör işletmelerinden almışlardır. Bunun sebebi son yıllarda ormanlarımızın giderek azalması ve Orman Genel Müdürlüğü'nün buna bağlı olarak, işletmelerin ihtiyaçlarını karşılayacak miktar ve kalitede hammadde sağlayamaması ve aynı zamanda işletmelerin sermayelerinin az olmasından ve siparişe dayalı üretime dayandığından, sipariş zamanında sermayesi oranında özel sektör işletmelerinden alma kolaylığından kaynaklanmaktadır. İşletmeler hammaddeyi, Şekil 20'de görüldüğü gibi, % 55.6 oranında serbest piyasadan, % 24.8 oranında ihale yoluyla O.G.M.'den ve % 13.1 oranında serbest piyasa ve O.G.M'den temin ettikleri anlaşılmaktadır. % 6.3 oranında işletmede ise hammadde, müşteriler tarafından getirilmekte veya fason olarak çalışılmaktadır. Hammaddelerin ihale yoluyla O.G.M'den az alınmasının nedeni ihale şartlarının uygun olmaması ve % 89.5 oranında O.G.M.'deki hammaddenin standartlara uygun olmamasıdır.

İşletmeler hammadde temininde, % 54.9 oranında bir problemle karşılaşmaz iken, % 45.1 oranında bir problem ile karşılaşmaktadır. Bu problemin nedenini ise, % 69.6 oranında uygun fiyat, % 11.6 oranında kalite, % 8.7 oranında zamanında bulamama ve % 10.1 oranında miktar, boyut ve vs. oluşturmaktadır.

İşletmeler, % 12.4 oranında hammadde stogu yapabilirken, % 87.6 oranında stok yapamamaktadır. İşletmeler hammadde stogu yapamama nedenleri, % 90.3 oranında

sermaye yetersizliği, % 2.2 oranında stok yapacak alan yetersizliği ve % 7.5 oranında ise, özellikle sandık imalatında kavak ve okalıptus kullanıldığından fazla stok, hammaddenin kurumasına ve renk değiştirmesine neden olduğundan stok yapılmamaktadır. İşletmelere hammadde satanlar Şekil 24'de görüldüğü % 49.67 oranında 0-3 ay vade, % 3.9 oranında 4 ay ve daha fazla süre ve % 46.4 oranında vade süresi tanınmamaktadır. Vade sürelerinin bu kadar az olması veya vade süresi tanınmamasının sebebi enflasyonist ortamda hammadde fiyatının çok çabuk değişmesinin bir sonucudur.

İçel ilinde orman ürünleri sanayi işletmelerinin kullandıkları hammadde Şekil 25'deki gibi, % 34 oranında çam, % 35.3 oranında çam, kayın, meşe, göknar vb. ağaçlar, % 4.6 oranında kavak, % 6.5 oranında kavak-çam ve % 19.6 oranında yonga levha, lif levha vb.'dir. Yukarda görüldüğü gibi, işletmelerin çoğunluğu hammadde olarak çam kullanmaktadır. Bunun sebebi Akdeniz Bölgesi'nde çam ağacının bol miktarda bulunması ve doğramalık kerestede tercih edilmesidir. Ayrıca hammadde olarak kavak miktarının da yüksek çıkması, bölgenin bir narenciye bölgesi olması dolayısı ile ambalajlama sanayi ve palet sanayisinin gelişmiş olması, bu hammaddenin geniş kullanımını sağlamaktadır. Yurt dışından hammadde getirilmesinin işletmeler üzerindeki etkisi incelendiğinde, % 69.3 oranında bir etkisi olmadığının ve % 18.3 oranında iç piyasada fiyat istikrarı oluşturduğunu ve buna bağlı olarak O.G.M.'nün hammadde fiyatlarının artışında bir düşüşe sebep olduğu belirlenmiştir. İşletmeler, % 91.5 oranında yardımcı malzeme ile ilgili bir problemi olmazken, % 8.5 oranında bir problem olduğu ortaya çıkmıştır. Yardımcı malzemelerin piyasada çok miktarda ve çeşitte bulunmasından dolayı bir sorun yaşanmaz iken, bazı durumlarda boya, tutkal ve birleştirici maddelerden dolayı sorunlar ortaya çıkmıştır.

İşletmeler Şekil 27'deki gibi, % 87.6 oranında 6 gün çalışmaktadırlar. İşletmelerin bu Şekilde çalışmalarının sebebi kapasitelerinin düşük ve emek-yoğun teknolojiye dayalı bir çalışmaya dayandığından, aldıkları siparişi zamanında tamamlamak içindir. İşletmelerin günde çalıştıkları saat ise Şekil 28'deki gibi, %51 oranında 9-11 saat, % 46.4 oranında 6-8 saat ve % 2.6 oranında 12 saat ve üstünde çalışmaktadırlar. İşletmelerin büyük çoğunluğunun 9-11 saat arasında çalışmasını sebebi, bu işletmelerin birer aile işletmesi olması ve işyerlerinin çoğunun, işyeri sahibinin evlerinin altında bulunmasından kaynaklanmaktadır.

İşletmeler, % 82.4 oranında siparişe dayalı bir üretim yapmaktadır. Bu ise işletmelerin, sermayelerinin az olmasından kaynaklanmaktadır. İşletmeler ürünlerini en fazla olarak, % 45.1 oranında evlere ve % 29.4 oranında inşaatlara sunmaktadır. Genel olarak küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin hitap ettikleri kesim, evler ve inşaatlar olmakla birlikte inşaatlara yapılan işlerin kar yüzdeleri daha yüksek bulunmaktadır. Ürünlerin satış fiyatının belirlenmesinde Şekil 31'deki gibi, % 92.8 oranında hammadde, % 3.3 oranında işçilik ve % 3.9 oranında kira, enerji, vergi vb. etkenler etkilidir. İşçilik oranlarının bu kadar düşük çıkmasının sebebi çalışan kişilerin çoğunlukla aile bireyi veya iş ortağı olmasındandır. Ayrıca işçilere ödenen ücret düşüklüğü de bu oranın düşük çıkmasında etkilidir.

İşletmelerin müşterilerine tanıdıkları vade, Şekil 32'de görüldüğü gibi, % 57.5 oranında 0-3 ay, % 24.8 oranında 4-7 ay, % 1.3 oranında 8 ay ve daha fazla süre olurken, işletmelerin % 16.4'ü peşin olarak çalışmaktadır. Malzeme fiyatlarındaki hızlı değişim işletmelerin büyük çoğunluğunun 0-3 ay taksitli veya peşin çalışmayı zorlamaktadır. Ayrıca taksit sürelerinin fazla olması işletmelerin kar yüzdelerinin düşmesine ve hatta zarar durumuna geçmesine neden olmaktadır.

İşletmeler, % 57.9 oranında üretimden kaynaklanan bir probleme sahip iken, % 42.5 oranında bir problem yoktur. İşletmelerin üretimden kaynaklanan problemleri Şekil 33'deki gibi, % 69.3'ü işletme sermayesi eksikliğinden, % 21.6'sı kalifiye işgücü eksikliğinden, % 4.5'ü teknik donatım eksikliğinden, % 3.4'ü kalitesiz hammadde ve yardımcı maddeden ve % 1.1'i alt yapı eksikleri vb. konulardan kaynaklanmaktadır.

İşletmeler ürettikleri ürünlerin pazarlaması ile ilgili olarak, % 88.2 oranında bir problemle karşılaşmaz iken, % 11.8 oranında bir problemle karşılaşmaktadır. Küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmeleri, genel olarak siparişe dayalı bir üretime dayandığından bir pazarlama sorunuyla karşılaşmamaktadır. % 11.8'lik pazarlama sorununun, % 38.9'u üretim maliyetlerinin yüksekliğinden, % 27.8'ini pazarlama ağının yetersizliğinden, % 16.6'sı işletmelerin rekabet güçlerinin zayıflığından ve % 16.6'sı ürünlerin kalite düzeyinin düşüklüğü, tüketicilerin bilinçsizliği, satış elamanlarının yetersizliği, vb. konularından kaynaklanmaktadır (Şekil 34).

İşletmeler kullandıkları teknolojilerini (makine-teçhizat), % 52.3 oranında yeterli bulmazken, % 47.7 oranında kullandıkları makine-teçhizatı yeterli bulmuşlardır. İşletmeyi kuran girişimcilerin düşük sermayeli olması, yeni makine ve teçhizatın yerine, ikinci el

piyasadan makine ve teçhizat veya düşük kapasiteli makine alımlarına gittikleri ve dolayısıyla kullanılan teknolojinin yeterli olmamasına neden olmaktadır. İşletmelerin, % 34.6 oranında teknolojik gelişmeleri takip etmediği, buna karşılık %65.36 oranında teknolojik gelişmeleri takip ettiği belirlenmiştir. İşletmeler yeni teknolojilerin gelişimini Şekil 36'de görüldüğü gibi, % 59 oranında rakip işletmelerden, % 16 oranında aracı işletmelerden, % 14 oranında yayınlardan ve % 11 oranında fuarlardan, araştırma kurumlarından, vb. yerden takip etmektedirler.

İşletmeler ürettikleri ürünlerin satış fiyatından ortalama olarak, % 20-25 oranında kar elde etmektedirler. İşletmelerin ortalama yıllık gelirleri, Şekil 38'de görüldüğü gibi, % 7.4 oranında 499 milyon ve altında, % 25.9 oranında 500-999 milyon arasında, % 14.8 oranında 1.000-1.499 milyar arasında, % 16.3 oranında 1.500-1.999 milyar arasında, % 4.5 oranında 2.000-2.499 milyar arasında, % 3.7 oranında 2.500-2.999 milyar arasında, % 5.9 oranında 3.000-3.499 milyar arasında ve % 21.6 oranında 3.500 milyar ve üstünde olmaktadır. Görüldüğü gibi en fazla, % 25.9 oranında 500-999 milyon arasındaki gelir grubu bulunmaktadır. Bunun nedeni ise, işletmelerin düşük kapasite ile çalışmaları, sermayelerinin yetersiz olması ve genellikle il ve ilçe düzeyinde bir pazar payına sahip olmalarından kaynaklanmaktadır.

İşletmelerin ortalama yıllık giderleri ise Şekil 39'daki gibi, % 22.6 oranında 499 milyon ve altında, % 25.6 oranında 500-999 milyon arasında, % 16.5 oranında 1.000-1.499 milyar arasında, % 5.2 oranında 1.500-1.999 milyar arasında, % 4.5 oranında 2.000-2.499 milyar arasında, % 3.8 oranında 2.500-2.999 milyar arasında, % 2.3 oranında 3.000-3.499 milyar arasında ve % 19.6 oranında 3.500 milyar ve daha üstünde bir gidere sahiptirler. Kapasitelerinin düşük olmasından dolayı ve genellikle çalışanların aile bireyi olması ve işletme yerlerinin kiralık olmamasından dolayı giderler, çoğunlukla 1 milyarın altındadır.

Küçük işletmelerin gelişmelerinde ve hayatlarını devam ettirmelerinde önemli bir yeri olan kredi kullanımı, ancak % 43.1 oranında gerçekleşmektedir. Buna karşılık, % 56.9 oranında işletmeler kredi kullanmamaktadır. İşletmelerin kredi kullanılmalarının nedenleri, uygun olmayan ödeme koşulları, siparişe dayalı üretim sistemine dayalı olmaları ve piyasadaki istikrarsızlık, faizlerin yüksek olması, bürokratik işlemler, vb. konulardan kaynaklanmaktadır.

4.2. Ana Kütle Hakkında Bilgiye Varma ve Ana Kütle Oranının Tahmini Değerlendirilmeleri

Örnekleme sonucu tespit edilmiş bulunan işletmelerden elde edilen bulguların değerlendirilmesi aşamasında, aritmetik ortalamanın pozitif ve negatif yönde 3 standart sapması ($\bar{x} \pm 3S$) değerleri ekstrem olduğu varsayımı ile değerlendirme dışında bırakılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda tespit ettiğimiz 1877 adet işletme hakkında bilgi sahibi olunmaya çalışılmıştır.

Yapılan ilk analizler çalışanların sayıları üzerine yapılmış olup, analizler sırasında 23 kişiden fazla çalıştıran işyerleri hariç tutulmuş ve 149 anket kapsama alınmıştır. Yapılan ilk hesaplama neticesinde ortalama işçi sayısı 4.5 ve standart sapması 3.74 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçların değerlendirilmesi aşamasında 3 numaralı formül kullanılarak;

$$\delta\bar{x} = \frac{S}{\sqrt{n}} \sqrt{\frac{N-n}{N-1}} \quad \delta\bar{x} = \frac{3.74}{\sqrt{149}} \sqrt{\frac{1877-149}{1877-1}} = 0.281 \quad \text{bulunmuş ve \% 95.5}$$

güvenle;

$$(\bar{x} \pm 2\delta\bar{x}) \Rightarrow 4.5 \pm 2 \times 0.281 = 3.91 \leftrightarrow 5.04$$

Yaklaşık olarak tüm işletmeler, 4 ile 5 kişi istihdam etmektedirler. 10-24 arasında elaman çalıştıran işyerlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan analizde 4 numaralı formül kullanılarak;

$$P = \frac{10}{149} = 0.067$$

$$Q = 1 - P ; Q = 0.933$$

$$\delta\bar{p} = \sqrt{\frac{P \cdot Q}{n}} \sqrt{\frac{N-n}{N-1}} \quad \delta\bar{p} = \sqrt{\frac{0.067 \times 0.933}{149}} \sqrt{\frac{1877-149}{1877-1}} = 0.018$$

% 95.5 güvenle;

$$P \pm 2\delta\bar{p} ; \quad 0.067 \pm 2(0.018) = 0.0293 \leftrightarrow 0.1047 \text{ sonucu bulunmuştur.}$$

Sonuç olarak İçel ilindeki tüm işletmelerin en az % 2.9'u ile en fazla % 10.5'i 10-24 arası elaman çalıştırmaktadır. Yani en az 54 ve en fazla 196 işletme 10-24 arası kişi çalıştırmaktadır.

İşletmelerin sermaye yapıları incelendiğinde genel olarak 1.366.400.000 TL ile 1.396.600.000 TL arasında bulunduğu görülmektedir. 2 milyar TL ve daha üstünde

sermayeye sahip işletmelerin belirlenmesi amacıyla yapılan analizde, en az % 14.8 oranında ve en fazla % 27.6 oranında işletme bulunduğu ortaya çıkarılmıştır. Diğer bir ifadeyle en az 278 ve en fazla 517 işletme 2 milyar TL ve üstünde sermayeye sahiptirler.

İşletmelerin fiili kapasiteleri analiz edildiğinde, yaklaşık olarak tüm işletmeler %95.5 güvenle, 20.13 m³ ile 48.03 m³'lük işlem yaptıkları anlaşılmaktadır. 50 m³'den daha fazla kapasiteye sahip işletmeler % 13.9 ile % 31.1 arasında değiştiği görülmektedir. Bu ise en az 260 ve en fazla 584 işletmeye karşılık gelmektedir. Pratik kapasite de ise, tüm işletmeler 41.06 m³ ile 82.50 m³'lük hammadde işleme kapasitesine sahiptirler. 100 m³'den daha fazla kapasiteye sahip işletmelerin belirlenmesine çalışılmış ve bu işyerlerinin oranları, % 14.5 ile % 31.7 arasında değiştiği tespiti yapılmıştır. Yani en az 271 ile en fazla 595 işletme ayda ortalama olarak 100 m³'ün üzerinde hammadde kullanabilmektedir.

Yongalevha, MDF ve liflevha kullanan işletmelerde fiili kapasite ise, % 95.5 güvenle tüm işletmeler 64.02 m² ile 97.21 m²'lik işlem yaptıkları belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında 100 m²'den daha fazla işlem yapabilen işyeri sayısının belirlenmesine çalışılmış ve bu işyerlerinin oranlarının, % 19.9 ile % 45.5 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Pratik kapasite olarak ise % 95.5 güvenle, tüm işletmeler 115.32 m² ile 169.68 m² arasında işlem yaptıkları belirlenmiştir. 200 m²'den daha fazla pratik kapasiteye sahip işletmeler belirlenmeye çalışılmış ve bunların oranlarının, % 14.8 ile % 39.1 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Yani en az 277 ve en fazla 732 adet işletme 200 m² ve daha fazla hammadde işleyebileceği tespit edilmiştir.

İçel ili ekonomisi üzerinde belirli bir etkiye sahip bu işletmelerin yıllık gelir ve yıllık gider tahmin sonuçlarına göre işletmelerin yıllık gelirleri % 95.5 güvenle 2.205.500.000 TL ile 3.549.900.000 TL arasında değişim göstermektedir. Bu analiz sırasında yıllık geliri 28 milyar ve üzerindeki ihmal edilmiştir. Bu durumda yıllık geliri 10 milyar TL'nin üzerinde olanların oranları % 5.5 ile % 16 arasında değişmektedir. Yani en az 104 ve en fazla 300'e yakın işletmenin yıllık değeri belirtilen değer üstündedir.

Yapılan yıllık giderlerin tespiti neticesinde anket sonuçlarına göre yıllık giderleri 22 milyar ve üzerindeki kapsam dışı tutulmuştur. Sonuçta % 95.5 güvenle işletmelerin yıllık ortalama giderleri 1.580.400.000 TL ile 2.644.000.000 TL arasında bulunmuştur. 5 milyar TL ve üzerinde gidere sahip işletmeler tespit edilmeye çalışılmış ve bunların

oranlarının % 7 ile % 22.3 arasında değiştiği bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle en az 130 ve en fazla 418 işletmenin bu gidere sahip olduğu tespit edilmiştir.

4.3. Korelasyon Analizine Göre Elde Edilen Sonuçların Değerlendirilmesi

Yapılan korelasyon analizi sonucunda, hesaplanan "t" istatistiki ile ilgili serbestlik derecesi ve önem düzeyine göre t tablosundan alınan değer karşılaştırılarak korelasyon katsayısının denetimi yapılışmış boylence değişkenler arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığı belirlenmiştir. Tabloda yer alan serbestlik derecesi, örnekleme sonucunda gerçekleştirilen 153 anketten u değerlerin çıkarılmasıyla, çalışanlar ile sermaye arasındaki korelasyonda 149 anket, gelir ve gider de ise 130 anket üzerinden yapılıştır. Fiili kapasite ve pratik kapasiteler de karşılaştırılırken u değerler çıkartılmıştır.

Yapılan ilk çalışma çalışan sayıları ile sermaye miktarlarının karşılaştırılması olmuştur. Bulunan 0.079'luk korelasyon katsayısı uygulanan t testi sonucunda;

$$t = \frac{r}{\sqrt{\frac{1-r^2}{n-2}}} \Rightarrow \frac{0.079}{\sqrt{\frac{1-(0.079)^2}{149-2}}} = 0.96 \text{ olarak bulunmuştur.}$$

Bulunan 0.96 değeri, n-2 serbestlik derecesinde (149-2) ve 0.05 önen düzeyinde t tablo değeri 1.64 olmakta ve $t_{\text{istatistiği}} (0.96) < t_{\text{tablo}} (1.64)$ olduğundan çalışan sayısı ile sermaye miktarı arasında doğrusal bir ilişki bulunmadığı söylenebilmektedir. İçel ilinde özellikle sandık imalatında sermaye duşuk olmasına karşın çalışan sayısı oldukça fazla olmakla birlikte bıçkı sanayinde sermaye yüksek olmasına rağmen çalışan sayısı fazla olmadığından, sermaye ile çalışılan arasında doğrusal bir ilişki bulunmamaktadır.

Yıllık gelir ve yıllık giderlerin karşılaştırılması sonucunda ise aralarında 0.9941'lik bir korelasyon katsayısının olduğu ve t testi sonucunda $t_{\text{istatistiği}} (103.55) > t_{\text{tablo}} (1.64)$ olduğundan yıllık gelir ve yıllık gider arasında doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu ilişki, daha öncede belirtildiği gibi giderlerin % 92.8 oranında hammaddenin oluşturması ve hammaddeye verdikleri önem nedeniyle bu kadar belirgin hale gelmektedir. retimlerin de en büyük gideri hammadde olduğundan, gelir arttığı zaman buna paralel olarak ta gider artmaktadır.

Masif hammadde kullanan işletmelerin pratik ve fiili kapasiteleri arasında 0.9527'lik korelasyon katsayısı sonucu elde edilen t değeri, $t_{\text{istatistiği}} (29.24) > t_{\text{tablo}} (1.64)$

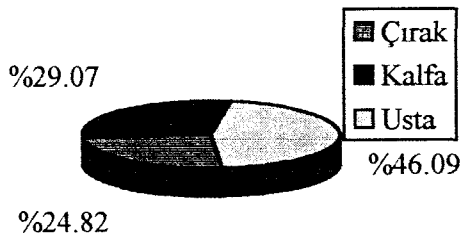
olduğundan bu iki değişken arasında doğrusal bir ilişkinin var olduğu görülmektedir. Bu işletmeler istenilen talebin gelmesi ve özellikle daha yüksek kapasiteli makine ve teçhizatın alımı ile rahat bir çalışma ortamına kavuşabileceklerdir. Yonga levha, lif levha ve MDF kullanan işletmelerde pratik ve fiili kapasite arasında 0.7137'lik bir korelasyon katsayısı ve t testi sunucunda ise, $t_{\text{istatistiği}} (7.2) > t_{\text{tablo}} (1.65)$ olduğundan masif hammadde kullanan işletmelerde olduğu gibi, pratik ve fiili kapasite arasında doğrusal bir ilişki vardır. Bu sonuç işletmelerin çalışmalarının büyük oranda kurulu kapasitelerine yani makine-teçhizat düzenine ve talep düzeyine bağlı kaldığını fakat hiç bir zaman istenilen kapasite düzeylerine erişemediklerini göstermektedir. Ayrıca çoğunluğunda eski teknoloji ile üretim yapılan bu işletmelerde çalışılan teknik becerilerinin ve yeteneklerinin amaç edinilen kapasite üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

4.4. Çapraz Tablolar Sonucunda Elde Edilen Sonuçların Değerlendirilmesi

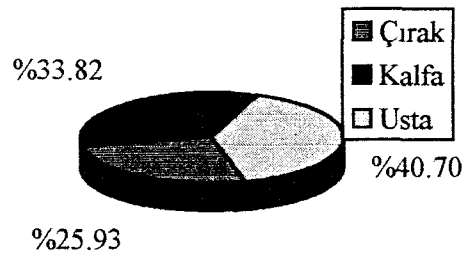
Yapılan anket çalışması sonucunda işyerlerinde belirlenen çalışanların nitelikleri, işyeri büyüklüklerine göre aşağıdaki Tablo 57'deki gibidir.

Tablo 57. Çalışanların niteliklerine göre sınıflandırma

Çalışanların Sayısı	Çırac	Kalfa	Usta	Toplam	% Payı
0-4	70	82	130	282	34.56
5-8	53	69	82	204	25.00
9-13	20	18	20	58	7.11
14+	86	105	81	272	33.33
Toplam	229	274	313	816	100.00

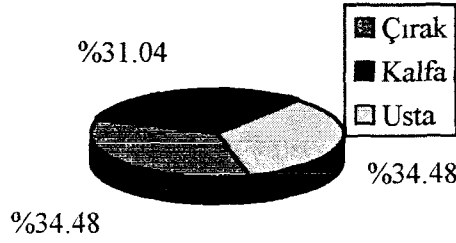
Şekil 41. 0-4 kişi çalıştıran işyerindeki işçilerin dağılımı

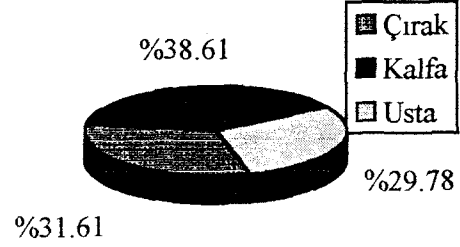
Şekil 42. 5-8 kişi çalıştıran işyerindeki işçilerin dağılımı

Şekil 41 ve Şekil 42'de görüldüğü gibi 0-4 ve 5-8 kişi çalıştıran işletmelerde en fazla olarak sırasıyla % 46.1 ve % 40.7 oranında usta bulunmaktadır. Bu işletmeler az

sermayeli ve düşük kapasite çalıştıkları için fazla kalfa ve çırak çalıştırmadıkları için usta oranları yüksek bulunmuştur.

Şekil 43. 9-13 kişi çalıştıran işyerindeki işçilerin dağılımı

Şekil 44. 14-+ kişi çalıştıran işyerindeki işçilerin dağılımı

Şekil 43 ve Şekil 44'de görüldüğü gibi 9 ve daha fazla elaman çalıştıran işyerlerinde usta sayıları azalırken, kalfa ve çırak sayıları artmaktadır. Bu işletmeler orta ölçekli işletme grubuna girdiğinden kapasiteleri küçük işletmelere göre daha fazla ve daha fazla elaman istihdam ettiğinden usta oranları düşük bulunmaktadır.

Tablo 58. İşletmelerde çalışanların eğitim seviyelerine göre sınıflandırılması

Çalışanların Nitelikleri	İşçi Sayısı				Toplam	% Payı
	0-4	5-8	9-13	14-+		
Okur-Yazar	2	4	---	29	35	4.29
ilkokul mez.	185	144	36	201	566	69.36
Orta okul mez.	14	8	1	20	43	5.27
Lise mez.	20	18	8	12	58	7.11
Üniversite mez.	---	3	3	3	9	1.10
Çıraklık Eğitim mez.	61	27	10	7	105	12.87
Toplam	282	204	58	272	8016	100.00

Tablo 58'de görüldüğü gibi küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinde, en çok % 69.4 oranında ilkokul mezunu ve % 12.9 oranında çıraklık eğitim mezunu veya devam eden elamanlar vardır. Küçük orman ürünleri sanayi işletmelerinde emek-yoğun teknolojiyle, el becerisinin birlikte kullanılması, bu işletmelerde çalışmak isteyen ortaokul ve lise mezunu kişilerin, sonradan mesleğe girmelerini zorlaştırmaktadır.

5. SONUÇLAR

Soruların kısa ve anlaşılır olmasına rağmen kimi işletmelerde anketin uygulandığı ustalar ve işyeri sahipleri cevaplama konusunda ve soruların tam manasını anlamakta zorluk çekmişlerdir.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler, ülkelerin ekonomik sistemlerinde ekonomik, sosyal ve politik yönlerden önemli bir role sahiptirler. Özellikle son yirmi yıldır bu tür işletmelere büyük önem verilmektedir. Çünkü büyük işletmelere oranla esnek ve dinamik bir yapıya sahip olmaları, pazardaki dalgalanmalara kısa sürede uyum göstermedeki üstünlükleriyle, KOBİ'ler, rekabetin korunması, yeni fikirlerin oluşumu açısından ekonomiye; sosyal ve politik yönlerden önemli bir yere ve role sahiptirler.

Türkiye ekonomisinin ve sanayisinin kendine özgü yapısında küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ) önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'de küçük işletmelerin, gerek sosyal ve gerekse ekonomik yaşamda temel görevleri vardır. Devlet İstatistik Enstitüsünün 1992 Sanayi İşyerleri Sayımına göre işletmelerin % 99.8'ini oluşturan küçük birimlerce temsil edildiği gibi, bu yapı, toplam istihdamında % 76.2'sini karşılamaktadır.

Ülkemizdeki küçük işletmelerin (1-9 kişi çalıştıran) % 2.2'si ve orta ölçekli işletmelerin (10-49 kişi çalıştıran) %1.1'i İçel ilinde bulunmaktadır.

İçel ilindeki toplam imalat sanayi işletmelerinin, % 97.4'ü 1-9 kişi çalıştıran küçük işletmeler ve % 2'si de 10-49 kişi çalıştıran orta büyüklükteki işletmeler oluşturmaktadır. Toplam istihdamın % 50.7'sini küçük işletmeler, % 6.3'ünü orta büyüklükteki işletmeler ve % 43.1'ini büyük işletmeler meydana getirmektedir.

İçel'deki orman ürünleri sanayi işletmelerinin, % 99.3'ünü küçük işletmeler, %0.6'sını orta büyüklükteki işletmeler ve % 0.2'sini büyük ölçekli işletmeler oluşturmaktadır. Orman ürünleri sanayi işletmelerindeki istihdamın, % 60.9'unu küçük işletmeler, % 18.1'ini orta ölçekli işletmeler ve % 21'ini büyük ölçekli işletmeler meydana getirmektedir.

Ülkemizdeki küçük ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, % 2.5'i ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin, % 1.9'u İçel ilinde bulunmaktadır. Ülkemizdeki küçük ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerindeki istihdamın, % 0.8'i ve

orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerindeki istihdamın % 3.9'u İçel ilinde gerçekleşmektedir.

Yapılan çalışma sonucu işletmelerin hukuki yapılarının, % 75.2 oranda şahıs işletmesi olması ve % 88.9 oranında kendi teşebbüsleri olarak kurulması, bu sektörde ortaklaşa yapacak düzeyde geniş kapsamlı iş imkanının bulunmadığını ve çalışanların gerek kalfalık gerekse ustalık seviyesinde elde ettikleri sermaye ile iş hayatına atıldıklarının bir göstergesidir.

İşletmelerin büyümelerinde önemli bir etkiye sahip kredi, ancak % 43.1 oranında kullanılmaktadır. İşletme sahipleri enflasyon ve faizlerin yüksekliği ile ekonomik ortamın istikrarsızlığından yakınmaktadır. Ayrıca uygun olmayan ödeme koşulları ve bürokratik engellerde kredi kullanımını azaltmaktadır.

İşletmeler hammadde temininde, % 45.1 oranında bir sorunla karşılaşırken, bu sorunu en büyük nedeni % 69.6 oranında uygun fiyattır. İşletmelerin hammaddeyi %19 oranında OGM ve % 13.7 oranında OGM ve özel sektör işletmelerinden temin etmektedirler. Küçük sermayelere sahip işletme yöneticileri ile büyük sermayeye sahip olan işletme yöneticileri aynı ihalelere girmeleri neticesinde haksız durumlar ortaya çıkmaktadır. Orman işletmelerinden alınan tomrukların standartlarından işletmeler, % 89.5 oranında memnun değildir. Alınan tomrukların istenilen uzunlukta ve kalitede bulunmayışı küçük miktarlarda çalışmada bulunan işletme sahiplerinin zor durumda kalmalarına neden olmaktadır.

İşletmeler, % 87.6 oranında hammadde stoku yapamamaktadır. Bunun başlıca sebebi %90.3 oranında sermaye yetersizliğidir. Yeterli hammadde stoku yapamama, piyasanın durgun oluşu, pazar imkanlarının olmayışı ve girdi maliyetlerindeki artışın satış fiyatlarına yansıtılamaması işletmeleri atıl kapasite ile çalışmak zorunda bırakmaktadır. Atıl kapasitelerin giderilmesi bu işletmelerin en önemli sorunlarından biridir. Ayrıca işletmeler fason üretim sistemlerinin geliştirilmesi konusunda büyük bir potansiyele sahiptirler.

Ürünlerin satış fiyatı üzerinde sadece, % 3.3 oranında işçiliğin etkisi olması, bu işletmelerin birer aile işletmesi olması ve sadece aile bireylerinin çalıştığı veya istihdam edilen işçilerin ücret düşüklüğünü göstermektedir.

Mahalle aralarında kendi öz kaynakları ile faaliyetlerini sürdüren bu işletmeler, mali sorunlar, kalifiye elaman teminindeki güçlükler, teknik ve finansal bilgi eksikliği,

işyeri çalışma koşullarının elverişli olmaması, kuruluş safhasından vergilendirmeye kadar mevzuat ve bürokrasi gibi bir çok işletme içi sorunla karşı karşıyadır.

Tüm bu sorunların doğal bir sonucu olarak küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmeleri uluslararası pazara girebilmek bir yana, yurt içinde dahi çoğunlukla bölgesel ihtiyaçlara yönelik üretim yapan ve pazarlama faaliyetlerini bu paralelde sürdüren bir yapı göstermektedir.

Küçük işletmelere ilişkin olarak gerçekleştirilen değişik araştırmaların sonuçları ile bu araştırmada elde edilen sonuçlar arasında önemli benzerliklerin olduğu görülmüştür. Böylece, araştırmada elde edilen sonuçların genelde tüm iş kollarında çalışmalarını sürdüren küçük işletmelere özgü ortak nitelikler olduğu söylenebilir.

6. ÖNERİLER

İçel ilinde orman ürünleri sanayi işletmelerinin temel sorunu enflasyonist ortamda, finansal kesimden kaynaklanan sermaye yetersizliği ve kredi maliyetinin yüksekliğidir. Küçük işletmeler para piyasalarından, özellikle ticari bankalardan uygun koşullarda kredi temin edemedikleri için işletme faaliyetlerini genellikle öz kaynakla finansa etmektedirler. Bu nedenle de sürekli olarak işletme sermayesi sıkıntı içinde bulunmaktadır. KOBİ'lerin en önemli finansman kaynağını oluşturan Halk Bankası, esnaf dernekleri, küçük sanayi kooperatifleri ve sanayi kuruluşlarından kredi gereksinimini karşılamaya çalışmaktadırlar. Fakat belirli bir sermayeye sahip bulunan Halk Bankası elindeki kısıtlı imkanlar dahilinde kredi dağıtım işini oldukça zor şartlar altında yürütmektedir. Esnaf kefalet kooperatifleri aracılığıyla veya doğrudan esnafa vermiş olduğu kredi ile gelişim amacı güden kuruluşlara bir imkan sağlama gayesini taşımaktadır. İşletme sahiplerinin istemiş bulunduğu kredi miktarının sağlanabilmesi için Halk Bankasına sağlanan devlet desteğinin artırılması gerekmektedir. Ülkemizde küçük ve orta ölçekli işletmelere kaynak sağlayan yeni finans kuruluşları ile kredi miktarları arttırılmalıdır. Ayrıca finans kuruluşları bünyesinde küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin finans işlemlerini yürütecek özel birimler açmalıdırlar. Ülkemizde kamu kesimi genel dengesi içinde yer alan küçük ve orta ölçekli sanayi geliştirme ve destekleme fonu'nun kaynağı arttırılmalıdır. Vergilerdeki kaçaklar önlenerek, genel bütçeden ayrılan pay arttırılmalıdır. Yerel birlikler ve kooperatifler, Merkez Bankası ve Ticaret Bankası'ndan kaynak aktarımı sağlayabilmesi için organize olmalıdırlar.

Küçük ve orta büyüklükteki orman ürünleri sanayi işletmelerinin gelişmelerine yardımcı olacak şekilde, devlet ihalelerinden bu işletmelerin pay alması için ihaleler parçalanmalı, büyük ihaleler içinden pay aktarılmalıdır. İşletmelerin ortak alım ve satım şirketleri kurmaları devletçe çeşitli teşviklerle desteklenmelidir.

Küçük işletmelere özellikle, teknoloji yenileme, ürün geliştirme ve pazarlama alanlarında finansal ve teknolojik destek verilmelidir. İşletmelerin rekabet gücünü arttırmak, işgücünde ve sermayede verimliliği sağlayabilmek için uygun teknolojilerin aktarılması, teknolojilerin adaptasyonu ve diğer teknolojik sorunların çözümü için tekno-park modellerinin araştırılarak ve değerlendirilerek uygulanması ve üniversite-sanayi

işbirliği ilişkilerinden daha fazla işlerlik sağlayan uygulamalara hızla yönlendirilmesi ihtiyaç vardır.

Kalifiye elaman eksikliğinin giderilmesi için kurulan çıraklık eğitim merkezleri bu sektörün ihtiyacını karşılayacak seviyeye ulaşamamıştır. Çıraklık eğitim merkezlerinde verilen eğitimler, pratikten çok teoriye dayandığından yetişen elamanlar meslekte sıkıntı çekmektedirler. Bu eğitim merkezlerinde genel olarak mesleki dersi verildiğinden yetişen elemanlar işletme konuları ve finans konuları bakımından yetersiz kalmaktadırlar. Çıraklık eğitim merkezlerinin üniversiteler ile işbirliğine geçerek, hem eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi hem de eğitici kişilerin meslek içi eğitim kursları ile bilgi ve becerilerinin artırılması gerekmektedir. Orman ürünleri sanayisi ile ilgili mobilyacılık dersleri ve diğer sanayi kollarının işletmecilik ve finansman ile ilgili dersleri orman endüstri mühendisleri tarafından verilmesi ile orman endüstri mühendislerinin istihdam imkanları artırılabilir.

"Üniversite-Kamu Kesimi-Sanayi" üçgeni kapsamındaki eğitim programlarının, amaçlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda daha entegre, kapsamlı ve verimli bir düzeyde küçük işletme kesimine aktarılabilir. Özellikle, iş sahibi-yönetici küçük işletmelere eğitim programları uygulanarak, ülke ekonomisi yönünden önemlerini ve katkılarının vurgulanması ve yenilikçi fikirlerin-önerilerin fonksiyonel niteliğe kavuşturulması gerekmektedir. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler yönünden ülkemizde gözlemlenen en önemli eksikliklerden biri, KOBİ'lerin kendilerini unutulmuş, ihmal edilmiş bir kesim olarak görmeleri ve bu düşüncenin giderek yerleşmesidir.

Orman endüstri mühendislerinin istihdam imkanlarının artırılabilmesi, teknik ve işletme yönetimi bilgisinden yoksun olan işletmelerin desteklenebilmesi amacıyla, bugünkü şartlar dahilinde 10 kişiden fazla işçi çalıştıran yerlerde bir orman endüstri mühendisinin istihdamının sağlanması ve 10 kişiden az işçi çalıştıran yerlerin bölgesel kalkınma ve ekonomik güçleri dikkate alınarak bir kaç tanesinin toplu olarak bir orman endüstri mühendisinin denetimine bırakılması uygun olacaktır.

İşletmeler hammadde teminde, fiyat istikrarsızlığı, zamanında bulamama ve OGM'den temin edilen hammaddenin standartlara uymaması gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Devletin özellikle OGM'den hammadde alımlarında küçük işletmelerin sermaye yapılarını göz önüne alınarak ihale şartlarını yeniden düzlemelidir. Büyük sermayeye sahip işletme sahipleri ile küçük işletme sahipleri aynı ihalelere

sokulmamalıdır. Ağacın ormandan kesiminden nihai ürüne çevrilmesine kadar olan ara kademelerde henüz ilkel aile yapısındaki kişiler tarafından yapılması, yanlış tomruk sınıflandırılmasına ve düşük standartlarda tomruk üretilmesine neden olmaktadır. Bunların engellenmesi için bu ara kademelerde kanunla orman endüstri mühendisleri aracılığıyla yapılması zorunluluğu getirilmelidir.

Küçük sanayi desteklenmeli, ithal tomruk ve kereste girişindeki vergi ve fonlar en aza indirilmeli. Küçük işletmelerin düşük kapasite ile çalışmanın yanında verimleri de düşüktür. Bunun için ürünlerde standardizasyon, teknolojiye uygun makineler kullanılmalı, fireyi daha az verdirecek hata payını sıfıra indirecek sistem getirilmelidir.

Küçük işletmelerin sorunlarından bir tanesi de gelişmeleri için uygun çalışma ortamının bulunmamasıdır. İşletmelerin gelişmesi için uygun bir çalışma ortamı sağlamaya yönelik fiziki, idari ve finansal çevrenin oluşturulmasına ilişkin politikalar ve stratejiler zaman kaybedilmeden uygulamaya aktarılmalıdır. Örneğin organize sanayi bölgelerinin yaygınlaştırılması ve mevcut olanların karşılaştıkları sorunların hızlı bir şekilde çözümlenmesi gerekmektedir. Küçük sanayi siteleri (KSS) ile ilgili olarak finansal kaynakların kıt olması proje aşamasından faaliyet aşamasına kadar KSS'lerini etkilemektedir. Öncelikli olarak yapımı süren KSS'lerin tamamlanmasına ağırlık verilmeli ve daha sonra da gerekiyorsa, oldukça seçici bir politika izleyerek yeni KSS projeleri programa alınmalıdır.

İşletmelerin karşılaştıkları bürokratik engeller, ilgili odalar, kurumlar ve vakıflar tarafından tespit edilerek hükümete iletilmeli, yasal ve idari kısıtlamalar kaldırılmalıdır. Genel olarak KOBİ'lerle ilgilenen kamu kurum ve kuruluşları, vakıflar fedarasyon ve konfederasyonlar küçük ve orta ölçekli işletmeler tarafından bilinmemektedir. Bu kurumların kendilerini iyi bir şekilde tanıtmalı ve kurumlarından çıkarak küçük işletmelerin sorunlarını daha iyi anlamak ve çözmek için küçük işletmelerin kendileriyle bizzat ilgilenmelidirler. KOBİ'lerle ilgilenen kuruluşlar arasında tam bir işbirliği ve koordinasyon sağlanmalıdır. KOBİ'lerin ve KOBİ'lerle ilgili kurum ve kuruluşların yararlanabileceği merkezi bir KOBİ Bilgi Bankası kurulmalı, yurt içi ve yurt dışından elde edilebilecek bilgiler KOBİ'lere ulaştırılmalıdır.

Küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik olarak gerek sosyo-ekonomik gerekse kurumsal alt yapı açısından uygun koşulların oluşturulması ve büyük ölçekli sanayi işletmeleri ile entegrasyonları sağlanmalıdır.

Orman ürünleri sanayi işletmelerinin karşılaştıkları önemli bir sorun olan, ürünlerinin fiyatlandırılması veya satış fiyatının belirlenmesi problemi esnaf odalarının alacak olduğu belirli fiyat tarifeleri ile giderilmelidir. Değişen hammadde ve yardımcı malzeme fiyatlarının devamlı olarak izlenmesi tarifelerin geçerliliğinin sağlayacaktır. Ekonomik olarak mağdur durumda olan işletmelerin bir anlamda destekçisi olacak bu uygulamanın devamlı suretle takibi ile işyerleri arasında bu uygulamanın yerleşmesi sağlanacak ve aynı kaliteye sahip ürünlerde fiyat birliği oluşabilecektir.

İçel ilinde orman ürünleri sanayisinin gelişimi için öncelikli olarak sanayinin yapısının yeterince bilinmesi gerekmektedir. İşletmelerin faaliyet alanlarının genişletilebilmesi, ortaklaşa çalışma, ulusal ve uluslararası çalışmalar oluşturulacak bir üst kurul tarafından değerlendirilmeli, alınabilecek teşvik ve yatırım indirimleri alternatifleri oluşturulmalıdır.

7. KAYNAKLAR

1. Akyüz, K. C., Trabzon İlindeki Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Tahlili, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, Ağustos 1995.
2. Cındık, H., Akyüz, C.K., İmalat Sanayisi İçerisinde Orman Ürünleri Sanayisinin Yeri, I. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Bildiriler II. Cilt, Trabzon, 23-25 Ekim 1995.
3. Sarıaslan, H., Türkiye Ekonomisinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, T.O.B.B. Yayınları, Yayın No : 309, Ankara, 1996.
4. Alpugan, O., Kıpırzlı, İ., T.O.B.B. O.K.İ.K. Kurulu Raporu, Yayın No:251, Ankara, 1993.
5. Ege, A., Acar, U., Avrupa Topluluğu ile Gümrük Birliği Kapsamında Küçük ve Orta Boy İşletmeler, KOSGEB, Ankara, Aralık 1993.
6. Anonim, 1994 Yılı Çalışma Programı, KOSGEB Yayınları, Ankara, 1994.
7. Ege, A., Eğitim, Ş., Acar, U., Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Muhtemel Etkiler ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler. KOSGEB, Ankara, Aralık 1995.
8. Anonim, T.C. Maliye Bakanlığı 1996 Yıllık Ekonomik Rapor, Ankara, 1996.
9. Oktav, M.ve Diğerleri, Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerde İhracata Yönelik Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri, TOBB Yayınları, Genel Yayın No: 176, Ankara, 1990.
10. Erol, K., Kamu İhaleleri ve Küçük ve Orta Boy İşletmeler, Tes-Ar yayınlar, yayın No: 19, Ankara, 1996.
11. ÖZ-ALP, Ş., Küçük İşletme Kavramı ve Bu Kavrama İlişkin Ölçülerin Tespiti, Anadolu Üniversitesi İ.T.İ.A. Fakültesi Dergisi, Cilt VI, Sayı II, Yayın No: 75, Eskişehir, Haziran 1970.

12. Gürdal, A., Uslu, A., Küçük ve Orta Boy İşletmelerde Pazarlama Sorunları, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Dergisi, Cilt I, Eskişehir, 1995.
13. Müftüoğlu, T., Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, III. Baskı, Ankara, Aralık 1993.
14. Ceylan, A., Küçük İşletmelerin Finansal Yönetimi ve Bursa Bölgesinde Bir Uygulama, Bursa İ.T.İ.A İşletme Fakültesi Yayın No:12, Bursa, 1986.
15. Müftüoğlu, T., Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Nitelikleri, Ankara Sanayi Odası Dergisi, Sayı, 92, Mayıs-Haziran, 1988.
16. Demirdöğen, O., Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler, Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası yayınları, Yayın No: 1996-1, Erzurum, 1996.
17. Yalım, G., Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Teşebbüslerinin Ekonomimizdeki Yeri, Önemi ve Tanımlanması, Küçük ve Orta Boy Teşebbüslerin Sorunları, Çözüm Yolları ve Geliştirilmesi Semineri, M.P.M Yayınları, Yayın No:358, Ankara 1987.
18. Ulusoy, Ş., Türkiye'de Esnaf Sanatkar ve Küçük Sanayicilerin Sorunları ve Çözümü İçin Öneriler II. İktisad Kongresi, DPT Yayın No:1378, İzmir, 2-7 Kasım 1987.
19. Anonim, Küçük Sanayinin Yeri, Önemi ve Pazarlama Uygulamaları, MPM yayınları No:328, Ankara, 1985.
20. Üner, N., Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Genel Sorunları ve Çözüm Yolları, Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, Cilt:6, Sayı:2, İzmir, 1991.
21. Alpugan, O., Küçük İşletmeler Kavramı, Kuruluş ve Yöntemi, II. Baskı, Der Yayınları, Trabzon, 1994.
22. Anonim, Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi, KOSGEB Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Dergisi, Sayı:1 Ankara, 1994.
23. D.P.T. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Raporu, Yayın No:2174, Ankara, 1989.
24. Devlet İstatistik Enstitüsü, 1985 Genel Sanayi ve İşyeri Sayımı İkinci Aşama Sonuçları I. Büyük İmalat Sanayi Türkiye, Yayın No:1288, Ankara, 1989.

25. Uludağ, İ., ve Serin, V., Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Yapısal ve Finansal Sorunlar, İ.T.O. Yayın No:25, İstanbul, 1991.
26. Gürboy, A.O., İşçi ve Halk Şirketleri Örneğinde Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Finansal Sorunları ve Çözüm Alternatifleri, Doktora Tezi, İstanbul, 1987.
27. Anonim, Almanya'da Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Politikaları, KOSGEB Sanayicinin Sesi Dergisi, Sayı:8, Ankara, 1993.
28. Anonim, Türkiye Birinci Esnaf ve Sanatkarlar Şurası, 1 Nolu Komisyon Raporu, Ankara, 1990.
29. Genç, F., Dünden Bugüne Esnaf ve Küçük Sanayici, II. İktisad Kongresi, III. Sosyal Gelişme ve İstihdam Komisyonu Tebliğleri, DPT Yayınları No:1783, İzmir, 2-7 Kasım 1981.
30. Baykal, O., Pazarcık, O., Gülmez, İ., Küçük Sanayinin Yeri, Önemi ve Pazarlama Uygulamaları, MPM Endüstri ve Ekonomi Şubeleri Yayın No:328, Ankara, 1985.
31. Günel, A., Esnaf ve Sanatkarların Sorunları ve Çözüm Önerileri, II. İktisad Kongresi, DPT yayın No:1783, İzmir 2-7 Kasım 1981.
32. Anonim, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Kredi Problemleri, MPM Endüstri Şubesi, Ankara, 1968.
33. Budak, G., Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Stratejinin Yeri ve Geliştirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt:3, No:2, İzmir, 1988.
34. Anonim, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Dergisi, Sayı:12, Mersin, Eylül 1995.
35. Dağ, R., Soydaner, E., Yatırımcı Rehberi, KOSGEB Yayınları, Ankara, 1997.
36. Anonim, İ.T.O. Aylık Ekonomik Veriler ISSN 1300-2422, İstanbul, Nisan 1997.
37. Anonim, TOSYÖV'den KOBİ Yılına Destek, Girişim Dergisi, Ankara, Ekim-Kasım-Aralık 1995.

38. Karlıdağ, A., Küçük ve Orta Sanayi Teşebbüslerinde Kuruluş Yeri, Yerleşme ve Alt Yapı Sorunları, Küçük ve Orta Sanayi Teşebbüslerinin Geliştirilmesi Semineri, M.P.M. Yayınları No:120, Ankara, 1973.
39. Bayazıt, M.H., Türkiye'de Küçük Sanayi Siteleri: Mevcut Durum, Sorunlar, Öneriler, TES-AR Yayınları No:17, Ankara, 1995.
40. Özbay, E., Devletin Destekleme Politikası Çerçevesinde Küçük Sanayi Siteleri, Özel ve Devlet Destekli Küçük Sanayi Siteleri Sorunlar ve Gelişme Perspektifleri, TES-AR Tartışma Notları No:6, Ankara 1996.
41. Özdönmez, M., İstanbullu, T., Ormancılık Politikası Ders Kitabı, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayını, No:305, İstanbul, 1981.
42. Eryılmaz, A.Y., Ormancılık ve Orköy Etkinliklerinin Sosyal Ormancılık Kapsamında Değerlendirilmesi, Orman Bakanlığı Dergisi, sayı:22, Yıl:2, Ankara, 1994.
43. D.P.T. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Raporu, D.P.T. Yayın No:2400, Ö.İ.K.:461, Ankara, 1995.
44. Anonim, Avrupa Gümrük Birliği Sürecinde, Orman Ürünleri Sanayii Teknik Kongresi, Bolu, 23-25 Kasım 1995.
45. Anonim, Sanayi Bakanlığı Küçük Sanatkarlar Dairesi Reisliği, Küçük Sanayi Sitelerinin Kredi Yardım Fonuna Ait İzahnamesi, Sanayi Bakanlığı Küçük Sanatkarlar Dairesi Reisliği, Yayın No:2, Ankara, 1969.
46. Tanrı kaya, F.N., Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayii Yapısı ve Verimlilik Göstergeleri, M.P.M. Yayınları No:588, Ankara, 1996.
47. İltter, E., Odun Kökenli Ürün Sanayilerinde Kaynak Kullanımı ve Verimlilik M.P.M. Yayınları No:425, Ankara, 1990.
48. Özcan, B., Orman Ürünleri Sanayisinin Önemi ve Ülke Ekonomisine Katkısı, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Dergisi, Sayı:61, Ankara, 1991.

49. Eraslan, İ., Orman Ürünleri Endüstrisinin Tanımı, Önemi, Türkiye'deki gelişimi, Sınıflandırılması ve Entegrasyonu, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No:239, İ.Ü., Yayın No:2334, İstanbul, 1977.
50. Gavcar, E., Türkiye'de Orman Ürünleri Endüstri İşletmeciliği Üzerini Bir Araştırma, Doçentlik Çalışması, Trabzon, 1996.
51. Anonim, Orman Sanayi Envanteri, Tarım Orman Bakanlığı APK Kurulu Başkanlığı, Yayın No:82, Ankara, 1982.
52. Anonim, Orman Bakanlığı'nın Türk Cumhuriyetlerine İlişkin Politikası, Orman Mühendisliği Dergisi, Sayı:12, Ankara, Aralık 1993.
53. Özen, R., Ülkemizdeki Kereste Üretim ve Kullanımındaki Önemli Sorunlar, Odun Kökenli Ürün Sanayi ve Sorunları Semineri, M.P.M. Yayınları No:302, Ankara, 1984.
54. İlter, E., Türkiye Kereste Sanayi Sektörü, Yapısal Durum, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Odun Kökenli Ürün Sanayi ve Sorunları Semineri, M.P.M. Yayınları No:302, Ankara, 1984.
55. İlter, E., Türkiye Kereste Sanayiinde Yatırım Planlanması, Orman Ürünleri Endüstri Kongresi, Bildiri Metinleri, Trabzon, 23-25 Eylül 1985.
56. Kurtoğlu, A., Mobilya Endüstrimiz Sorunlar ve Çözüm Yolları, Odun Kökenli Ürün Sanayi ve Sorunları Semineri, M.P.M. Yayınları No:302, Ankara, 1984.
57. Anonim, Orman Ürünleri Sanayi Kurumu Genel Müdürlüğü 1980-1990 Faaliyetleri, Gelişim Matbası, Ankara, 1991.
58. Anonim, Mersin Sanayi ve Ticret Odası, Ekonomik Rapor, Gözde Ofset Mersin, 1994.
59. Devlet İstatistik Enstitüsü, 1990 Genel Nüfus Sayımı, Yayın No:1457, Ankara, 1991.
60. Anonim, Mersin Sanayi ve Ticret Odası, Ekonomik Rapor, Gözde Ofset Mersin, 1995.

61. Sencan, H., Basılmamış Ders Notları, İ.Ü. İşletme Fakültesi, Davranış Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul, 1993.
62. İdil, O., Yönetimde İstatistik Teknikler ve Örnek Olaylar, İstanbul, 1988.
63. Kızılay, E., 6831 Sayılı Orman Kanunu ve (Orman Suçlarının Takibi) İlgili Kanunlar, Uygulama Yönetmelikleri, Yargıtay Kararları, Ankara, 1977.
64. Başaran, Ö., Tuncel, F., Orman Kanunu ile İlgili Mevzuat, Açıklamalı-İçtihatlı, Haziran, 1987.

8.EKLER

1-İşletmenin kuruluş yılı nedir? (.....)

2-İşletmenizin bugünkü değeri nedir (makine, teçhizat....vs)? (.....)

3- İşletmenin kuruluş durumu aşağıdakilerden hangisidir ?

- Kamu sektörü
- Özel sektör
  - Miras yoluyla
  - Kendi teşebbüsü ile
  - Diğer (ortaklık, ... vs.)

4- İşletmenin hukuki durumu nedir ?

- Şahıs işletmesi
- Anonim şirket
- Komandit
- Limited şirket
- Kollektif şirket
- Kooperatif
- Adi ortaklık,

5- İşletmenin çalışma konusu nedir?

- Mobilya imali
- Doğrama
- Karasör yapımı
- Buharlama, kurutma
- Diğer.....

6-İşyeri sizin mi, yoksa kiracı olarak mı bulunuyorsunuz?

- Kiracı
- Kendi sahipliği

7- İşletmenizde çalışan teknik elemanlar ve sayısı nedir ?

- Orman Endüstri Müh. veya Ağaç İşleri Endüstri Müh. (.....)
- Diğer Mühendisler (.....)
- Yüksek okul mezunu Teknik elemanlar (.....)
- Diğer (.....)

8- Personel tedariki ile ilgili olarak sıkıntınız var mı ?

- Yok
- Var
- Var ise personel sıkıntısı öncelikleri nelerdir ?

9- İşletmedeki çalışanların sayılarını yeteneklerine göre belirleyiniz ?

- Çırac (.....)
- Kalfa (.....)
- Usta (.....)

10- İşletmenizde çalışan işçilerin yaş durumu nedir ?

- 15-20 yaş (.....)
- 21-31 yaş (.....)
- 31-40 yaş (.....)
- 41 yaşından daha büyük (.....)

11- İşçilerin eğitim seviyesi nedir ?

- Okur-yazar değil (.....)
- İlkokul mezunu (.....)
- Üniversite(.....)
- Lise mezunu (.....)
- Ortaokul mezunu (.....)

12- Üretimde çalışanların durumu nedir ?

- İş sahibi ve ortaklar (Kar dışında emeğinin karşılığında para alanlar)
- Ücretsiz çalışan aile fertleri

Ücretli çalışanlar

13- Ücretle çalışan işçilere ödemeyi neye göre yapıyorsunuz ?

Haftalık Aylık Parça başına

14- İşletmenizin kuruluş yerini uygun buluyormusunuz ?

Evet Hayır, Hayır ise sebepleri nelerdir

15- İşletmenizin fiziki planlamasından memnunmusunuz ?

Evet Hayır

16- Hammaddeyi nereden temin ediyorsunuz ?

Orman genel Müdürlüğüne bağlı işletmelerden : (%) .....

Özel sektör kuruluşlarından : (%) .....

Dış pazardan : (%) .....

(Dış pazardan ise türünü belirtiniz)

_____ _____ _____

17- Hammaddeyi nasıl temin ediyorsunuz ?

İhale

Tüccardan doğrudan alımla

Diğer (Özel orman, ithalat, ... vs.)

18- Orman Genel Müdürlüğü'nden temin ettiğiniz hammaddenin standartlarından memnunmusunuz ?

Evet Hayır

19- Hammadde temininde problem var mı, yok mu?

Yok Var

Var ise 20. soruyu cevaplayınız ?

20- Hammadde problemi öncelikleri nelerdir ?

Uygun fiyat Kalite Miktar Zamanında bulamama

Boyut Diğer (makine, ... vs.)

21- Yeterli hammadde stoğu yapabiliyormusunuz ?

Evet Hayır

Hayır ise 22. soruyu cevaplayınız.

22- Yeterli hammadde stoğu yapamama nedenleri nelerdir ?

Sermaye yetersizliği Stok yapacak hammadde bulamama

Stok yapacak alan yetersizliği Diğer.....

23- Hammadde satanların size tanıdığı kredi süresi kaç aydır ?

0-3 ay 4-7 ay 8-11 ay 12 aydan fazla Tanımıyor

24- İşletmede daha çok hangi hammadde kullanılıyor ve ortalama fiyatları ?

Ladin ..... TL Göknar ..... TL

- Çam .....TL   Meşe .....TL
 Kayın .....TL   Diğer .....TL

25- İşletmenizde aylık olarak işleyebileceğiniz maksimum kapasite nedir ?

26-İşletmenizde aylık olarak gerçekleştirebildiğiniz ortalama kapasiteniz nedir(m³)?

27- Dış pazarlardan hammadde getirilmesi sizi ne yönde etkiledi ?

- Fiyatlar yükseldi   Fiyatlar düştü
 Hammadde kalitesi yükseldi   Hammadde kalitesi düştü
 İstenilen miktar kolayca bulunabiliyor   Herhangi bir etkisi olmadı
 Diğer

28- Yardımcı malzeme problemi var mı?

- Yok   Var

29- Haftada çalışılan gün sayısı nedir ?

- 4 gün   5 gün   6 gün   7 gün

30- Günde ortalama olarak çalışılan saat nedir ?

- 6-8 saat   9-11 saat   12-14 saat   15-17 saat

31- Üretimizi neye göre yapıyorsunuz ?

- Siparişe göre   Pazara dönük
 Seri üretim   Diğer

32- Ürettiğiniz ürünler en çok hangi kesime sunuluyor ?

- İş yeri   Evler
 İnşaatlara   Özel   Diğer

33- Ürettiğiniz ürünlerin satış fiyatının belirlenmesinde etkili olan faktörler nelerdir ?(Önem sırasına göre cevaplayınız)

- Hammadde   İşçilik   Kira
 Vergi   Diğer   Enerji

34- Tüketicilerinize (müşterilerinize) tanıdığınız taksit süresi en fazla kaç aydır ?

- 0-3 ay   4-7 ay   8-11 ay
 12 aydan fazla   Tanımiyoruz

35- Üretimden kaynaklanan problemler var mıdır ?

- Problem yok
 Problem var, var ise öncelik sırasına göre cevaplayınız
 Kalifiye iş gücü eksikliği   Kalitesiz hammadde ve yardımcı madde
 İşletme sermayesi eksikliği   eksikliği
 Teknik donanım eksikliği

36-Ürettiğiniz ürünlerle ilgili pazarlama problemleriniz var mı?

Yok

Var, var ise pazarlama problemi öncelikleri nelerdir?

Üretim maliyetleri yüksek

Pazarlama ağı yetersiz

Tüketiciler bilinçsiz

Satış elemanları yetersiz

Ürünlerin kalite düzeyi yetersiz

Rekabet gücümüz zayıf

37- Üretimde kullandığınız teknoloji(makine, teçhizat) yeterli mi?

Yeterli

yetersiz

38- Yeni teknolojileri takip ediyor musunuz ?

Hayır

Evet, evet ise nereden takip ediyorsunuz

Aracı işletmelerden

Rakip işletmelerden

Yayınlardan

Üniversite ve araştırma kurumlarından

Diğer .....

39- Satış fiyatı 10.000.000 TL. olan ürün içerisinde ortalama maliyetiniz ne kadardır?

40- Ortalama yıllık geliriniz ne kadardır ?

41- Ortalama yıllık gideriniz ne kadardır ?

42- Kredi kullandınız mı, kullanıyor musunuz ?

Hayır

Evet, evet ise nereden?

43- Sizce Orman Ürünleri Sanayisinin sorunları nelerdir ?

Orman Ürünleri Sanayisinin gelişmesi için neler yapılmalıdır ?

9. ÖZGEÇMİŞ

1969 yılında İçel'in Erdemli ilçesinde doğdu. 1987 yılında Erdemli Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi, Orman Endüstri Mühendisliği Bölümünü kazandı. 1989 yılında İstanbul Üniversitesi'nin aynı bölümüne yatay geçiş yaptı, 1991 yılında bu bölümden dönem birincisi olarak mezun oldu. 1992-1993 yılları arasında Yedek Subay olarak vatani görevini Edirne'de tamamladı. 1993 yılında Tek Ağaç Orman Ürünleri A.Ş. çalıştı. 1994 yılında yapılan Yurtdışı Yüksek lisans ve Doktora Sınavını Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi adına kazandı. 1995 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesin araştırma görevlisi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

